בילדער פון ריבאַלאָווסקי דינער אויף זייטן 47 46, 45, 44 :עניגליש :אידיש

A HAPPY NEW YEAR! ראש השנה נומער לשנה טובה תכתבו!

BIALYSTOKER STIMME

ביאַליסטאָקער שטימע

אַפיציעלער אָרגאַן פון דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַנשאַפט אין אַמעריקע

נומער 343 ■ ראש השנה, תשמ״ט — ניו יאָרק, סעפטעמבער 1988 ■ 67־טער יאָרגאַנג

TABLE OF CONTENTS

Bialystoker Center and Home Honors Izaak & Molly Rybal Marking their 40th Jubilee ..... A. Schreiber 1
From the Desk of our Administrator ..... Myra Bailin 6
A Białystoker Pays 95M Dollars for the Paz Oil Co. in Israel ..... Shlomo Maoz and Judy Maltz 8
The Huge House that Jack Built ..... Freer Fay Cashman 9
The Bialystoker Memorial ..... Engineer Joseph Kahn 10
The Image of One Bialystoker ..... Prof. Gershon Weiner 12
"One Remembers" ..... Max Ratner 13
"From Heart to Heart." ..... Izaak Rybal 14
Lorraine A. Abraham Esq. Niece of Molly and Izaak Rybal 15
Remember the Children of Białystok 16
My Trip to Poland and Visit to Bialystok ..... Zvi Klementynovski 17
Chaika Grossman Orkin at Yivo .....Dr. Luba Krugman Gurdus 19
The Bialystoker Center and Home ..... Shimon Feiginov 20
The Bialystoker Picnic ..... Sol Krim 22
Letters to the Editor 24
In Memoriam: David M. Alpert, Dora Warick 29

אינהאלט

איסאק און מאלי ריבאלאווסקי באערט ביי באנקעט..... א. שרייבער 1
איינדרוק פון א רייזע קיין פוילן..... צבי קלעמענטינאווסקי 7
געדענק־אקאדעמיע אין בר־אילן אוניווערזיטעט .... אינזשינער יוסף כהן 10
בילד פון א ביאליסטאקער .... פראפ. גרשון ווייניער 12
עס געדענקט זיך ..... מאקס ראטנער 12
„פון הארץ צו הארץ" ..... איסאק ריבאלאווסקי 13
חייקע גראסמאן־ארקין בייס „איווא" אין ניו־יארק ..... דר. לובא קרוגמאן־גורדוס 14
א ביאליסטאקער קויפט אויל־פירמע אין ישראל ..... שלמה מעוז, דזשודי מאלץ 16
די פינאנציעלע „אימפעריע" פון דזשעק ליבערמאן ..... גריער פעי קעשמאן 17
דער ביאליסטאקער צענטער און היים: . ש. פייגינאוו 18
דער ביאליסטאקער פיקניק ..... סאל קרים 20
אן אויסטערלישע באגעגעניש ..... אפרים קיסלער 21
א בריוו פון בר־אילן אוניווערזיטעט 22
בריוו צום רעדאקטאר..... 23
אונזער אינסטיטוציע אין ניו־יארק..... 25
ביי די לאנדסלייט אין אורגענטינע .. וואלף טשינסקי 26
ביי די לאנדסלייט אין ישראל ... פרץ בוקשטעלסקי 28
אונזערע פארלוסטן..... 29־30
ביאליסטאק שטאלצירט מיט שמואל פיסאר ..... פון דר. הלל זיידמאן (אויף אנדער זייט)

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

ביאַליסטאָק שטאָלצירט מיט שמואל פּיסאַר

פון טיפסטן תהום צו וואונדערלעכע הויכקייטן

פון דר. הלל זיידמאן

שמואל פּיסאַר, נישט נאָר וואָס ער ענטפערט אויף דעם אומקום, נאָר ער איז דער ענטפער. ער איז אויפגעקומען פונעם טיפסטן און פינצטערסטן תהום, ביז צו די הויכקייטן פֿון אינטערנאַציאָנאַלן דערפאָלג, פֿרעסטיזש און גלאָריע. און ער וויסמעט זיין אומגעהויערע ענערגיע, טאַלאַנט און וויסן צו שטאַרקן די אידישע מדינה, אַלס שוץ פֿאַרן אידישן קיום.

פּיסאַר האָט געלערנט פון זיין גרויליקער פּיין אַז ליידן. ער האָט געצויגן מסקנות פון די בלוטיקע לעקציעס. נעמלעך, אַז אידן קענען זיך ניט פֿאַרלאָזן אויף אַנדערע, מען עס זיין אַפֿילו פרייַע, דעמאָקראַטישע פעלקער, אַז זיי וועלן שיצן זייער לעבן.

טראַנספֿאָרמאַציע

פּיסאַר, דער אינטערנאַציאָנאַלער יוריספרודענץ־געלערנטער, דער פֿראָמינענטער דענקער און בריליאַנטענער שרייבער, לאָזט זיך ניט אַריין אין אַבסטראַקטע אידעאָלאָגישע גריבלענישן, אין טעאָריעס און אידייען. ער שרייבט בתכלית הפשטות, אין פּראַנצויזישער קלאָרקייט:

„די אומוואַנדלונג פון אידישן נאַציאָנאַלן כאַראַקטער איז געווען אומפֿאַרמיידלעך דורך די ליידן אין די געטאָס און טויט־לאַגערן.

„נאָך דעם וואָס האָט פּאַסירט, אַוועקלייגן דעם קאָפּ שוץ־לאָז אויף דער שלאַכט־באַנק פון דער געשיכטע און האָפּן אַז אַ געוויסע פרעמדע מאַכט וועט אונז באַרמהאַרציק ראַטעווען, וואָלט געווען אַ פֿאַרבראָכענע נאַרישקייט. דאָס וואָלט געווען זיין טויב און בלינד אויף די לעקציעס פון דעם וואָס האָט פּאַסירט".

זיין בוך הייסט „פון בלוט און האָפענונג". פונקט ווי דאָס בלוט איז אידיש בלוט, פֿאַרגאָסן דורך די דייטשן, ימח שמם, אַזוי איז די האָפענונג אַ אידישע. נעמלעך, אַז די אידישע מדינה, מיט דער אידישער אַרמיי, וועלן שיצן דעם אידישן קיום, אידישע לעבנס. ער שרייבט דאָרט:

„איך וואונדער זיך ווי די דייטשע „ווערמאַכט" וועט דערקלערן דעם סטראַטעגישן געניוס, באַוויזן פיל מאָל דורך ישראל־אָפּיציר; די טויגלעכקייט אָן מוט פון ישראל'ס לופט־פֿילאָטן און טאַנק־סאָלדאַטן — די זעלבע וואָס זענען געפירט געוואָרן צום שעכטן אין טרעבלינקע". (זייט 278).

דער אונטערשייד פון „דאָרטן" און „דעמאָלט", ביז אידישע קאַמפֿן היינט, מאַכט אויס די אידישע מדינה. נאָר מדינה קען ראַטעווען, שיצן, פֿאַרטיידיקן!

אָנשטרענגונגען פֿאַר ישראל

אָבער פּיסאַר איז נישט קיין טעאָרעטיקער, ער איז אַ מאַן פון טאַטן. און בראש פון זיינע פילזייטיקע אַקטיוויטעטן איז מדינת־ישראל. און צווישן די פילע געביטן פון זיינע אַקטיוויטעטן פֿאַרנעמט אַ הויפּט־אָרט דער ישראל־באָנד, דער הויפּט־אינסטרומענט פון היסטאָרישן שותפות פון די אַמעריקאַנער אידן מיט ישראל און בניין הארץ.

איז ער איצט דער מיטלפונקט פון דעם אינטערנאַציאָנאַלן צוזאַמענפֿאָר פון דער שארית־הפליטה פֿאַרן ישראל־באָנד, דעם 4טן דעצעמבער, 1988, אין ניו־יאָרק, פון וועלכן סעמועל פּיסאַר איז דער ערן־גאַסט.

ער שטאַמט פון ביאַליסטאָק. אין 1960 האָט ער באַזוכט זיין היימשטאָט, וואו ער האָט פֿאַרבראַכט זיין קינדהייט אין יוגנט, און וואו די דייטשן האָבן פֿאַרשלעפּט צום טויט זיינע עלטערן, זיין משפּחה, זיין קהילה.

פון 60 טויזנט געבליבן 9

60 טויזנט אידן זענען געווען, האָבן געלעבט און געשאַפן אין דער דאָזיקער עיר ואם בישראל, ביאַליסטאָק איז געווען אַ פילפֿאַרביקע קהילה, מיט אידן שעפערישע אויף אַלערליי געביטן פון לעבן, גייסטיקן און מאַטעריעלן. די שטאָט איז געווען רייך מיט אינטעליגענץ און לומדים, ביזנעסלייט אין אינדוסטריעלער, מיט אידן אַלערליי סאָרטן. זיי האָבן געשטראַלט אויף דער סביבה און אויך וויייט מעבר לים. ביאַליסטאָק האָט אַרויפּגעלייגט איר שטעמפּל אויך אויפן וויגעלע פון אידישער אימיגראַציע אין אַמעריקע, די איסט סייד אין ניו־יאָרק, וואו די ביאַליסטאָקער היים איז פון די וויניק איבער־בלייבענישן ביז היינטיקן טאָג.

וועג סעמועל פּיסאַר האָט באַזוכט זיין היימשטאָט אין 1960 און האָט געפרעגט אויף די מוטיקע אידן — גלייך ווי ער וואָלט ניט געוואוסט — האָבן די פֿאָלקן אים דאָרט געענטפערט, אַז בלויז 9 אידן זענען געבליבן לעבן. 9 פון 60,000!

פון דער גרויסער וועלט, פון די וועלטן אידישע אין דער אידישער שטאָט, איז היינט „געבליבן" אַ מורא'דיקער „נישטאָ". נישטאָ מער די רבנים און לומדים, די געלערנטע און פאַבריקאַנטן, די שול־אידן און די אידן פון אַלע פֿאַרטיייען, ציוניסטן, סאָציאַליסטן, אַגודיסטן. נישטאָ! נישטאָ! . . .

וואָסערע כוחות פאַרניכטעט

וועג מיר זענען היינט ווי איינצלנע געראַטעוועטע, ווי אַ שמואל פּיסאַר, האָבן באַוויזן צו דערגרייכן הויכקייט אין וויסן אוך טוען, אין שאַפן אוך דערגרייכן, פרענג מיר: וויפל אַזעלכע כוחות זענען אָפּגעהאַקט געוואָרן גרויליק דורך די דייטשן אוך זייערע מיטהעלפערן! וויפל פֿאָטענציעלע גדולים, גענויסן, פֿאָטענציעלע נאָבעל־פרייז־געווינער אוך שעפערישע כוחות אויף יעדן מענטשלעכן געביט זענען פֿאַרשניטן געוואָרן!

געווייסע האָלאָקאָסטניקעס טומלען אַרום פּוילן. מ'אַרגאַנייזירט רייזעס אַהין, מ'רוישט מיט „אויפלעבונג", מיט העברע־אישע שטודיעס פון פּוילישע פֿראָפעסאָרן אויפן וואַרשעווער אוניווערסיטעט. וועג איך בין געווען אַ סטודענט דאָרט איז צווישן הונדערטער אידישע סטודענטן אוך צענדליקער פּראָפעסאָרן געווען איינצלנע וואָס האָבן געקענט העברעאיש. היינט טריאומפירט מען מיט „העברעאישע געלערנטע" דאָרט. וואָס פעלשונג!

מ'דערפינדערט אוך מ'בלאָזט אויף אַ „יש", אַ „דאָ" פון פיקטיוות „פֿאַרשטעלונגען" — אוך מ'מאַכט פאַרגעסן דעם גרויליקן „נישטאָ". אַזוי פעלשט מען דעם אידישן בראָך.

קאָנפראָנטאַציע מיטן אידישן בראָך

דער שקר איז שעדלעך, געפערלעך, ווייל ער פֿאַרמיידט די קאָנפראָנטאַציע מיט דער גרעסטער קאַטאַסטראָפע וואָס אַ פֿאָלק האָט ווען ס'איז געליטן, אוך די קאָנקלוזיע וואָס דרינגט דערפון.

פּיסאַר לאָזט זיך נישט נאַרן. ער באַריכטעט די רעאַלע ווירקלעכקייט אוך ציט די לאָגישע מסקנות.

ס'איז צו באַוואונדערן ווי אַ מענטש וואָס האָט אַריינגעגליקט אין טיפסטן אַכזריות־תהום פון מענטשלעכער, געוויער: אוממענטשלעכער גרויזאַמקייט, איז אַרויס נישט געבראָכן אוך נישט באַפלעקט. ער איז געלייטערט געוואָרן אין לייד אוך האָט געלערנט פון עקסטרעמער אוממענטשלעכקייט צו זיין דער עקסטרעמער קאָנטראַסט: מענטשלעך, דורכגענומען מיט מיטלייד, מיט רחמנות, מיט שטרעבונג צו לינדערן לייד, צו העלפן הילפסלאָזע, צו טון גוטס, חסד אוך בעיקר שטאַרקן דעם שוץ־אָרעם פון פריער שוצלאָזן פֿאָלק, די אידישע מדינה.

אַרויסגעגעבן פון ביאַליסטאָקער צענטער

228 איסט בראָדוויי, ניו יאָרק

דוד סאָהן ע"ה, גרינדער

רעדאַקציע־קאָלעגיום — איסאַק ריבאַלאָווסקי, רעדאַקטאָר

ביאַליסטאָקער שטימע

אפיציעלער ארגאן פון דער ביאליסטאקער לאנדסמאנשאפט אין אמעריקע

נומער 343 ■ ערב ראש השנה, תשמ"ט — ניו יארק, סעפטעמבער 1988 ■ 67-טער יאַרגאַנג

איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי ביי באַנקעט פאַר 40 יאָר פירערשאַפט אין ביאַליסטאָקער צענטער און היים

ביאליסטאקער לאנדסלייט פון פארשיידענע לענדער און פארשטייער פון ארגאניזאציעס קומען באערן די ריבא־לאווסקיס. — ד"ר סאמועל פיסאר האלט גייסטרייכע רעדע אין אידיש און ענגליש. — איסאק און מאלי ריבא־לאווסקי ווערן באצייכנט ווי „מר. און מרס. ביאלי־סטאק". — געלט־אפיל שאפט 100 טויזנט דאלאר צו פארשנערן די ביאליסטאקער היים.

פון א. שרייבער

דער ביאליסטאקער צענטער און היים פאר עלטערע מענטשן אין ניו־יארק האט אין די לעצטע יארן אדורכ־געפירט א צאל וויכטיקע פראיעקטן אין מדינת ישראל. די דאזיקע פראיעקטן, ספעציעל דער לעצטער אינעם תל־השומר שפיטאל, זענען גוט באקאנט צו די לייענער פון דער „ביאליסטאקער שטימע". דעם יאר האט די „באארד אוו גאווערנארס" פון דער היים באשלאסן צו טאן עפעס פאר זיך אליין.

דער „עפעס" איז געווען א דרייפאכיקער: א באע־רונגס־באנקעט צו זייער עקזעקוטיוו־דירעקטאר איסאק ריבאלאווסקי און זיין פרוי מאלי צום 40טן יובילייי טעטי־קייט אין ביאליסטאקער צענטער; דער 40טער יובילייי פון זייער חתונה; און אז די גאנצע הכנסה פון דעם באנקעט זאל גיין צו פארבעסערן און פארשענערן זייער באליבטע אינסטיטוציע — די היים פאר עלטערע מענטשן אין ניו־יארק.

דער באנקעט איז אפגעהאלטן געווארן דעם 15טן מאי, 1988, אין דעם פרעסטיזשפולן וואלדארף־אסטאריא האטעל אין ניו־יארק. צו אים זענען געקומען ארום 300 ביאליס־טאקער לאנדסלייט פון דער גאנצער וועלט און פאר־שטייער פון א גרויסער צאל ארגאניזאציעס, אין וועלכע די ריבאלאווסקיס זענען אקטיוו.

צווישן די חשובע געסט, וועלכע זענען ספעציעל גע־קומען באערן די ריבאלאווסקיס, זענען געווען: דער אינטערנאציאנאלער לייער און ביאליסטאקער לאנדסמאן ד"ר סאמועל פיסאר מיט זיין פרוי פון פאריז; מאקס ראטנער און פרוי, פון קליוולאנד אהייא. פון ישראל איז גע־קומען די כנסת־מיטגליד חייקע גראסמאן, א געווען ענער ביאליסטאקער געטא־קעמפערין און פארטיזאן; די ריבטערין לארעין אייבראהאם, א פלימעניצע פון די ריבאלאווסקיס; הירש פייגין פון ארגענטינע; יוסף דאברימאן פון שיקאגא, און אנדערע.

די פארזיצערין פון דעם איינדרוקספולן באנקעט איז געווען די „ערשטע ליידי" פון ביאליסטאקער צענטער, ראוז סאלאוש, די פרוי פונעם פרעזידענט סעם סאלאוש. זי האט אויף א טאקטפולן אופן פארגעשטעלט אלע רעדנער און



איסאק און מאלי ריבאלאווסקי

געסט. נאכן פארשטעלן פארן עולם די געסט פון אנדערע שטעט, האט זי אויך געבעטן זיך אויפשטעלן די פאר־שטייער פון אנדערע ארגאניזאציעס. צווישן זיי זענען גע־קומען באערן די ריבאלאווסקיס בנימין מיד, פרעזידענט פון „וואגרא"; סעם בלאך, פרעזידענט פון בערגען־בעלזען פארבאנד; שלמה זינשטיין, פרעזידענט פון „מסדה", און אנדערע.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

פֿאַרשטייט זיך אַז ס׳איז אויך געקומען די גאַנצע פירערשאַפט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים, מיטן פֿרעזידענט סעם סאַלאַזש, די וויצע־פֿרעזידענטן מייק קרעמער און יוסף דיינעס, מיט זייערע פרויען; די פֿאַרוואַלטערין פון דער היים מרס. מיראַ בעילין; דער מעדיצינישער דירעקטאָר ד״ר אַלבערט קאַסקי; הרב יצחק זינגער; אַסעמבלימען שעלדאָן סילווער און אַנדערע. מרס. ראָוז סאַלאַזש האָט אויך איבערגעלייענט אַ ווארימע באַגריסונג פון דעם ניו־יאָרקער סענאַטאָר דאַניעל פּעטריק מאַיניהאַן.

נאָכן זינגען די נאַציאָנאַלע הימנען פון די פֿאַרײַניקטע שטאַטן און מדינת ישׂראל האָט הרב יצחק סינגער פון דער ביאַליסטאָקער שוהל געזאָגט אַ פּאַסיקע תפילה. ער האָט דערביי געדאַנקט דעם רבונו של עולם פֿאַר געבן אונז דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים, די פֿרעכטיקע



הרב יצחק סינגער

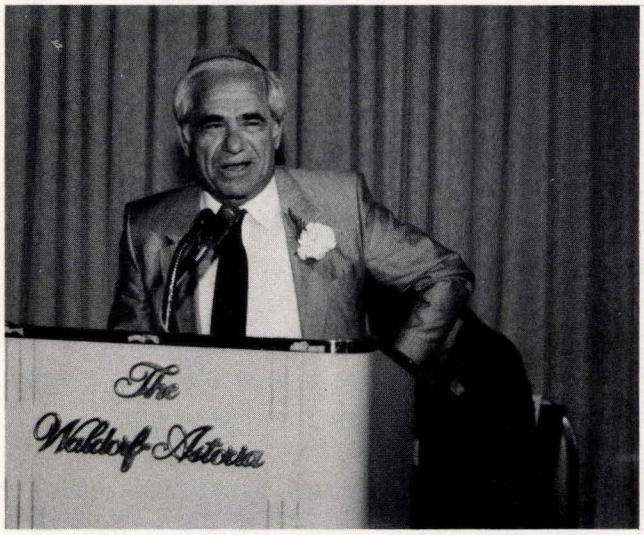
אינסטיטוציע וועלכע זאָרגט פֿאַר עלטערע מענטשן. ער האָט אויך אונטערגעשטראָכן דעם גרויסן פֿאַרדינסט וואָס איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי האָבן אין דער דאָזיקער וויכטיקער אַרבעט און געוואונטשן זיי נאָך לאַנגע, געזונטע און אַקטיווע יאָרן.

יוסף דאָברימאַן, פון סקאַקי, אילינאָי, האָט באַגריסט אין נאָמען פון דאָרטיקע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. ער האָט אויסגעדריקט זיין גרויס פֿאַרגעניגן צו זיין אָנוועזנד ביי דער דאָזיקער וויכטיקער פייערונג. „די מאַראָלישע פּראָבע פון אַ פּירערשאַפט פון אַן אינסטיטוציע איז ווי אַזוי זי באַהאַנדלט עלטערע מענטשן", האָט דאָברימאַן געזאָגט און צוגעגעבן, אַז „די פּירערשאַפט פון דער ביאַליסטאָקער היים, אין שפּיץ מיט זייער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר איסאַק ריבאַלאָווסקי, האַלטן אויס די דאָזיקע פּראָבע יעדן טאָג". דערביי האָט דער רעדנער באַצייכנט איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי אַלס „מר. און מרס. ביאַליסטאָק".

אין נאָמען פונעם טעכנישן פערסאָנאַל האָט באַגריסט די ריבאַלאָווסקיס די אַדמיניסטראַטאָר פון דער ביאַליסטאָקער היים מרס. מיראַ בעילין. זי האָט דערציילט וועגן די לאַנגע שעה׳ן און גרויסער איבערגעגעבנקייט וואָס דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר איסאַק ריבאַלאָווסקי גיט יעדן טאָג אויפצופאַסן אויף די איינוואוינער פון דער היים. דערביי האָט מרס. בעילין אויך אונטערגעשטראָכן די וויכטיקע פרייוויליקע אַרבעט וואָס זיין פרוי, מאַלי, גיט דער וויכטיקער אינסטיטוציע.

ד״ר אַלבערט קאַסקי, דער מעדיצינישער דירעקטאָר פון דער ביאַליסטאָקער היים, האָט געזאָגט, אַז ער איז באַקאַנט מיט אַ גרויסער צאָל היימען פּאַר עלטערע מענטשן. די ביאַליסטאָקער היים איז אָבער אַנדערש מיט דעם ווייל זי איז אַן אמתע היים פּאַר די דאָרטיקע איינוואוינער. זיי קריגן דאָרט די בעסטע מעדיצינישע באַהאַנדלונג וואָס איז נאָר מעגלעך צו קריגן. אָבער ניט נאָר די איינוואוינער פילן זיך דאָרט היימיש. אויך דער פּערסאָנאַל פילט זיך משפּחה׳דיק און דאָס איז אין דער ערשטער רייע אַ דאַנק דער פּירערשאַפט פון איסאַק ריבאַלאָווסקי, האָט דער דאָקטאָר אויס־געפּירט.

הערש פייגין, דער ערן־פּרעזידענט פון דער ביאַליסטאָקער אַרגאַניזאַציע אין אַרגענטינע, האָט באַגריסט דעם עולם אין אידיש. ער דערציילט, אַז די אָרבעט פון די ריבאַלאָווסקיס איז גוט באַקאַנט אין אַרגענטינע, וואו די ערן־



מייק קרעמער

געסט זענען געקומען שוין אַ סך מאָל. ער ברענגט דערביי די וואָרעמע גרוסן און בעסטע וואונטשן פון די דאָרטיקע ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט צו איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, צו זייער 40טן יובילי, און וויינטשן זיי דערפאַלג אין דער צוקונפט.

מאַקס ראָטנער, פון קליוולאַנד, אָהייאָ, האָט געזאָגט, אַז די ריבאַלאָווסקיס רעפּרעזענטירן מיט זייער לעבן און טעטיקייט די בעסטע טראַדיציע פון אידנטום. ער דערציילט דערביי וועגן אַ צאָל רייזעס וואָס ער האָט מיט זיי געמאַכט, צווישן זיי קיין פוילן און ישׂראל, און וועגן די שיינע אינסטיטוציעס וואָס דער ביאַליסטאָקער צענטער האָט דאָרט אויפגעבויט. אין צווישן טייל פון זיין רעדע האָט מאַקס ראָטנער פּאַרגעשטעלט דעם גאָסט־רעדנער, ד״ר סאָמועל פּיסאַר און זיין פרוי דזשודי, וועלכע זענען ספּעציעל געקומען פון פּאַריז צו דער שׂמחה לטובת די ריבאַלאָווסקיס.

סעם פּיסאַר איז נאָך געווען אַ קינד וועו די דייטשע רוצחים האָבן ליקווידירט די ביאַליסטאָקער געטאָ און איז געווען קוים 13 יאָר אַלט, וועו ער איז על פּי נס באַפרייט געוואָרן פון דעם טויטן־לאָגער אוישוויץ. ער האָט געקראָגן דאָקטאָראַטן פון האַרוואַרד און פון פּאַריזער אוניווער־זיטעטן; ער איז געוואָרן אַן אַמעריקאַנער בירגער דורך אַ ספּעציעל געזעץ אין קאָנגרעס; ער איז אַ מיטגליד פון די באַר־אַסאָסיאיישאַנס אין די שטאַטן ניו־יאָרק, פּאַריז און לאַנדאָן; דער מחבר פון „בלוט און האָפענונג", וואָס איז אַן אינטערנאַציאָנאַלער בעסט־סעלער, און פון אַ צאָל אַנדערע

וויכטיקע ביכער. סעם פּיסאַר איז אַ ראַטגעבער צו די רעגי־
רונגען פון די פּאַראיניקטע שטאַטן, פּראַנקרייך, סאָוועט־
רוסלאַנד, ישראל; צו אוניווערזיטעטן און בענק אין אַלע
טיילן וועלט; אויך צו אַ צאָל וויכטיקע סאָציאַלע און צדקה־
אינסטיטוציעס, ווי דער יד־ושם אין ישׂראל און צו דער
אינטערנאַציאָנאַלער אָלימפּישער קאָמיסיע.

די רעדע פון ד״ר סאָמועל פּיסאַר

ד״ר פּיסאַר דאָנקט ראָטנערן פּאַר פּאַרשטעלן אים און
זאָגט, אַז דער היינטיקער טאָג איז פּאַר אים ווי אַ חלום. ער
פּילט ווי ער וואָלט זיך איצט געפונען צוריק אין ביאַלי־
סטאָק, צוריק מיט זיין פּאָלק און ער פּילט אַז די דאָזיקע
אונטערנעמונג איז אַן איינציקאַרטיקע, מען קען אָפילו זאָגן
אַז זי איז אַ היסטאָרישע.



חייקע גראָסמאַן און דר. סעם פּיסאַר

„מיר זענען איצט אַ האַלבן יאָרהונדערט נאָך דעם אַנ־
הויב פון דער גרעסטער קאָטאַסטראָפע אין דער געשיכטע
פון אידישן פּאָלק און 50 יאָר שפּעטער געפינען מיר זיך דאָ,
אינעם האַרץ פון אַמעריקע, אינעם האַרץ פון דער וועלט און
מיר זאָגן איינער צום אַנדערן אַז ביאַליסטאָק לעבט נאָך
אַלץ. איך זע דאָ אַזוי פיל באַקאַנטע פּנימער, ביאַליסטאָקער
פּנימער, וועלכע זענען געקומען פון פּאַרשיידענע שטעט
און לענדער זיך צו טיילן מיט די ספּעציעלע סענטימענטן
וואָס מיר פילן איינער צום אַנדערן״.

ד״ר פּיסאַר, דער אינטערנאַציאָנאַלער לאָיער, זאָגט, אַז
מען האָט אים געבעטן צו רעדן ענגליש ביים באַנקעט לכבוד
די ריבאַלאָווסקיס. אָבער וועז ער קערט זיך אין געדאַנק אום
צו זיין היימשטאָט, וועז ער וויל שילדערן די גלאָריע פון
ביאַליסטאָק, מוז ער עס טאָן אין אידיש, אין מאָמע־לשון,
ווייל זיינע שטים־בענדער זענען צוערשט אַנטוויקלט
געוואָרן אין אידיש.

„טייערע פריינט, עס וואָלט זיך אַזוי געוואָלט היינט
רעדן צו אייך אין אידיש. רעדן צו אייך אוז מיט אייך אין אַן
אמת׳דיקן ביאַליסטאָקער אידיש, וואָס קלינגט מיר נאָך
היינט אין די אויערן. אין דעם אידיש אין וועלכן אונזערע
עלטערן, אונזערע באָבעס אוז זיידעס האָבן געריידט אוז גע־
זונגען אוז געשפּילט טעאַטער. אין דעם אידיש אין וועלכן
זיי האָבן געליטן אוז אין וועלכן זיי האָבן געריידט אויף
זייער לעצטן וועג. אין דער וועלט וואָס עקזיסטירט שוין
נישט, אין דער וועלט וואָס שלום־עליכם אוז פּרץ אוז מע־
דעלע אוז באַשעוויס־זינגער האָבן אַזוי וואונדערבאַר בא־
שריבן, אוז אין דער וועלט וואָס סטאַלין אוז היטלער האָבן
אַזוי אינגאַנצן צעשטערט. ווי געזאָגט, האָט מען מיך גע־
בעטן רעדן ענגליש, אָבער איך האָף אַז מיר וועלן האָבן
געלעגנהייטן אין דער צוקונפט אָפט צו רעדן אויף מאָמע־
לשון, ווי מיר האָבן אַלע געריידט מיט פּופּציק יאָר צוריק.

„מיר זענען זיך דאָ פאַקטיש צוזאַמענגעקומען צו
באַערן צוויי טייערע אוז זייער ספּעציעלע מענטשן. איך קען
וועגן זיי נאָר טראָכטן ווי אַ פּאָרל — איסאָק אוז מאַלי ריבא־
לאָווסקי. זיי זענען ניט בלויז צוויי מענטשן, זיי זענען צוויי
סימבאָלן, צוויי פּערזאָניפיקאַציעס פון ביאַליסטאָק. אין
פּאַרלויף פון 40 יאָר האָבן זיי זיך געווידמעט צו מאָכן
ביאַליסטאָק לעבעדיק. זיי האָבן מצליח געווען אין דעם מער
ווי אַנדערע, ס׳זענען געווען אַנדערע שטעט וועלכע זענען
געבליבן לעבן אין וועלט־זכרון. שטעט אין גריכנלאַנד אוז



צבי פייגין, פון אַרגענטינע

אין רוים אוז איבער גאַנץ אייראָפּע. אָבער די אויפגאָבע פון
די ריבאַלאָווסקיס האָט ניט קיין פּרעצעדענט. זיי האָבן גע־
דאַרפט ברענגען צום לעבן אַ שטאָט, וועלכע האָט ניט קיין
פיזישע עקזיסטענץ. אַ שטאָט וואָס לעבט אין זכרון פון די
וועלכע האָבן זי ליב געהאָט. אַ שטאָט וואָס איז אין פיזישן
זיך איין ריזיקער, האַרצריסנדיקער בית־עולם.

„און זיי האָבן דאָס געטאָן אין די 40 יאָר דורך אַרבעטן
פאַר דער וואונדערבאַרער אינסטיטוציע, די ביאַליסטאָקער
היים פאַר עלטערע מענטשן. זיי האָבן אָכטונג געגעבן אויף
די מענטשן, אָנגעהאַלטן זייער געזונט און לעבן אַזוי ווי זיי
וואָלטן מיט די אייגענע הענט געוואָלט צוריקשטעלן כאָטש
אַ קליינעם טייל פון דער פאַרניכטונג וואָס היטלער האָט
געבראַכט אויף אונזער פאָלק. און זיי האָבן דאָס געטאָן ניט
בלויז אין דעם פיזישן זין, נאָר אויך פרובירט צו האַלטן
לעבעדיק דעם גייסט פון ביאַליסטאָק. און איסאָק ריבא־
לאָווסקי האָט דאָס געטאָן צוערשט דורך אַרויסגעבן דעם
„ביאַליסטאָקער אַלבום״, וואָס איז דערשינען אין די אָנהויב
פופציקער יאָרן און וועלכער איז געוואָרן אַ מאָנומענט צו
דער געשיכטע פון דער שטאָט. און ער האָט דאָס געטאָן
אויך אין די שפּעטערע יאָרן ביים אַריינוואַרפן זיך אינעם
שאָפן דעם „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך״, מיט מאָקס ראָטנער
און דעם פאַרשטאַרבענעם שרייבער פון „פאַרוועלטס״ יצחק
שמולעוויטש.

„די ריבאַלאָווסקיס האָבן זיך 40 יאָר געווידמעט צו דער
סאָגע פון איבערלעבן און געדענקען. און דורך אַרומפאָרן
איבער דער גאַנצער וועלט, דורך אַרויסגעבן די „ביאַלי־

סטאָקער שטימע", אַ זשורנאַל וואָס דערגייט צו אַלעווינקלען פון דער וועלט, וואו נאָר עמיצער איז אַפילו טיילווייז פאַרבונדן מיט ביאַליסטאָק. זיי האָבן אַנגעהאַלטן דעם פאָקוס, די אייניקייט און דעם זכרון. זיי זענען אויף אַן אמת די אַנהאַלטערס פון ביאַליסטאָקער טעמפּל. און פונקט אַזוי ווי טאַלעדאָ, אין דער גאַלדענער תקופה פון שפּאַניע, איז אַנגעהאַלטן געוואָרן לעבעדיק אין זכרון אין פאַרלויף פון 500 יאָר איבער דער גאַנצער וועלט, אַזוי האַלטן די ריבאַלאָווסקיס לעבעדיק דעם זכרון פון דער מערקווירדיקער שטאָט ביאַליסטאָק, וועגן וועלכער אונזערע קינדסקינדער וועלן אַלץ טראָכטן און מיט וועלכער זיי וועלן שטאָלצירן אויך אין די אומענדיקע 500 יאָר.

„כדי אויסצודריקן אונזער דאַנק, אונזער ליבע, אונזער אַנערקענונג פאַר אַלעם וואָס זיי האָבן געטאָן און טוען נאָך



סעם סאָלאָזש און סאַל קרים



מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי

אַלץ, איז דורך העלפן אַנהאַלטן דעם זכרון פון ביאַליסטאָק. און דער בעסטער וועג וואָס איך זע, איז צו שטיין דאָ פאַר אייך ווי דער עדות. ווייל ווי דער אינגסטער לעבנגעבלי־בענער פון ביאַליסטאָק, וועלכער האָט אַדורכגעמאַכט דעם גאַנצן גהינום, פון אַנהויב ביזן סוף. איך מיין אַז ס׳איז לאָגיש איך זאָל צו אייך רעדן ניט אין דעם פאָליטישן, עלעגאַנטישן און געלערנטן טאָן אַלס דער גראַדואירטער פון גרויסע אוניווערזיטעטן און אַלס אינטערנאַציאָנאַלער לאָיער, וועל־כער לעבט אין די שיינעדיקסטע הויפטשטעט פון דער וועלט. איך וואָלט געוואָלט רעדן צו אייך ווי דער האַלב־מענטש האַלב־חיה, דער יונגער בחור, וועלכער האָט אַנגע־הויבן זיין לעבן אין ביאַליסטאָק און וועלכער האָט גע־דאַרפט עס אַפּגעבן אין אוישוויץ אין זיין 13טן לעבנסיאָר. און דער בעסטער אופן דאָס צו טאָן איז מסתמא פאַרצו־לייענען פאַר אייך אַ פאַר קורצע אויסצוגן פון דעם בוך וואָס די מערסטע פון אייך קענען: „פון בלוט און האָפּע־נונג".״

נאָכן איבערלייענען אַ צאָל אויסצוגן וועגן זיינע איבערלעבונגען אין דער צייט פון אונזער גרעסטן חורבן, האָט פיסאָר דערציילט, אַז עטלעכע צענדליק יאָר שפּעטער האָט ער זיך אומגעקערט קיין ביאַליסטאָק. אין יענער צייט האָט ער געאַרבעט אין וואַשינגטאָן פאַר פּרעזידענט דזשאָן קענעדי און פאַראייניקטן עקאָנאָמישן קאָמיטעט פון קאָנגרעס.

„מיט אַ גרופּע סענאַטאָרן, אַריינגערעכנט סענאַטאָר דזשייקאָב דזשאָוויץ, זענען מיר געפאָרן אויף אַ מיסיע קיין מאָסקווע, פּראָג, בודאָפּעשט און וואַרשע", האָט פיסאָר דערציילט. „אין וואַרשע האָט דער אַמעריקאַנער אַמבאַסאַדאָר מיר געגעבן זיין אויטאָמאָביל, וועלכער האָט מיך געבראַכט קיין ביאַליסטאָק. ווען מיר זענען אַנגעקומען צו דער שטאָט האָט דער גרויסער „קאַדילאַק" געהאָט שווערי־קייטן אַריינצופאָרן אינעם הויף וואָס איז אַמאָל געווען מיין היים. קינדער זענען נאָכגעלאָפן דעם אויטאָמאָביל און אַ גרופּע עלטערע מענטשן האָבן אונז אַרומגערינגלט.

„איך בין אַרויס און קענענדיק נאָך אַלץ רעדן פּויליש, האָב איך זיי געפרעגט: „ווי לאַנג וואוינט איר דאָ?" און זיי האָבן געענטפערט: „זינט דער מלחמה". „וואָס איז געשען מיט די פריערדיקע איינוואוינער?", האָב איך געפרעגט, און דער ענטפער איז געווען: „אַלע זענען דערהרגעט געוואָרן דורך די נאַציס". „אַלע?", האָב איך איבערגעפרעגט, און זיי האָבן געענטפערט: „יאָ, אַלע, אויסער אַ קליינעם אינגל. מיר האָבן געלייענט אין דער פרעסע, אַז ער איז אין וואַשינג־טאָן". איך האָב מער גאָרניט געקענט זאָגן. איך האָב אפילו ניט געקענט אַריבערגיין די שוועל פון דעם הויז, פון וועלכן ס׳האָט אַרויסגעזעצט אַ דינער רויך, וואָס איז געקומען פון דעם זעלבן אויוון אויף וועלכן מיין מוטער האָט געקאָנט די מאַלצייטן . . . איך בין צוריק אַריין אין אויטאָמאָביל און גע־הייסן דעם שאָפער צוריקפאָרן קיין וואַרשע. איך האָב זיך נאָך אַמאָל אויסגעדרייט צו כאָפן דעם לעצטן בליק פון דעם אָרט, פון וועלכן אַלע אונזערע אידן זענען אַוועק פון דער וועלט.

„איך מיין, אַז אין די קומענדיקע יאָרן מוזן מיר זוכן אין דעם אַש פון האַלאָקאָסט די לעקציעס, די אינעווייניקסטע, די אַנטשלאָסנקייט וואָס מיר וועלן זיכער דאַרפן האָבן כדי אַנטקעגנצוקומען די געפאָרן און די אַרויסרופן וואָס וואָרטן נאָך אַלץ פאָרן אידישן פאָלק אין די קומענדיקע יאָרן, יאָר־צענדליקער און יאָרהונדערטער. אונזערע שׂונאים וועלן קיינמאָל ניט אויפגעבן. זיי וועלן שטענדיק וואָרפן שטיינער און זיי וועלן אויך וואָרפן באָמבעס. ווייל אין זייערע אויגן זענען מיר תמיד שולדיק. מיר זענען שולדיק ווייל מיר ווילן זיין אידן אין די תפוצות; און מיר זענען שולדיק וואָס מיר זענען אידן אין ישׂראל; מיר זענען שולדיק צוליבן כלומרשטן גיין צום טויט ווי די שאָף, וואָס איז אַ בלוט־בלבול, פון וועלכן חייקע גראָסמאַן איז דער בעסטער עדות; און מיר זענען שולדיק פאַר פאַרטיידיקן זיך מיט געווער אין ישׂראל, כדי צו פאַרזיכערן, אַז מיר וועלן מער ניט ווערן

אויסגעשאַכטן; מיר זענען אויך טיילווייז שולדיק פאַר איבערלעבן אין צייט און אין רוים. און איך האָב די פול־שטענדיקע זיכערקייט אין אונזער מעגלעכקייט איבערצו־לעבן אַלע געפאַרן אויך אין דער צוקונפט.

„איך צי די דאָזיקע זיכערקייט און צוטרוי פון מיין אייגענעם לעבן, פון מיין אייגענעם גוף און נשמה, און פון דעם ווי אַזוי אונזער פאָלק האָט איבערגעלעבט פון אָנהויב אָן. ווער וואָלט געגלויבט אַז נאָכן חורבן בית שני, מיט צוויי טויזנט יאָר צוריק, אַז דער גראָוויטאַציע־צענטער פון אידישן לעבן און פון דער אידישער קולטור וועט זיך איבערשיכטן ווי דורך אַ כישוף קיין שפאַניע, און צו האָלאַנד, און צו צענטראַל־אייראָפּע, און צו מזרח־אייראָפּע, און צו רוסלאַנד, און נאָכדעם צו אַמעריקע, און איצט, אין אונזער אייגענער צייט, צו אַ ווידער־געבוירענער מדינת־ישׂראל. ווער וואָלט געגלויבט, אַז אין די אַלע חרבנות אין דער געשיכטע, די גרויסע און די קליינע, די קנעכטשאפט אין עגיפטן, די געפאַנגענשאפט אין בבל, די רוימישע דערנאָכערונגען מיט מסדה, די שפּאַנישע אינקוויזיציע, די רוסישע פאָגראָמען און דער נאַצישער גענאָסיד אין אונזער צייט, אַז מיר וועלן איבערלעבן און שטיין אויף די קברים פון אַלע טיראַנען וואָס האָבן אונז געוואָלט אומברענגען און אונטערדריקן. ווער וואָלט געגלויבט, אַז 70 יאָר נאָך דער באַלשעוויסטישער רעוואָלוציע וועט אויפקומען אַזאַ נאָבעלע, דרייסטע אידישע געמיינדע אין רוסלאַנד, אַ קהילה וואָס מיר האָבן געמיינט אַז זי איז פאַרלוירן אויף שטענדיק צו אַן אַנדער רעליגיע — צום קאָמוניזם. און דערפאַר בין איך זיכער, אַז מיר וועלן אויך וויטער איבער־לעבן און אַז יעדער דור וועט טאָן זיין חוב, אונטער דער פירערשאפט און אינספּיראַציע פון אַזעלכע מענטשן ווי איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, וועלכע זענען היינט „מר. און מר. ביאַליסטאָק".



אסעמבלימען שעלדאָן סילווער, מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי

אַ דערפאָלגרייכער געלט־אַפּיל

דעם אַריינפיר צום געלט־אַפּיל האָט געמאַכט סיימאָן ראָגאָוו, אין נאָמען פון דער ביאַליסטאָקער היים. פאַר דעם אייגנטלעכן אַפּיל האָט ער באַדאַנקט ד"ר סעם פיסאַר'ן פאַר זיין גייסטרייכער רעדע און אויך באַגריסט איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי צו זייער 40טן יובילי. דערביי האָט ער געזאָגט, אַז נאָר די וועלכע האָבן מיטגעאַרבעט מיט איסאַק ריבאַלאָווסקי קענען אַפּשאַצן זיין ענערגיע און אינספּי־ראַציע ביים ברענגען קאָמפּאַרט און חשיבות אין די לעבנס פון די עלטערע מענטשן אין דער ביאַליסטאָקער היים.

דעם פאָקטישן געלט־אַפּיל פאַר דער ביאַליסטאָקער היים האָבן אַדורכגעפירט דער פרעזידענט סעם סאַלאַזש און דער טשערמאַן פון דער באָארד סאַל קרים. דער אַפּרוף פון עולם איז געווען אַן ענטוזיאַסטישער און די ביאַליס־טאָקער היים האָט אַריינגעקראָגן אַרום 100 טויזנט דאָלאַר, וואָס איז געשאַנקען געוואָרן לכבוד די ריבאַלאָווסקיס.

סאַל קרים האָט דערביי דערציילט, אַז תמיד איז עס איסאַק ריבאַלאָווסקי, וועלכער פירט אַן מיט די געלט־אַפּילן און ער איז אַ מייסטער אין די זאָכן. אָבער ביים איצטיקן דינער, בעת וועלכן ער וועט אַליין באָערט, מוז ער און סאַלאַזש אַדורכפירן די דאָזיקע שוועריע אויפגאָבע. דער בעל היובל האָט אָבער לאַנג ניט געקענט רואיק איינזיצן און



שלמה זינשטיין, מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי און בנימין מיד

זען ווי אַנדערע טוען „זייַן" אַרבעט, און ער האָט זיך אַריינ־געוואָרפן מיטן גאַנצן ברען צו זען אַז דער קאָמפּיין זאָל זיין דערפאָלגרייך.

אין נאָמען פון דער משפּחה האָט באַגריסט די ריכ־טערין לאַרעין אייבראָהאָם, אַ פּלימעניצע פון די ריבא־לאָווסקיס. זי האָט זיך פאָרגעשטעלט פאַרן עולם, אַז זי איז אויך אַ ביאַליסטאָקערין, טראָץ דעם וואָס זי האָט קיינמאָל ניט געזען די דאָזיקע שטאָט. זי האָט דערביי דערציילט אַ צאָל עפּיזאָדן פון איר היים, וואו „ביאַליסטאָק איז געווען די מאָגישע קעניגרייך, אונזער וואונדערלאַנד". זי דערציילט, אַז ווען זי איז אַלט געווען אַכט יאָר, איז דער טאָטע אָמאָל אַהיימגעקומען און געמאָלדן, אַז די מומע מאַלי (די אינגסטע שוועסטער פון איר מוטער) גייט חתונה־האָבן מיטן פעטער דזשערי (איסאַק). ריכטערין אייבראָהאָם געדענקט גוט זייער חתונה, וועלכע איז פאָרגעקומען אין אַ הייסן יולי־טאָג אין דער וואוינונג פון דער באָבע אין בראָנזוויל. „אָבער היינט ערן מיר מיין מומע און פעטער ווי געזעל־שאַפטלעכע טוער, וועלכע האָבן געווידמעט זייער לעבן צו דער ביאַליסטאָקער היים". דערביי האָט זי פאָרזיכערט, אַז די גאַנצע משפּחה איז שטאָלץ מיט זייערע אויפטוען און האָפט אַז זיי וועלן נאָך לאַנג קענען אַנגיין מיט דער וויכטי־קער טעטיקייט.

ערן־שריפט און באַגריסונגען

איסאַק ריבאַלאָווסקי איז באָערט געוואָרן מיט אַ צאָל טאָוולען און אַ מתנה פון ביאַליסטאָקער היים. אין נאָמען פון

„אַמעריקאַנער צוזאַמענקום פון לעבנגעבליבענע פון חורבן" האָט איבערגעגעבן די ערן־שריפט דער פרעזידענט בנימין מיד און דער פֿאַרזיצער פון דער עקזעקוטיווע שלמה זינשטיין.

אין זיין באַגריסונג האָט בנימין מיד געזאָגט, אַז „מיר, די לעבנגעבליבענע פון חורבן, האָבן איצט חלומות, טרויִמען ווי אַזוי די וועלט וועט אונז געדענקען: ווי אַזוי וועלן די צוקונפטיקע דורות געדענקען אונזער וועלט, פון וואַנען מיר זענען געקומען... וועט מיר וואָלטן כאָטש געקענט צוריקברענגען דאָס בילד פון איין טאָג וואַרשע, ביאַליסטאָק, גראָדנע, לאָדזש און אַלע אַנדערע שטעט; וועט די וועלט וואָלט כאָטש וויסן וואָס מיר האָבן פֿאַרלוירן... אָבער היינט איז אַ יום־טוב. היינט ערן מיר צוויי ליבע מענטשן — איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי. ס׳איז ניטאָ גענוג ווערטער אויסצודריקן זייער בייטראָג צום יזכור, צום געדענקען און ניט לאָזן פֿאַרגעסן דעם חורבן", האָט מיד אויסגעפירט.

סעם סאַלאַזש, פֿרעזידענט פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים, האָט פֿרעזענטירט איסאַק ריבאַלאָווסקין מיט אַן ערן־שריפט, אויף וועלכער עס איז באַמערקט געוואָרן זיין גרויסער ביישטייער פאַר דער אַנטוויקלונג און אויפהאַלט פון דער ביאַליסטאָקער היים. דערביי האָט סאַלאַזש געזאָגט, אַז „מיר זענען אַלע לעבנגעבליבענע, אָבער די ביאַליסטאָקער היים וואָלט ניט געקענט בלייבן לעבן אַן איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי". צום סוף האָט מר. סאַלאַזש פֿרעזענטירט די ערן־געסט מיט אַ מתנה, צו זייער 40־יאָריקער ריבאַלאָווסקי. דער רעדנער האָט באַדאַנקט אַלע וואָס זענען געקומען צום דינער און וועלכע האָבן זיך אַזוי ברייטהאַרציק בייגעשטייערט פאַר דער ביאַליסטאָקער היים. „אַ ספּעציעלן דאַנק צו אייך, איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, ווייל אַן אייך וואָלטן מיר ניט געהאַט די דאָזיקע פֿרעכטיקע אונטערנעמונג", האָט מר. קרעמער דערקלערט.

דער באַנקעט לכבוד איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי ווערט לאַנג געדענקט ווערן דורך דעם גרויסן עולם ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט ווי איינע פון די שענסטע אונטערנעמונג וואָס זיי האָבן בייגעוואוינט.

די דאַנק־ווערטער פון די ערן־געסט

מאַלי און איסאַק ריבאַלאָווסקי זענען געווען שטאַרק געירירט פון די מתנות און באַגריסונגען. מאַלי האָט באַדאַנקט אַלע וואָס זענען געקומען פייערן מיט זיי דעם 40טן יובילייַ און זי האָט פֿאַרזיכערט, אַז זי ווערט אויך ווייטער פֿאַרזעצן איר טעטיקייט פאַר דער היים און לטובת אַלע ביאַליסטאָקער אין דער גאַנצער וועלט.

איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט געהאַלטן זיין דאַנק־רעדע אין אידיש, כדי אויף דעם אופן אויסדריקן זיין צוגעבונדנקייט צו דעם לשון פון די ביאַליסטאָקער אידן. ער האָט באַדאַנקט די „באַאַרד אָוו גאַווערנאָרס" פאַר באַשליסן איינצוארדענען די שיינע שמחה, וועלכע „איז פאַר מיר דער גרעסטער טאָג אין מיין לעבן". דערביי האָט ריבאַלאָווסקי דערציילט, אַז ער האָט אָנגענומען דעם אָנבאָט נאָר מיט איין באַדינג, אַז דאָס גאָלט וואָס וועט געזאַמלט ווערן זאָל גיין נאָר פאַר דער היים.

„אין די 40 יאָר וואָס איך בין אַקטיוו אין דער היים האָב איך אַדורכגעפירט אַ גרויסע צאָל באַנקעטן, ביי וועלכע ס׳זענען געזאַמלט געוואָרן גרויסע סומען געלט פאַר וויכטיקע פֿראַיעקטן אין מדינת ישׂראל. אָבער די היינטיקע אונטערנעמונגען איז פאַר מיר און פאַר מאַלי׳ן, און מיר האָבן געוואָלט אַז דער איינקופט זאָל גיין נאָר פאַר דער היים. איך בין צופֿרידן וואָס דער באַנקעט האָט אַרײַנגעבראַכט 100 טויזנט דאָלאָר, וואָס וועט גיין צו פאַרבעסערן און פֿאַרשענערן די ביאַליסטאָקער היים", האָט דערקלערט דער ערן־גאַסט.

צום סוף האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי אויסגעדריקט אַ האַרציקן דאַנק צו מרס. ראָוז סאַלאַזש, וועלכע האָט זיך אַליין אָנגעבאָטן צו זיין די „מאַסטער אָוו סערעמאָניס" ביי זייער באַנקעט. ער האָט אויך געדאַנקט דזשאָו דיינעס און סאַל קרים פאַר מאַכן די אונטערנעמונג אַזאַ גרויסן דערפאָלג. אָבער דעם גרעסטן דאַנק קומט די פּיסאַרס, וועלכע זענען ספּעציעל געקומען פון פֿאַריז און באַשיינט מיט זייער אָנוועזנהייט די שמחה.

דעם כבוד צו מאַכן די המוניא איז צוגעטיילט געוואָרן צו טשאַרלס שוועכער, פֿאַרזיצער פון דער „באַאַרד אָוו גאָווערנאָרס". ער האָט אַדורכגעפירט זיין אויפגאַבע אויף אַ בכבודיקן אופן.

די שלוס־רעדע האָט געהאַלטן מײַק קרעמער. ער האָט אָנגעהויבן זיינע ווערטער מיט אויסדריקן אַ דאַנק צו ד״ר סאַמועל פּיסאַר, פאַר זיין גײַסטרײַכער רעדע ביים באַנקעט. „מיר, די לעבן־געבליבענע פון חורבן, זענען שטאָלץ אייך צו האָבן צווישן אונז", האָט קרעמער געזאָגט צו פּיסאַר׳ן. דער רעדנער האָט באַדאַנקט אַלע וואָס זענען געקומען אַלע צוזאַמען צו קומען צום דינער און וועלכע האָבן זיך אַזוי ברייטהאַרציק בייגעשטייערט פאַר דער ביאַליסטאָקער היים. „אַ ספּעציעלן דאַנק צו אייך, איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, ווייל אַן אייך וואָלטן מיר ניט געהאַט די דאָזיקע פֿרעכטיקע אונטערנעמונג", האָט מײַק קרעמער דערקלערט.

דער באַנקעט לכבוד איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי ווערט לאַנג געדענקט ווערן דורך דעם גרויסן עולם ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט ווי איינע פון די שענסטע אונטערנעמונג וואָס זיי האָבן בייגעוואוינט.

אויפנאַמע פאַר צבי פייגין אין ניו־יאָרק

צבי פייגין, דער ערן־פֿרעזידענט פון ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד אין אַרגענטינע, האָט אין מיטן מאי באַזוכט ניו־יאָרק. ער איז ספּעציעל געקומען צום באַנקעט לכבוד איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, צו זייער 40טן יובילייַ. די באַגריסונג וואָס צבי פייגין האָט דאָרט געהאַלטן, אין נאָמען פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין אַרגענטינע, האָט אויף אַלעמען געמאַכט אַ שטאַרקן איינדרוק.

פאַר זיין אַפּפאַרן אַהיים האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק איינגעאָרדנט אַ געזעגענונגס־דינער לכבוד פייגינ׳ען. ביים צוזאַמענקום אין אַ רעסטאָראַן האָבן די הויפּט־באַאַמטע פון ביאַליסטאָקער צענטער אין ניו־יאָרק געלויבט פייגינ׳ס לאַנגיאָריקע טעטיקייט אין אַרגענטינע און אונטערגעשטראָכן זיין גרויסן פינאַנציעלן בייטראָג צום ניו־יאָרקער צענטער.

איסאַק ריבאַלאָווסקי האָט אין זיינע ווערטער, צווישן אַנדערן, אויך האַרציק באַדאַנקט פייגינ׳ען פאַר קומען צו זיין און מאַלי׳ס באַנקעט. דערביי האָט ער אויסגעדריקט באַדויערן וואָס פייגינ׳ס פרוי סטעלאַ האָט ניט געקענט קומען צום באַנקעט און איבערגעשיקט פאַר איר האַרציקע גרוסן.

איינדרוקן פון אַ רייזע קיין פוילן און פון אַ באַזוך אין ביאַליסטאָק

פון צבי קלעמענטינאָווסקי (תל-אביב)

פון דעם 14טן ביזן 20טן אַפּריל, 1988, האָב איך באַזוכט פוילן אַלס דעלעגאַט פון וועלט-פֿאַרבאַנד פון פּוילישע אידן. אין פֿאַרלויף פון די זעקס טעג איז פֿאַרגעקומען אַן אינטערנאַציאָנאַלע קאָנפֿערענץ וועגן דעם אידישן חורבן: מען האָט אויפגעדעקט אַ מאָנומענט אויפן אומשלאָג-פּלאַץ אין וואַרשע און מיר האָבן באַזוכט אונזער היימשטאָט ביאַליסטאָק.

דעם 14טן און 15טן אַפּריל האָב איך זיך באַטייליקט אין דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפֿערענץ, וואָס האָט באַהאַנדלט די טעמע: „אידישער און פּוילישער קאַמף און מאַרטיראָלאָגיע אין דער צייט פון דער נאַצי-אָקופּאַציע". די דאָזיקע קאָנפֿערענץ איז אייגנטלעך געווען דורך פֿאַלגנדיקע אָרגאַניזאַציעס: די הויפּט-קאָמיסיע פֿאַר פֿאַרשן די היטלעריסטישע פֿאַרברעכנס אין פּוילן; דער אינסטיטוט פון פּוילישער אַקאַדעמישער פֿאַרשונג פון געשיכטע; דער מיליטערישער היסטאָרישער אינסטיטוט, און דער אידישער היסטאָרישער אינסטיטוט אין וואַרשע.

אין דער קאָנפֿערענץ זענען אויפגעטראָטן פּוילישע און אידישע געלערנטע, צווישן זיי פּראָפֿעסאָר י. גוטמאַן, פון ירושלימער אוניווערזיטעט, וועלכער האָט געהאַלטן אַ רעפֿעראַט אויף דער טעמע „די אָפּשאַצונג פון אויפשטאַנד אין וואַרשעווער געטאָ — אין דער היסטאָריאָגראָפֿיע". עס האָבן אויך געהאַלטן רעפֿעראַטן עטלעכע אידישע געשיכטע-פֿאָרשער, אויף דער טעמע פון אויפשטאַנד אין וואַרשעווער געטאָ.

אַ צאָל פּוילישע פּראָפֿעסאָרן האָבן אונטערגעשטראָכן אין זייערע רעפֿעראַטן, אַז עס איז געווען אַ גרויסע צוזאַמענאַרבעט צווישן דער פּוילישער אונטערערדישער קאָמפּס-אָרגאַניזאַציע און דער אידישער קאָמפּס-אָרגאַניזאַציע אין וואַרשעווער געטאָ; די פּוילישע „אַרמיא קראַיאָווא" האָט איבערגעשיקט געווער צו די אידישע קעמפֿער און זיי אַ סך געהאָלפֿן. פון זייערע רעפֿעראַטן האָט זיך באַקומען דער איינדרוק, אַז עס איז געווען אַ פּולשטענדיקע צוזאַמענאַרבעט צווישן דער פּוילישער קאָמפּס-אָרגאַניזאַציע און די אידן אין געטאָ.

פּראָפֿ. י. גוטמאַן האָט אָפּגעווארפן די דאָזיקע פעסטשטעלונגען פון די פּוילישע פּראָפֿעסאָרן. ער האָט אונטערגעשטראָכן, אַז די „אַרמיא קראַיאָווא" האָט ניט שטענדיק געגעבן הילף צו די אידישע קעמפֿער אין געטאָ. עס האָבן אויך ניט עקזיסטירט אַזעלכע פּריינדלעכע באַציאונגען צווישן די פּוילישע און אידישע קאָמפּס-אָרגאַניזאַציעס.

די דיסקוסיעס אויף דער דאָזיקער טעמע זענען שפּעטער פֿאָרגעקומען בייַ אַלע צוזאַמענטרעפֿן מיט די פּוילישע פֿאָרשטייער. זיי האָבן זיך באַמיט אונטערצושטרייכן און וויזן, אַז די באַציאונג פון די פֿאַלאָקן צו די אידן אין די טראָגישע צייטן אונטער דער היטלעריסטישער אָקופּאַציע איז געווען פּריינטלעך און מיט אַ רצון צו העלפֿן.

אַ מאָנומענט אויפן אומשלאָג-פּלאַץ

דאָס זעלבע האָבן מיר געהערט ביים אָפֿדעקן דעם מאָנומענט אויפן אומשלאָג-פּלאַץ אין וואַרשע. אויף יענעם פּלאַץ האָט זיך אָפּגעשפּילט די גרויסע שוידערלעכע טראַגעדיע. די נאַצישע פֿאַרברעכער האָבן דאָרט פֿאַרשפֿאַרט הונדערטער טויזנטער אידישע מענטשן, פֿרויען און קינדער אין וואַגאָנען און זיי געפּירט צום טויט. עס זענען דאָרט פֿאַרגעקומען האָרצרייסנדיקע סצענעס. אַ האַלבער מיליאָן אידן זענען דערמאָרדעט געווארן אויף דעם אופן.

בעת דער אויפדעקונג פונעם מאָנומענט אויפן אומשלאָג-פּלאַץ האָט אונזער ביאַליסטאָקער קעמפֿערין חייקע גראָסמאַן, וואָס איז היינט אַ וויצע-פֿאָרזיצערין פון דער פֿנסת אין מדינת-ישׂראל, געהאַלטן אַן איינדרוקספולע רעדע. זי האָט אונטערגעשטראָכן, אַז ס'איז אַ גרויסער אונטערשייד צווישן דעם אונטערערדישן קאָמף פון די אידן אין געטאָ און דעם אונטערערדישן קאָמף פון די פּאַלאָקן. זיי האָבן געקעמפּט מיט דער האָפענונג אַז זיי וועלן דער-גרייכן זייער פרייהייט. די אידישע קעמפֿער האָבן אָבער געוואוסט, אַז זייער קאָמף האָט קיין שום האָפענונג צו דערגרייכן פרייהייט. זיי האָבן געקעמפּט כדי צו באַווייזן אַז אידן קעמפן פֿאַר זייער כבוד, צו שטאַרבן אַלס קעמפֿער מיט נאַציאָנאַלן שטאָלץ.

„היטלערן איז ניט געלונגען אונז אַלע צו פֿאַרטיליקן", האָט חייקע גראָסמאַן געזאָגט. „נאָך די מיליאָנען קרבנות, נאָך דעם הערשאַפֿט קאָמף אין די בונקערס, נאָך די שרעקלעכע מערדעריין אין די קרעמאַטאָריעס, זיינען מיר אויפגעשטאַנען און מיר בויען צוריק אונזער לעבן, און דער עיקר אונזער מדינת-ישׂראל. די איבערגעבליבענע אידן שאַפן די פונדאַמענטן פון אַ נייער מדינה, אַנטוויקלען קולטורעלע אינסטיטוציעס און בריידערלעכע אידישע אָרגאַניזאַציעס אין דער גאָנצער וועלט".

אין טרעבלינקע

פון אומשלאָג-פּלאַץ זיינען מיר געפֿאָרן קיין טרעבלינקע. דאָרט האָט מען אויך אויפגעשטעלט אַן איינדרוקספולן דענקמאָל. אומעטום זעט מען מצבות מיט די נעמען פון שטעט, פון וואַנען אידן זיינען געבראַכט געווארן אומגעקומען אין די גאַז-קאַמערן. דאָרט האָב איך אויך געפונען די מצבה מיטן נאָמען ביאַליסטאָק.

אין טרעבלינקע האָט געהאַלטן אַן איינדרוקספולע רעדע דער ישׂראל-מיניסטער און וויצע-פּרעמיער יצחק נבון. ער האָט אונטערגעשטראָכן, אַז דאָס וואָרט מערדער — רצח אָדער פּשע — איז ניט גענוג צוגעפּאַסט פֿאַר די אוממענטשלעכע טאַטן פון די נאַציס מיט דער הילף פון די אוקראַאינער. אַ מאָרד, אַ מערדער, איז עמיצער וואָס באַגייט דעם פֿאַרברעכן פון אַ מאָרד. דאָס איז ניט גענוג צו כאַראַקטעריזירן די טראָגעדיעס פון די קרעמאַטאָריעס, פון די בונקערס, מיט די מיליאָנען קרבנות. אפשר קען מען זיך באַנוצן מיטן וואָרט „האָלאָקאָוסט"-השואה. אָבער די דאָזיקע וועלטער דאַרפן אָפּגעהיטן וועלן נאָר פֿאַר דער שוידער-לעכער, ווילדער, אוממענטשלעכער אַקציע פון די היטלעריסטישע נאַציס.

ס'איז פּשוט ניט מעגלעך איבערצוגעבן אין איין באַ-

ריכט אַלץ וואָס מיר האָבן געזען און איבערגעלעבט בעת אונזער באַזוך אין פוילן. דערי‌בער וועלן מיר זיך דאָ אָפּ־שטעלן נאָר אויף עטלעכע מאָמענטן.

אויף אַ סך פּלעצער האָב איך געפונען שילדלעך מיט די אויפשריפטן: דאָ זיינען דערמאָרדעט געוואָרן אַזויפיל און אַזויפיל פוילישע בירגער. האָב איך געפרעגט: פאַרוואָס נאָר פוילישע בירגער? פאַרוואָס אונטערשטרייכט איר ניט אַז דאָס זיינען אידן און אין געוויסע פּלעצער די מערהייט אידן? יאָ, זיי זיינען טאַקע געווען פוילישע בירגער, אָבער זיי זיינען אומגעבראַכט געוואָרן וויל זיי זיינען געווען אידן. מיר האָבן זיך באַמיט צו ציען צו דעם די אויפמערקזאַמקייט פון די פוילישע אינסטיטוציעס.

און נאָך אַ מאָמענט. אויף דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנפערענץ פון אידישן און פוילישן קאָמף קעגן די נאַציס האָט איינער פון די פוילישע פּראָפעסאָרן געפרעגט אין זיין רעפעראַט: „וואו זיינען געווען אין דער צייט פון אונזער קאָמף און אין דער צייט פון דער נאַצישער פאַרטילקונג פון מיליאָנען אידן די פירערס פון דער פרייַער וועלט, די פירערס פון אַמעריקע, די פירערס פון ענגלאַנד און פון דער איבעריקער וועלט? און וואָס נאָך טראָגישער — וואו איז געווען די פירערשאַפט פון די אידישע קהילות און אַרגאַניזאַציעס אין דער וועלט? די פוילישע גלות־רעגירונג אין לאָנדאָן האָט באַקומען די גאַנצע אינפאָרמאַציע פון די אונטערערדישע פוילישע קאָמף־אַרגאַניזאַציעס. און די דאָזיקע אינפאָרמאַציע איז איבערגעשיקט געוואָרן צו דער אויסערלעכער וועלט, אָבער עס איז ניט געווען קיין גע־הערי‌קע רעאַקציע".

דאָס איז באמת אַ פראָגע וועלכע מ'דאַרף אַנאַליזירן. די וועלט האָט געוואוסט און די אידישע פירערשאַפט האָט גע־וואוסט, און עס איז כמעט גאָרניט געטאָן געוואָרן...

אין דער צייט פון אונזער באַזוך האָט מען צעטיילט בערך הונדערט מעדאַלן צו פאַלאָקן, וואָס האָבן געהאַלפן און געראַטעוועט אידן פון די נאַצישע מערדער. און זיי האָבן דאָס געטאָן ריזיקירנדיק מיט זייער אייגן לעבן. דער־בי האָבן געהאַלטן רעדעס דער ריכטער פון העכסטן געריכט אין ירושלים משה בייסקי און יצחק ארד, דירעק־טאָר פון „יד־ושם" אין ירושלים. ביז איצט האָט מען שוין צעטיילט אַזעלכע מעדאַלן נאָענט צו צוויי טויזנט. דאָס ווייזט, אַז עס זענען יאָ געווען צווישן די פאַלאָקן אַזעלכע וואָס האָבן געהאַלפן די אידן.

אַן אינטערעסאַנטע געשעניש איז געווען דער אינטערנאַציאָנאַלער קאָנקורס אויף דער טעמע: „דאָס העלדנטום פון די אידן אין קאָמף קעגן די נאַציס". יונגע שילער פון גאָר דער וועלט האָבן געדאָרפט ענטפערן אויף פראָגן וועגן דעם העלדישן קאָמף. עס זיינען געווען שילער פון ישׂראל, בראַזיל, אַרגענטינע און אַנדערע לענדער. צום באַדויערן האָט מען ניט געזען קיין איין פאַרשטייער פון צפון־אַמעריקע. איך האָף אַז דאָס איז ניט קיין סימן אַז אין אַמעריקע שטודירט ניט די יוגנט וועגן האָלאָקאָוסט...

עס איז אויך געווען אַ פייערלעכע אַקאַדעמיע אין דעם „פאַלאַץ פאַר קולטור און וויסנשאַפט". מיר, די אָפּיציעלע דעלעגאַטן פון די אידישע אָרגאַניזאַציעס, זיינען אויך איינגעלאַדן געוואָרן צום וויצע־פּאָרזיצער פון פוילישען פאַרלאַמענט (סיים). דאָרט איז פאָרגעקומען אַן אינטערע־סאַנטע דיסקוסיע ביי וועלכער ס'איז אויך באַרירט געוואָרן די פראָגע, אויב ס'איז נאָך היינט דאָ אַנטיסעמיטיזם אין פוילן. דער וויצע־פּאָרזיצער פון סיים האָט דאָס אָפּגע־לייקנט. ער האָט געזאָגט, אַז נאָטירלעך קען זיך דאָ און דאָרט געפונען אַ ניט־נאָרמאַלער בירגער, אַן אַנטיסעמיט, אָבער דאָס איז ניט דער כלל.

אונדזער באַזוך אין ביאַליסטאָק

איידער מיר זענען אַרויסגעפאָרן קיין ביאַליסטאָק, האָב איך אין וואַרשע געהאַט אַ געשפּרעך מיט ד"ר שמעון דאַט־נער. ער איז ניט אין גוטן געזונט־צושטאַנד, אָבער ער האָט געבעטן איבערגעבן אַ האַרציקן גרוס אַלע ביאַליסטאָקער פריינד אין ישׂראל און אין ניו־יאָרק.

קיין ביאַליסטאָק בין איך געפאָרן מיט ד"ר אַנאַטאָל לעשטשינסקי, איינער פון די וויסנשאַפטלעכע טויער אין אידישן היסטאָרישן אינסטיטוט אין וואַרשע. ער איז אַ ביאַליסטאָקער און האָט אַ גרויסן אינטערעס אין דער גע־שיכטע פון ביאַליסטאָקער געטאָ. אין ביאַליסטאָק גופא האָט זיך מיט אונז אויך פאַראייניקט וולאַדימיר מאַנקעוויטש, דער לייטער פון אינסטיטוט וואָס פאָרשט די היטלעריסטישע פאַרברעכנס אין ביאַליסטאָקער געטאָ. ה' מאַנקעוויטש, אַ איד, האָט אונז געזאָגט, אַז ער איז גרייט צו שטיין אין דינסט פון יעדער גרופּע ביאַליסטאָקער וואָס וועט באַזוכן זייער היימשטאָט.

ד"ר לעשטשינסקי האָט איינגעאָרדנט אַן איינלאַדונג פאַר מיר און מיין פרוי ביים פרעזידענט פון דער שטאָט ביאַליסטאָק, זביגניעוו זדראַיעווסקי. ה' זדראַיעווסקי איז געווען פאַראינטערעסירט זיך צו טרעפן מיט מיר, ווייל אין די יאָרן 1938 און 1939 בין איך געווען אַ מיטגליד פון ביאַליסטאָקער שטאָטראָט און וויל איך בין געווען פאָרזיצער פון אידישן קהילה־ראָט אין ביאַליסטאָק. אָבער אייידער מיר זיינען געגאַנגען צום שטאָטראָט, האָבן מיר באַ־זוכט די פּלעצער אין ביאַליסטאָק, וועלכע מיר האָבן גע־וואָלט זען.

דער ערשטער באַזוך איז געווען צום פּלאַץ פון דער גרויסער סינאַגאָגע, וועלכע די נאַציס האָבן פאַרברענט צוזאַמען מיט 300 אידן. אויף יענעם פּלאַץ שטייט איצט אַ געווייַנלעכע וואוינונגס־געביידע און אויף אַווינקל פון דער געביידע שטייט אַ ניט־גרויסע שילד, געשריבן אין פּויליש, עברית און אידיש, אַז דאָ איז געשטאַנען אַ גרויסע סינא־גאָגע, וועלכע די נאַציס האָבן פאַרברענט צוזאַמען מיט 300 אידן. דאָס אַלץ. קיין שום מאָנומענט, קיין שום מצבה. דאָס האָט געמאַכט אַ שרעקלעכן איינדרוק.

שפּעטער זענען מיר צוגעפאָרן צום בית־הקברות אין באָגנאָווקע. דאָרט איז אויפגעשטעלט געוואָרן אַ פאַרקאָן, אָבער אויפן בית־הקברות זיינען די מצבות פאַרלאָזן, צע־בראָכן און דער פּלאַץ איז באָוואָקסן מיט גראָז. נאָר די מצבה מיט זלמן שניאור'ס פאָעטישע ווערטער און מיט דער רשימה פון די אומגעקומענע אין פאָגראָם פון 1906 — די מצבה איז צוריק אויפגעבויט.

דער פּלאַץ פון בית־עלמין איז אַ גרויסער, מיט אַ סך מצבות, אָבער שטאַרק פאַרלאָזן. אין שכנות מיטן אידישן בית־עלמין איז דער קריסטלעכער צווינטער. דאָרט איז אָבער ריין, אין גוטער אָרדענונג און דער פּלאַץ איז אָפּגע־היט און געהאַלטן אין אַ פאַסיקער פאָרם.

איך בין אַרויס פון בית־עלמין אין באָגנאָווקע אַ צע־טרייסלטער. פון דאָרט זיינען מיר אַוועק זען דעם בית־עלמין פון געטאָ, אויף זשאָביע גאָס. דער איז געווען נאָך שרעקלעכער: דער גאַנצער בית־עלמין איז ליקווידירט, נאָר אַ קליינער פּלאַץ פון צען קוואַדראָט־מעטער איז אַרום־גערינגלט מיט אַן אייזערנעם פאָרקאָן. אין מיטן שטייט אַ קליינע וואַנט פון גרויען צעמענט, אויף וועלכער עס איז דאָ אַ קליין שילדל, געשריבן נאָר אין פויליש. מיט שווערי‌קייטן האָב איך איבערגעלייענט וואָס דאָרט איז געשריבן: „דאָ האָט מען צוזאַמענגעבראַכט און באַגראָבן 3,500 אידן, דער־

מאַדעטע דורך די היטלעריסטן אינעם אידישן געטאָ איז ביאַליסטאָק".

אַרום דעם קליינעם פֿאַרקאַן לויפן אַרום קינדער און שפּילן זיך — אַזוי ווי דאָרט וואָלט גאָרניט געווען. דאָס איז אָלץ וואָס איז פֿאַרבליבן פון אידישן געטאָ, פון אויפשטאַנד אין געטאָ. דאָס מאַכט אַ שרעקלעכן איינדרוק.

אמת, עס איז דאָ אַ גאָס אויפן נאָמען פון מלמד — דער ערשטער איד אין ביאַליסטאָק וועלכער האָט דערהרגעט אַ נאַצי־ס. ס. עס איז אויך דאָ אַ גאָס אויפן נאָמען פון ד״ר לודוויג זאַמענהאָף.

די שטאָט ביאַליסטאָק האָט פֿאַר דער מלחמה געהאַט 110 טויזנט איינוואוינער און פון זיי זענען געווען 60 טויזנט אידן. היינט איז דאָס אַ שטאָט פון 270 טויזנט איינוואוינער און עס זענען דאָרט דאָ נאָר אַכט אידן.

די שטאָט זעט אויס אַנדערש ווי ווען איך האָב זי פֿאַרלאָזן אין 1940. דאָס איז אַ גרעסערע שטאָט, די גאַסן זענען אויס אַנדערש. וואָס אָן אמת האָב איך אויף זשעלאַזנע גאַס, אויף פּיאָסקעס, געפונען דאָס הויז פון מיינע עלטערן — אַלט, פֿאַרלאָזן, אַבער דאָרט וואוינען שכנים. איך האָב ניט געהאַט דעם כוח אַריינצוגיין און זען די צימערן וואו איך בין געבוירן געווארן. מיין פרוי האָט מיר אויך געראַטן ניט אַריינצוגיין, ווייל דאָס קען ווירקן שלעכט אויפן געזונט. מיר האָבן שוין גענוג איבערגעלעבט ביים אומשלאָג־פּלאַץ און אין טרעבלינקע.

די אויפנאַמע ביי פּרעזידענט זדראַיעווסקי

דער פּרעזידענט פון בילַיסטאָק, זביגניעוו זדראַיעווסקי, האָט אונז אויפגענומען מיט גרויס כבוד און אַפּילו פּריוודשאַפט. איך האָב פֿאַר אים פֿאַרגעבראַכט אונזערע טענות און פֿאַדערונגען: ווי איז דאָס מעגלעך, אַז אויפן פּלאַץ וואו עס איז פֿאַרברענט געווארן די גרויסע אידישע סינאַגאָגע מיט 300 אידן זאָל ניט זיין קיין פֿאַסיקער מאָנומענט אָדער מצבה מיט אַ געהעריקער אויפשריפט, אין אידיש, העברעאיש און פּויליש? דער דאָזיקער פּלאַץ מוז אויך זיין פריי און אַרומגערינגלט מיט אַ פֿאַסיקן פֿאַרקאַן און דאָרף זיין בכבודיק.

דער בית־עלמין אין געטאָ, אויף זשאַביע גאָס, קען ניט פֿאַרוואַנדלט ווערן אין אַ פּלעצל, וואו מ׳שרייבט אין פּויליש אַז דאָרט האָט מען צוזאַמענגעבראַכט און באַגראָבן 3,500 דערמאָרדעטע אידן. אויך דאָ מוז מען אויפשטעלן אַ בכבודיקע מצבה אָדער מאָנומענט מיט אַן אויפשריפט אין אַלע דריי שפּראַכן. אויך דער פּלאַץ דאָרף זיין גרעסער און געהעריק אַרומגערינגלט מיט אַ פֿאַרקאַן. אויך אויפן בית־עלמין אין באַגנאָווקע דאָרף מען אויפשטעלן די מצבות און זען אַז דער פּלאַץ זאָל זיין ריין און בכבודיק.

איך האָב געפֿאָדערט נאָך אַ זאַך: אויף שענקעוויטשאַ גאָס שטייט די גרעסטע פון דער העברעאישער גימנאַזיע. דער פֿרעמיער־מיניסטער פון ישׂראל, יצחק שמיר, האָט געלערנט אין דער גימנאַזיע. אַ סך חלוצים זענען געקומען קיין ישׂראל פון דער גימנאַזיע און וויכטיקע פירער פון ישׂראל האָבן דאָרט געלערנט. איך האָב געבעטן, אַז אויף דער גרעסטער בייד זאָל זיין אַ שילד, געשריבן אין אַלע דריי שפּראַכן, אַז דאָ איז געווען אַ וויכטיקער דערציאונגס־ און לערן־אָנשטאַלט, אַ העברעאישע גימנאַזיע, פון וועלכער עס זיינען אַרויס טויזנטער תלמידים, וואָס האָבן געשפּילט אַ וויכטיקע ראָלע אין דער אידישער אויפלעבונג אַלס פֿאָלק, אַלס נאַציאָנאַלע איינהייט.

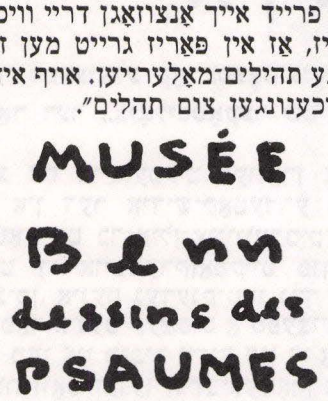
דער שטאָט־פּרעזידענט זדראַיעווסקי האָט מיר געענטפֿערט, אַז ער פֿאַרשטייט מיינע פֿאַרלאָנגען און באַציט זיך צו זיי פֿאַזיטיוו. אָבער אַליין קען ער דאָס אָלץ ניט רעאַליזירן, ווייל די שטאָט האָט ניט קיין געלט. ער לייגט פֿאָר, אַז די ביאַליסטאָקער אידן זאָלן זיך אָרגאַניזירן און ער וועט דאָן מיטהעלפן.

ביים געזעגענען זיך האָט פּרעזידענט זדראַיעווסקי מיר געגעבן אַלס מתּנה אַ בוך אין פּויליש מיטן נאָמען „ביאַליסטאָק מיין שטאָט". דאָס בוך הויבט זיך אָן מיט אַ קורצער געשיכטע פון דער שטאָט. דאָרט ווערן דערמאָנט די אידן פון ביאַליסטאָק און אויך זייערע ליידן אין געטאָ. דאָס בוך האָט אויך אַ רייַ שיינע בילדער פון פֿאָר׳מלחמה׳דיקן ביאַליסטאָק.

אַ בריוול פון אונדזער גרויסן קינסטלער בען

טייערע פיינט איסאַק און מאַלי ריבאַל,

עס איז אַ פּרייד אייך אַנצוזאָגן דריי וויכטיקע געשעענישן. איינע איז, אַז אין פֿאַריז גרייט מען זיך צו שאָפן אַ מוזיי פֿאַר מיינע תהילים־מאָלעריייען. אויף אידיש הייסט עס: „מוזיי בען צייכענונגען צום תהלים".



דאָס איז די אויפשריפט אויפן מוזיי, וואָס איך האָב אַנגעצייכנט. ער ווערט צוגעגרייט אין אַ פּרעכטיקן בנין פון 12טן יאָרהונדערט אין דער אָלטער שטאָט פֿאָן סענט עספּרי. כ׳מיין אַז די דערעפענונג וועט זיין נאָך דעם יאָר. מען אַרבעט איצט אויף צוגרייטן אינערלעך די ריכטיקע וועגט.

די צווייטע געשעענישׂ איז אַז ס׳איז דערשינען אינעם פֿאַרלאָג „מדעיאָלאָל" אַן אָלבאָם מיט 150 פֿאַרביקע רעפּראָדוקציעס פון די תהלים־בילדער. דער אָלבאָם האָט גע־מאַכט אַ גוואָלדיקן רושם, מיט רעפּערטואָר און דעדי־קאַציעס, פון וועלכן כ׳קען ניט אַרויסקריכן... איינער פון דער שווייץ האָט גלייך געקויפט 50 עקזעמפּלאַרן. מענטשן קויפן דאָס בוך אין די בוכהאַנדלונגען און קומען צו מיר אַז כ׳זאָל זיי אונטערשרייבן. עס זענען אויך געווען עטלעכע אויסשטעלונגען פון די תהלים־בילדער.

די דריטע וויכטיקע געשעעניש אין מיין לעבן איז גע־ווען דאָס קריגן דעם גאָלדענעם מעדאָל פון דער אַקא־דעמיע פון וויסנשאַפט און קונסט אין ליאָן. די פייערונג פון צוטיילן דעם 1988 גאָלדענעם מעדאָל איז פֿאַרגעקומען דעם 21טן יוני, היינטיקן יאָר. איך לייג צו די איינלאָדונג פון דער אַקאַדעמיע.

באַלד קומט פורים, מיין געבוירן־טאָג. עס קומען זיך צונויף פיל פריינט און מען פייערט פורים צוזאַמען מיט מיין געבורטסטאָג. אָבער, מיין מאַמע האָט געהייסן אסתּר...

ס׳איז בעסער אַז מען טראַכט ניט וועגן אָלץ וואָס איז פֿאַרגעקומען... אָבער פֿאַרגעסן קען מען אויך נישט...

האָט מיר פיל גוטס און פּרייד,

אייערע

בען און גערא.

ביאַליסטאָקער געדענק־אַקאַדעמיע אין בר־אילן אוניווערסיטעט

ספעציעלע קאָרעספּאָנדענץ

פאַר דער „ביאַליסטאָקער שטימע"

מינהג איז איינגעפירט געוואָרן אין די לעצטע יאָרן אין דער אידיש־קאָנטעדרע א. נ. פון רינא קאַסטאַ ריים בר־אילן־אוניווערסיטעט אין ישראל, וואָס פאַרדינט די אויפמערקזאַמקייט פון דער שארית הפליטה. כ"ז ניסן, אינעם געדענק־טאָג נאָך דעם חורבן און גבורה, קומט פאָר אינעם קעמפוס אַ ספעציעלע אַקאַדעמיע אויף וועלכער מען איז מזכיר איינע פון די אַמאָל־בארימטע אידישע קהילות וואָס זענען חרוב־געוואָרן אין דער שואה. ביז איצט זענען אַזעלכע געדענק־אַקאַדעמיעס פאַרגעקומען לזכר לאַדזש, וואַרשע און ווילנע. און הייַנטיקן כ"ז ניסן איז פאָר דעם צווייק אויסגעקליבן געוואָרן ביאַליסטאָק, די בארימטע אידישע קהילה וואָס האָט געציילט 60 טויזנט נפשות, און צו דער דאָזיקער פון 45 יאָר זינט איר אומקום.

שוין אַ שטיק צייט פאָרן עפענען די אַקאַדעמיע איז דער ארגענטינע־זאָל אין קעמפוס, אַ זאָל מיט 500 זיץ־פּלעצער, שוין געווען איבערפולט. ביים אָנהייב זענען אויך אַלע שטיי־פּלעצער געווען פאַרנומען און פיל זענען אַוועק צוליב מאַנגל אין אָרט.

צווישן דעם עולם האָט מען נאָטירלעך געזען פיל אַפּשטאַמיקע פון ביאַליסטאָק, וואָס זענען ספּעציעל געקומען פון אַלע טיילן לאַנד, און צווישן זיי אויך די ספּעציעלע דעלעגאַציע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט פון די פאָראייניקטע שטאַטן. אויך דער „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" איז געווען פאַרטרעטן צוזאַמען מיט זיין פאָרזיצער, זלמן ירושלמי. דער „ארגון יוצאי ביאַליסטאָק" אין ישראל איז געווען אַ מיטשותף ביים איינאָרדענען די פאַראַנשטאַלטונג, צוזאַמען מיטן אינסטיטוט פאָר שואה־פאָרשונג א. נ. פון אַר־נאָלד און ליאָנע פינקלער.

אַלע רעדעס זענען געהאַלטן געוואָרן אין אידיש און דאָס איז געווען די איינציקע פאַראַנשטאַלטונג צווישן די אַזכרות וואָס זענען אין דעם טאָג פאַרגעקומען איבערן גאַנצן לאַנד, וואָס איז געווען אַנגעפירט אין לשון פון די קדושים. בר־אילן איז אויך די איינציקע הויכשול, וואָס פירט בכלל דורך אַזאַ אַזכרה.

דעם צענטראַלן רעפעראַט האָט געהאַלטן פראָפ. משה מישקינסקי, פראָפעסאָר פאָר אידישער געשיכטע ביים תל־אביבער אוניווערסיטעט, אַליין אַן אָפּשטאַמיקער פון ביאַליסטאָק, וואָס איז באַקאַנט אַלס בקי אין אידישער געשיכטע. דאָס האָט זיך אויך געפילט אין זיין ערנסטער היסטאָרישער אָפּהאַנדלונג וואָס ער האָט געגעבן פאָרן עולם.

„עס געדענקט זיך . . .", איז געווען די טעמע פון אויפּטריט פון מאָקס ראַטנער, פון קליוולאַנד, באַקאַנטער פילאַנטראָפּ און פאָרזיצער פון דער ישראל־אַמעריקאַנער האַנדלס־קאַמער. ער האָט זיך אויך געטיילט מיט זיינע פּערזענלעכע זכרונות פון אידישן ביאַליסטאָק מיט 65 יאָר צוריק, וועו ער האָט פאָרלאָזט די שטאָט און אַוועק מעבר לים. ער האָט אָבער די גאַנצע צייט נישט אויפגעהערט צו אינטערעסירן זיך מיט זיין היימשטאָט און מיט ביאַליסטאָקער אידן אין דער גאָרער וועלט.

פון אינזשינער יוסף כהן

איסאַק ריבאַלאָווסקי, דער רעדאַקטאָר פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע" און עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער היים און צענטער, האָט אין זיין רעפעראַט פאַנאַנדערגעוויקלט די טעטיקייט פון ביאַליסטאָקער אידן אומעטום און באַזונדערס אין ניו־יאָרק. ער האָט אויך געדעט וועגן די פראַיעקטן וואָס די ביאַליסטאָקער האָבן אויפגעבויט אין ישראל.

זלמן ירושלמי, דער פאָרזיצער פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אין ישראל, באַקאַנטער וועטעראַן פון דער אינ־



דאָס פרעזידיום פון דער געדענק־אַקאַדעמיע אין בר־אילן אוניווערזיטעט

דוסטריע אין ארץ־ישראל און ערץ־בירגער פון דער שטאָט תל־אביב, האָט געשילדערט די אויפטוען פון דעם פאָר־באַנד און דעם חלק וואָס ביאַליסטאָקער אידן האָבן געהאַט אינעם אויפבוי פון מדינת ישראל.

פראָפ. גרשון ווייַנער, הויפּט פון דער אידיש־קאַטעדרע, האָט זיין רעפעראַט געווידמעט דער געשטאַלט פון איין ביאַליסטאָקער — יעקב פּאָט, וואָס פאַרדינט דערמאָנט צו ווערן אויף דער אַקאַדעמיע, אויך ווייל דער פאָרום בכלל איז אַנגערופן געוואָרן אויף זיין נאָמען, אַדאָנק די באָמי־אונגען פון זיין אלמנה, פרוי פרידע פּאָט. אויך פרוי פּאָט איז געקומען ספּעציעל פון ניו־יאָרק צו באַטייליקן זיך אין דער אַנדענק־אַקאַדעמיע לזכר ביאַליסטאָק.

ביאַליסטאָק איז געווען דאָס געבוירן־אָרט פון ביאַליס־טאָקער עילוי יעקב פּאָט, וואו ער האָט געשטעלט די ערשטע טריט אַלס פראָמינענטער אַרבעטער־פירער, שרייבער און דערציער. ער האָט תמיד, אויך וועו ער איז געשטאַנען אין שפּיץ פון דער אַרבעטערשאָפט אין פוילן, און אַלס פירער פון אידישן אַרבעטער־קאָמיטעט אין אָמעריקע און קולטור־קאָנגרעס, האָט ער זיך אָפּגעגעבן מיט דריי צילן: אַרבעטער־באַוועגונג, שארית־הפליטה און אידישע קולטור־ווערטן.

רירנדיק ביז גאָר איז געווען דער מאַמענט וועז אויף דער טריבונע איז אַרויף אפרים קיסלער, פון די ווייניקע ביאַליסטאָקער אידן וואָס זענען פאַרבליבן אין פוילן. איצט אַ תושב אין גדאַנסק, איז ער ספּעציעל געקומען צוזאַמען מיט זיין פרוי צו דער אַקאַדעמיע. ער לייענט די באַשרייבונג פון לאה גרינפעלד, וואָס איז דערשינען אין „ביאַליסטאָקער שטימע", וועגן אומקום פון די ביאַליסטאָקער קינדער אין געטאָ.

ד"ר יחזקאל מאַרק פון בר־אילן־אוניווערסיטעט מאַכט אַן אל מלא רחמים נאָך די קדושים פון ביאַליסטאָק און עס ווערט דורכגעפירט אַ רייכער קינסטלערישער פּראָגראַם. לידער פון ביאַליסטאָקער געטאָ זינגט די יונגע זינגערין און סטודענטקע פון דער אידיש־קאַטעדרע רות לעווין, אַ טאָכטער פון קאַמפאָזיטאָר און זינגער לייב לעווין פון טשער־נאָוויץ. אויך זינגט זי דאָס ליד פון ה. לייוויק „אידן זינגען אני מאמין", מיט דער מוזיק פון איר פּאַרשטאָרבענעם פאָטער. דער דראַמע־קרייז א. נ. פון דינה האַלפּערין ביי דער אידיש־קאַטעדרע, אונטער דער קינסטלערישער לייטונג פון בנימין צמח, פירט אויף פּראַגמענטן פון איציק פעפער׳ס פאָעמע „שאָטנס פונעם וואַרשעווער געטאָ", מיט דער מוזיק פון מאַקס העלפמאַן. חוץ רות לעווין האָבן זיך אין דער אויפּפירונג באַטייליקט די סטודענטן: ישׂראל גאָטעסמאַן, יעל הלוי, אסתר זיגלמאַן, אביבה חכמון, עינת שמיר, ביים קלאַוויר האָט באַגלייט רות דגן.

אויף דער איינדרוקספולער יזכור־אַקאַדעמיע נאָך ביאַליסטאָק איז אויך באַקאַנט געוואָרן וועגן דער עטאַבלירונג פון אַ יערלעכער סטיפענדיע פאַר שואה־פאָרשונג ביי דער אידיש־קאַטעדרע, וואָס איז איינגעשטעלט געוואָרן אויפן נאָמען פונעם באַקאַנטן „פאַרווערטס"־זשורנאַליסט און רעדאַקטאָר פון „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך", יצחק שמולעוויטש. די אלמנה, וואָס איז געקומען צו דער אַקאַדעמיע פון ניו־יאָרק, האָט אין דער זעלבער וואָך אַפּגעגעבן אינעם אַרכיוו פון אוניווערסיטעט אויפצוהיטן דעם רייכן אַרכיוו פון איר פאַרשטאָרבענעם מאַן, וואָס פאָרמאַגט פיל דאַקומענטן און מאַטעריאַלן וועגן דער אומקום־תקופה.

* * *

נאָך דער איינדרוקספולער יזכור־אַקאַדעמיע איז אין בר־אילן אוניווערזיטעט פאַרגעקומען אַן אויפנאַמע פאַר די ביאַליסטאָקער געסט פון אויסלאַנד. דער פאַרזיצער פון דער אויפנאַמע איז געווען פּראָפעסאָר גרשון ווייניר, דער הויפט פון דער אידיש־קאַטעדרע ביים בר־אילן אוניווערזיטעט.

ביי דער אויפנאַמע האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי האָרציק באַדאַנקט דעם בר־אילן אוניווערזיטעט, און ספּעציעל דעם פּראָפ׳ גרשון ווייניר, פאַר איינאַרדענען די פּרעכטיקע אונטערנעמונג.

זייער רירנדיק זענען אויך געווען די פּערזענלעכע צוזאַמענטרעפן מיט לאַנדסלייט וועלכע זענען צום ערשטן מאָל געווען ביי אַ יזכור־אַקאַדעמיע. נאָך דער אונטערנעמונג זענען איסאַק ריבאַלאָווסקי און מאַקס ראָטנער ממש באַלאָגערט געוואָרן דורך צענדליקער ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע האָבן זיי געדאַנקט פאַר זייערע איינדרוקספולע רעדעס און זכרונות פון דער אַלטער היים, וואָס זיי האָבן געהאַלטן אין אידיש. אַ סך פון די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע לעבן אין ישׂראל, האָבן פאַרזיכערט די אַמעריקאַנער געסט, אַז זיי האָבן שוין לאַנג ניט איבערגעלעבט אַזאַ צוזאַמענטרעף ווי ביי דער לעצטער אונטערנעמונג.

סעם סאָלאַזש

פון **פּעני קוויאַטקעק־גוט,**
סאַראַטאָגאַ ספּרינגס.

פריינט סאָלאַזש שטאָמט פון קנישין,
צום באַדויערן קענסטו זיך ניט אומקערן אַהין.
שוועכער צייטן זענען פאַריבער,
ביסט געווען אַ גיבור,
געקעמפט פאַרן לעבן,
אויף אַלע שוועכע וועגן...
היינט ביסטו פּרעזידענט פון ביאַליסטאָקער היים.
אַרבעסט אַקטיוו מיט די לאַנדסלייט זייער שיין.
פריינט סאָלאַזש, מיר באַגריסן דיך מיט כבוד און רעספּעקט.
זאָלסט שטענדיק גיין אויפן ריכטיקן וועג.
ביסט אַ פריינט פאַר דער ביאַליסטאָקער היים,
דיין אַרבעט זאָל בליען ווי אַ פרוכטבאַרער בוים...

אַ בריוו צום רעדאַקטאָר

דער שרייבער פון דעם באַריכט „זכור אַקאַדעמיע נאָך קהילת ביאַליסטאָק", יוסף כהן (פון דער היים קאַגאַן), איז געבוירן אין ביאַליסטאָק, אין 1920. ער האָט געלערנט אין „תחכמוני גבוה"; אַבסאָלווירט פון דער „העברעישער גימנאַזיע". עולה געווען קיין ארץ־ישראל אין 1938; שטודירט אין חיפה׳ר טכניון, אינזשינער; מאַגיסטער פון ווינסנסאָפט, ספּעציאַליזירט אין טעכנישער דערציאונג; לעקטאָר פון מעטאָדיק אין



יוסף כהן (קאַגאַן)
פאַרלאַזנדיק ביאַליסטאָק,
1938.



יוסף כהן (קאַגאַן)
פענסיאָנער אין ישׂראל,
1985.

טעכנאָלאָגישע לימודים אין חיפה׳ר טכניון און טעכנאָלאָגישן צענטער אין חולון (אַנעקס פון תל־אביבער אוניווערסיטעט). אין דער וועלט־מלחמה געדינט אין דער אידישער בריגאַדע ביי דער בריטישער אַרמיי. פענסיאָנער זינט 1985.

ער בעט די לעזער וועלכע האָבן שריפטלעכע מאַטעריאַלן אָדער זכרונות וועגן דער יוגנט־אָרגאַניזאַציע „השומר הדתי" אין ביאַליסטאָקער געטאָ (1941־1943), צושיקן אים אויפן אַדרעס: יוסף כהן, רחוב הרב ניסנבוים 5, בני־ברק 51580, ישׂראל.

בילד פון אַ ביאַליסטאָקער

פון פּראָפעסאָר גרשון ווײַנער*

לום הַזִּכָּרון לְשׁוֹאָה וְלַגְּבוּרָה ווערט אָפּגעמערקט אין מדינת ישׂראל, אָבער אין בר־אילן איז עס אין גאַנצן אין אידיש. אונדזער היינטיקע אַנדענק־אַקאַדעמיע איז געווידמעט דער קהילה פון ביאַליסטאָק. „בחייהם ובמותם" — אין זייער גלאָרייכן לעבן און אין זייער טראַגישן טויט. ביאַליסטאָק — די שטאָט פון הרב שמואל מאָהליווער, פון בי״ל („בית יעקב לכו ונלכה") און פון חובבי ציון. ביאַליס־טאָק — די שטאָט פון „בונד" און פון דער אידישער אַרבעטער־באַוועגונג, די שטאָט פון מוסטערהאָפטן העברעאישן חינוך, די ערשטע שטאָט מיט עברית בעברית שולן אין רוסלאַנד אין פוילן: די שטאָט פון בעל החלומות, ד״ר חאַזאַנאָוויטש, וואָס האָט געגרינדעט די נאַציאָנאַל־ביבליאָטעק אין ירושלים; די שטאָט פון ד״ר זאַמענהאָף, וואָס האָט אויסגעשפונען דעם חלום פון פעלקער־פֿאַרבריי־דערונג און פֿאַראייניקונג דורך איין שפּראַך, וואָס ער האָט אַליין געשאַפן — עספּעראַנטאָ. ביאַליסטאָק, אויך די שטאָט פון יעקב פּאָט, אויף וועמענס נאָמען עס קומען פּאָר אונדזערע יערלעכע יזכור־אַקאַדעמיעס אין אידיש, ביי דער רינה קאָסטאָ קאָטעדרע אין בר־אילן אוניווערסיטעט.

מיט 22 יאָר צוריק איז יעקב פּאָט אַוועק פון אונדז. פּאָט, דער עילוי פון דער ישיבה, און שפּעטער דער בונדי־שער מגיד און טריבון; פּאָט, לערער פון העברעאיש און שפּעטער דער בויער פון וועלטלעכן אידישן שול־וועזן. ער האָט אַנגעהויבן זיין געזעלשאַפטלעכע אַרבעט אַלס העברע־אישער שרייבער און שפּעטער ממשיך געווען מיט צאַל־רייכע ווערק אין אידיש־לשון. אויף זיין נאָמען קומט פּאָר די היינטיקע אַקאַדעמיע, צוליב דעם איז ספּעציעל אויך אַנגע־קומען פון אַמעריקע זיין פרוי פרידאַ פּאָט.

יעקב פּאָט איז אַוועק ערב דער וועלט־מלחמה קיין אַמעריקע, פּאַרבליבן דאָרט און זיך אָפּגעגעבן בלב ובנפש דער אַרבעטער־באַוועגונג, אידישער קולטור און דער־ציאונג און אויך דער שארית הפליטה. ס׳איז פּאַרצייכנט אין אונדזערע מעלדונגען, אַז מיינע ווערטער וועלן זיין געווידד־מעט „אַין ביאַליסטאָקער אידן". וועלן מיר דערמאָנען בלויז צוויי פון זיינע דערגרייכונגען. אין 1948, נאָך דער מלחמה, האָט ער צוזאַמענגערופן אין ניו־יאָרק די פאַרבליבענע מענטשן פון דער רייכער פּלעיאַדע פון אידישע שרייבער, קינסטלער און שפּעטער אין אייראָפּע און געגרינדעט דעם אַלוועלטלעכן אידישן קולטור־קאָנגרעס. איך, דאָן אַ יונגער סטודענט, בין בייגעווען ביי דער רינדער דערעפענונג. עס דערמאָנט זיך דער מאָמענט ווען דער פּרעסטיקער אויס־טייטשער פון אידישן קינסטלערישן פּאָלקס־ליד סידאָר בעלאָרסקי האָט צום ערשטן מאָל פּאָר אַ אידישן עולם גע־זונגען פּאָפּיערניקאָוו׳ס איבערדיכטונג פון ביאַליק׳ס אַ ליד „אונטער די פּוילישע גרינינקע ביימלעך שפּילן זיך מער נישט קיין משה׳לעך שלמה׳לעך". פּאָט, וואָס איז געווען דער פּאָרזיצער, האָט זיך נישט געקאָנט קאָנטראָלירן און האָט אויסגעבראָכן אין אַ געווײַן, און אַן עולם פון פּינף טויזנט אידן האָט מיטגעווײַנט.

מיט נשמה׳דיקער האַרציקייט האָט ער זיך אָפּגעגעבן דער שארית הפליטה. ער איז געפאָרן קיין פוילן און אַ דאַנק זיינע באַמיאונגען האָט מען אויסגעגראָבן דעם רינגעל־בלום־אַרכיוו און אים געבראַכט אין יד־ושם אין ירושלים. דאָס איז דער מקור פון אַזוי פיל דאָקומענטן און ליטע־ראַרישע שאָפונגען פון די אומגעקומענע אידישע שרייבער און פּאָרשער, וואָס דערשיינט אין דרוק פון יאָר צו יאָר דורך יד ושם.

דעריבער איז פּאַרשטענדלעך פּאַרוואָס אונדזער יערלעכע יזכור־אַקאַדעמיע איז פּאַרבונדן מיטן נאָמען פון יעקב פּאָט און ס׳איז אַוודאי אוו אַוודאי פּאָסיק און בכבודיק אַז דער איד פון ביאַליסטאָק זאָל דערמאָנט ווערן ביי דער אַנדענק־פּאַרזאַמלונג פון דער ביאַליסטאָקער קהילה.

עס געדענק זיך . . .

פון מאָקס ראָטנער (קליוולאַנד)

ליבע לאַנדסלייט און חשובע פּאַרזאַמלטע.

צום ערשטן וויל איך אויסדריקן מיין פּערזענ־לעכן דאַנק צו דער רינה קאָסטאָ אידיש־קאָטעדרע אין בר־אילן אוניווערסיטעט פּאַר איינשטעלן די יערלעכע יזכור־אַקאַדעמיע אויף אידיש און פּאַר ווידמען די היינ־טיקע פּאַרזאַמלונג צו דער פּאַרשניטענער ביאַליסטאָקער קהילה, וועמענס אַנדענק איז אונדז אַזוי ליב און טייער. אין דער זעלבער צייט וויל איך פּאַרצייכענען אונדזער טיפע אָפּשאָצונג פּאַר די באַמיאונגען פון דער קאָטעדרע אין דורכפירן מיט אַזוי פיל געפּיל און פּאַרשטאַנד אַ פּראָגראַם צו אַנטוויקלען די קענטשאָפט אין אונדזער מאָמע־לשון און אירע רייכטימער פּאַר די קומענדיקע דורות, די אוצרות פון דער שפּראַך וואָס דער ערשטער נשיא פון מדינת ישׂראל, ד״ר חיים ווייצמאַן האָט אַנגערופן לשון קדושים.

איך ווייל דאָ דערציילן וועגן מיינע קינדער־יאָרן אין ביאַליסטאָק.

איך געדענק ווי אין 1914, ביים אויסברוך פון דער ערשטער וועלט־מלחמה, זיינען 300 קינדער פון ביאַליס־טאָק אויסגעהרגעט געוואָרן פון דער דייטשער באָמבאַר־דירונג. אין אַפּריל 1915, ווען די דייטשן האָבן פאַרנומען אונדזער שטאָט, האָבן זיי איינגעפּירט צוואַנג־שולעס פּאַר אַלע קינדער אין עלטער פון 6 ביז 13 יאָר. אונדזערע לערער זיינען געווען דייטשן אין אַרמיי־אוניפאָרמען, און אין די נאָכמיטאָג־שעהן האָבן מיר אויף אַן אומלעגאַלן אופן געלערנט אידישע לימודים.

אמת, אין יענער צייט האָבן זיך די דייטשן באַצויגן גאָנץ פריינדלעך. אין אונדזער הויז זיינען אַפּילו איינגע־שטאָנען צוויי סאָלדאָטן אין משך פון עטלעכע יאָר.

איך געדענק ווי זיי האָבן אונדז אָפּט געבראָכט מתנות פון שאָקאָלאַד. אַלץ האָט זיך מיט אַמאָל געענדערט, ווען די דייטשן האָבן פאַרלאָרן דעם קריג און די פאָלאָקן האָבן איבערגענומען די מאַכט. ס׳איז געעפּנט געוואָרן די ערשטע העברעאישע שולע אונטערן נאָמען „בית הספר העברי הראשון". דאָס איז די ערשטע שולע וואו מען האָט גע־לערנט עברית בעברית. לאָמיר דערמאָנען מיינע לערער משה לעווין, לייב פאַיאָנס און יעקב פּאָט, זכרונם לברכה.

---

*) פּראָפעסאָר גרשון ווײַנער איז דער הויפּט פון אידיש־קאָטעדרע אין בר־אילן. געבוירן אין ווידז, לעבן ווילנע; דערצויגן אין טאַראַנטאָ (קאַנאַדע); געלערנט אין ישיבת רבנו יצחק אלחנן; דאָקטאָר טיטל פון מישיגען אוניווערסיטעט; סמיכה פון בית־מדרש לרבנים באמריקה. געווען דעקאַן פון אידישן לערער סעמינאַר אין הרצליה אין ניו־יאָרק; פּראָ־פעסאָר פון בראַנדייס אוניווערסיטעט; מחבר פון ביכער און ארטיקלען אין ענגליש, אידיש און עברית. פּאַר די לעצטע 6 יאָר, פּראָפעסאָר פון דער אידיש קאָטעדרע אין בר־אילן אוניווערסיטעט.

געלערנט האָבן מיר מערסטנס אַן ביכער, בלויז בעל־פֿה, פון וואָס דער לערער פלעגט דערקלערן און אַנשרייבן.

איך געדענק ווי ס׳איז אייגנעפֿלאַנצט געוואָרן אין אונ־דזערע יונגע הערצער די ליבע צו ישׂראל. ס׳איז דאָך גע־ווען ביאַליסטאָק, וואו ס׳איז געגרינדעט געוואָרן ביל״ו, די גרופּע פיאָנערן, וואָס האָבן אויפגעשטעלט ראשון־לציון. מיינע עלטערן, ווען זיי האָבן געהיראָט אין יאָר 1889, האָבן געהאָט באַשלאָסן צו גיין אין דרך פון די בילויים און זיך באַזעצן אין ארץ ישׂראל. די רוסישע רעגירונג, — וואָס האָט דערלויבט די ערשטע גרופּע אַרויספֿאָרן פון לאַנד, האָט נישט אַרויסגעלאָזן די צווייטע, צו וועלכער מיינע עלטערן האָבן געהערט. מיין פֿאָטער קומט פון טיקטין און מיין מוטער שטאָמט פון אַ רבנישער משפּחה לעבן ווילנע. מיין זיידע האָט געלערנט אין וואָלאָזשין און איז געווען אַ נאָענ־טער פריינד פון ביאַליסטאָקער רב הרב שמואל מאָהלי־ווער, וואָס איז געווען פון די גרינדער פון בילו״ו.

אין יענע יאָרן האָבן מיר געהאָט גרויסע משפּחות און איך בין דער אָכטער פון צען קינדער. צו דריי יאָר האָב איך אָנגעפֿאַנגען חדר, צו פינף יאָר אין באַיאַרסקיס העברע־אישער שולע פון די חובבי ציון, צו 7 יאָר האָבן מיר שוין געלערנט אַ בלאַט גמרא. איך האָב נאָך בײַזן היינטיקן טאָג מיינע העפטן, אָנגעפילט מיט משה לעווינ׳ס געאָגראָפיע און פאַיאָנס׳עס היסטאָריע און ליטעראָטור.

ווען די מלחמה האָט זיך געענדיקט, האָט מיין עלטערער ברודער געדאַרפט אָנטלויפן קיין אַמעריקע, ווייל מען האָט אים געהאַלטן ביים אַרעסטירן פאַר זיין רעווא־לוציאָנערער טעטיקייט. מיט אַ יאָר שפּעטער, ווען ס׳איז אויסגעבראָכן דער קריג צווישן דער קאָמוניסטישער רוס־לאַנד און פוילן, זיינען מיינע צוויי עלטערע בריידער אַרי־בער די גרענעץ קיין דייטשלאַנד און דאָרטן געקראָגן לעגאַלע אַמעריקאָנער וויזעס פון אַ פריינדלעכן אַמערי־קאָנער קאָנסול, און דאָן זיך באַזעצט אין קליוולאַנד.

איך געדענק אונדזער רייזע פון ביאַליסטאָק קיין וואַרשע און דאָנציג, ווי די פֿאַלקן זיינען באָפֿאַלן אידן און גערישן בערד. מיר קינדער האָבן אַרומגערינגלט אונדזער פּאָטער, וואָס איז געשטאַנען אין אַ ווינקל דורך דער גאַנ־צער רייזע. איך געדענק ווי אויף דער שיף בין איך בר־מצוה געוואָרן, און מיין פּאָטער האָט אויסגעגעבן די לעצטע פּאָר גראָשן אויף צו קויפן באָרנעס לכבוד מיין בר־מצוה.

מיט 12 טעג צוריק, ווען מיר האָבן געפֿרואווט דעם פּסח׳דיקן סדר, זיינען מיר, אין אונדזער משפּחה, געווען 90 מענטשן, כמעט אַלע אָפּשטאַמיקע פון ביאַליסטאָק. ס׳איז אַ המשך פון דער טראַדיציע פון אונדזער פאַרצווייגטער פּא־מיליע אַמאָל אין ביאַליסטאָק, ווען ס׳פלעגן זיך צוזאַמען־קומען פון 80 ביז 100 צו אונדזער סדר. פּאָר מיר איז עס נאָך אַ מוסטער פון אחדות־באַגריף.

מיר האָבן פריער דערמאָנט דעם ביאַליסטאָקער יזכור־בוך. וויל איך אויסדריקן מיין טיפן וואונטש, אַז דער צוויי־טער דור קינדער פון ביאַליסטאָקער עלטערן זאָלן זיך באַ־קענען מיטן לעבן פון פאַרן־חורבן און די קאָמפּן אין דער צייט פון חורבן פון אונדזער אָמאָליקער טייערער היים. זאָל דער אינהאַלט פון בוך זיין אַ קוואַל פון אינספּיראַציע אויף זייער וויטערדיקן לעבן, סיי דאָ אין ישׂראל און סיי אין אַמעריקע.

עס איז אונדזער חוב, די לעבן געבליבענע, צו גע־דענקען און צו דערמאָנען דעם אָמאָל. אין גייסט פון דער איבערציגונג, זיינען מיר זיך צונויפגעקומען — און אייניקע פון אונדז זענען געקומען פון אָמעריקע — ספּעציעל אָפּצו־מערקן 45 יאָר נאָכן חורבן ביאַליסטאָק.

„פון האָרץ צו האָרץ״

פון איסאַק ריבאַלאָווסקי

חשובע פריינד!

מיט אַ פּאָר וואָכן צוריק איז געקומען קיין אָמע־ריקע פּראָפּעסאָר גרשון וויינער און אונדז אינפֿאָר־מירט וועגן דעם אָנדענק־אָוונט אין בר־אילן אוניווער־סיטעט. עס איז געווען שווער פּאָר אונדז אין מיטן אָפּריל, גלייך נאָך פּסח, צו פֿאָרן קיין ישׂראל, צוליב פּאָרשידענע פּאָרפּליכטונגען. דאָך האָבן מיר באַשלאָסן יאָ צו קומען.

לאָמיר דאָ ראשית־כל דערמאָנען, אַז מיט יאָרן צוריק האָבן מיר אָרויסגעגעבן אַן אַלבום פון ביאַליסטאָקער געטאָ מיט לידער, ווי „רבקה׳לה די שבת׳דיקע״ פון פּסח קאָפֿלאַן; „מאָרקאָווטשיזנע״, דעם פֿלאָץ וואו מען פלעגט ברענגען ביאַליסטאָקער צו צוואַנג־אַרבעט, און נאָך לידער. דאָס בוך איז אָרויס איינמאָל אין פּאַריז און שפּעטער אין ניו־יאָרק.

דער דאָזיקער אַלבום, ווי דאָס יזכור־בוך, האָבן דעם ציל צו פֿאַראייביקן ביאַליסטאָק. דריי מאָל בין איך געווען אין ביאַליסטאָק: אין 1979, אַלס פּאָרשטייער פון די פּוילישע אידן פון דער גאָנצער וועלט (דאָן האָט ישׂראל ניט געהאָט קיין פֿאָרבינדונג מיט פּוילן). מיר האָבן דאָן אויסגע׳פּועלט ביי דער פּוילישער רעגירונג פּענסיע־אויסצאָלונגען פּאָר אידן, פּוילישע בירגער, וועלכע האָבן געהאָט די פּענסיע־רעכט פּאָר דער מלחמה. עס איז ניט וויכטיק די גרויס פון דער פּענסיע־סומע, נאָר דער פּרינציפּ פון גלייכבאַרעכ־טיקונג מיט פֿאַלקן אין אַמעריקע, וואָס באַקומען די פּענסיע. אויך האָבן מיר זיך פֿאַרנומען מיטן ביאַליסטאָקער בית־עולם. מיר האָבן געפונען דעם פּאָגראָם־שטיין פון 1905 (דער טרויעריק־באַרימטער „גרינער דאָנערשטיק״ פּאָ־גראָם) אויף באַגנאָווקע. איך האָב זיך פֿאַרבונדן מיטן בירגערמייסטער פון ביאַליסטאָק, און געגעבן אַ גרויסע סומע געלט און מען האָט צוריק אויפגעשטעלט דעם פּאָגראָם־שטיין פון די 6 צעבראָכענע טיילן. מיר האָבן אויך געמאַכט אַ פֿאַרקאָן אָרום דעם בית־עולם. אַ סך מצבות פעלן, ווייל די שטיינער האָט מען צוגענומען צו ברוקירן צווישן הייזקעס.

דעם לעצטן מאָל ווען איך בין געווען אין ביאַליסטאָק, אין יאָר 1986, זיינען דאָרט געבליבן נאָר 4 אידן. אָלע יאָרן שיקן מיר זיי הילף. די אָמעריקאָנער ביאַליסטאָקער טוען אָלץ וואָס איז מעגלעך פּאָר אונזערע לאָנדסלייט.

עס איז כדאי צו דערמאָנען אַז דער ערשטער ביאַליס־טאָקער וואָס איז געקומען קיין אָמעריקע איז געווען שמחה צפת אין 1842 (געשטאָרבן אין 1917, אין עלטער פון 103 יאָר). אַ סך ביאַליסטאָקער זיינען געקומען נאָך דער ערשטער וועלט־מלחמה און זיך באַזעצט אויף דער „איסט־סייד״. מען האָט דאָרט געגרינדעט, אַזוי ווי אין ביאַליס־טאָק, אַ „לינת הצדק״ און אַ „לינת חולים״, און שפּעטער וועג דוד סאָהן איז געקומען אין 1921, האָט מען איבערגעשיקט 100,000 דאָלאָר צו דער אידישער קהלה אין ביאַליסטאָק.

איך האָב געהאָט דעם כבוד צו אַרבעטן צוזאַמען מיט דוד סאָהן פּאָר 30 יאָר. אין 1926 האָט מען אָפּגעקויפט אַ קליין הייזקעלע און מיט 2 יאָר שפּעטער האָט מען דאָרט אָנגעפֿאַנגען צו בויען אַ היים פּאָר עלטערע מענטשן. אין 1931 האָט מען געעפנט די היים און אָרום 20,000 מענטשן זיינען געקומען צו דער פייערונג. מיר, ביאַליסטאָקער, מעגן זיין שטאָלץ מיט דער כשר׳ער אידישער היים פּאָר ביאַליס־

חייקע גראָסמאַן־אָרקין בײַם „איוואָ" אין ניו־יאָרק

פון ד"ר לובאַ קרוגמאַן־גורדוס

דער „אידישער וויסנשאַפטלער אינסטיטוט" (ייוואָ) אין ניו־יאָרק האָט דעם 11טן מאַי, 1988, איינגעאָרדנט אַן אויפנאַמע פֿאַר חייקע גראָסמאַן־אָרקין, פון ישראל, לכבוד דעם דערשיינען פון דער ענגלישער איבערזעצונג פון איר בוך „די אונטערערדישע אַרמיי (קעמפער אין ביאַליסטאָקער געטא)". דאָס בוך איז צוערשט דערשינען כמעט מיט 40 יאָר צוריק אין העברעאיש און איז אַ וויכטיקער ביישטייער צו דער געשיכטע פון חורבן און צום העל־דישן ווידערשטאַנד פון די אידישע קעמפער אין ביאַליסטאָקער געטא.

חייקע גראָסמאַן, וועלכע איז איצט וויצע־פֿאָרזיצערין פון דער כנסת, האָט אין אַ רואיקן טאָן אָפּגעענטפערט אויף די לויב־געזאַנגען איבער איר בוך. זי גיט אויפֿריכטיק צו, אַז זי פֿאַרשטייט לגמרי ניט די אַלץ־אַנגייענדיקע פֿאַלעמיק אין די אידישע קרייזן וועגן אונזער חורבן. זי האָט קריטיקירט די פֿאַרקרימטע באַגריפֿן וועגן דער רעאַגירונג פון אידן אויף די נאַצישע רציחות. צוערשט איז די וועלט געווען גלייכגילטיק צום מאַסן־מאָרד און שפּעטער האָט זי פֿאַראורטיילט די קרבנות פֿאַרוואָס זיי האָבן ניט געשטעלט קיין ווידערשטאַנד. אין די אַלע יאָרן האָט זי אויך ניט געפונען קיין פֿאַסיקן ענטפער אויף דער בלינדקייט און הכנעה פון די געטא־פֿירער, וועלכע האָבן מיט זייערע אילוזיעס און פֿאַלשע האָפענונגען פֿאַרפֿירט די אידן און געשטערט דער יוגנט אַרויסצוגיין אין קאַמף קעגן זייערע דייטשע מערדער.

אין אַ שטאַרק עמאָציאָנעלן טאָן האָט חייקע גראָסמאַן דערמאָנט אירע קאַמפֿס־חברים, וועלכע האָבן געבראַכט אַ קרבן זייערע אייגענע לעבנס פֿאַרן כבוד פון אידישן פֿאָלק. זיי זענען אויפֿגעוואַקסן און דערצויגן געוואָרן אין דער שטאָט ביאַליסטאָק, וועלכע איז געווען כמעט אַ אידישע טאָקער אין אַמעריקע, מיט אידישע דאָקטוירים און אַ אידישן פּערסאָנאַל.

אין 1951 האָבן מיר אַרויסגעגעבן אַ ביאַליסטאָקער אַלבאָם. שוין 30 יאָר ווי איך רעדאַגיר די „ביאַליסטאָקער שטימע", וואָס דוד סאָהן ע"ה האָט מיר געבעטן פֿאַרצוזעצן זיין אַרבעט. מיר ווילן אַז דער צווייטער דור זאָל זיך אויך באַקענען מיט ביאַליסטאָק. דעריבער איז די „ביאַליסטאָקער שטימע" אין אידיש און ענגליש.

פֿאַרשטייט זיך מיר טוען אין אַמעריקע אויך אַ סך פֿאַר ישׂראל. מיר האָבן אויפֿגעבויט 2 גרויסע פֿראָיעקטן אין כפר תבור. אין תל־השומר שפּיטאָל האָבן מיר שוין פֿריער דורכגעפֿירט 6 גרויסע פֿראָיעקטן. האָבן מיר לעצטן יאָר אויפֿגעבויט אַ נייעם גרויסן בנין אין תל־השומר שפּיטאָל, פֿאַר 50 קראַנקע קינדער, וואו אויך זייערע עלטערן קענען אַכטונג געבן אויף זיי. דאָס איז אונדזער פֿליכט פֿאַר ישׂראל.

איצט וויל איך דערמאָנען דעם „יזכור־בוך", רעדאַגירט דורך יצחק שמולעוויטש ע"ה, 400 זייטן אין אידיש און 300 אין ענגליש. עס איז דאָס איינציקע בוך פון לאַנדסמאַנשאַפטן מיט אַזאַ פֿאַרנעם. אַ דאַנק מאַקס ראָטנער האָבן מיר וועלט פֿאַר זיך אַליין, מיט אירע צייטונגען, די קולטור־קלובן און מיט דער העברעאישער גימנאַזיע. זי האָט ליב געהאַט די אידישע גאַסן אין ביאַליסטאָק, אין וועלכע זי איז אויפֿגעוואַקסן און זי טראָגט אַ טיפן סענטימענט צו דער אידישער קולטור און טראַדיציע.

אין איר יוגנט האָט חייקע געהערט צו דער תל־עמל גרופּע פון השומר־הצעיר. קורץ פֿאַר דער מלחמה איז זי צוגעצויגן געוואָרן צו דער אַנפירונג פון דער אַרגאַניזאַציע, וועלכע איז דאָן באַשטאַנען מיסטנס פון מיידלעך, וויייל כמעט די גאַנצע אָלטע פּירערשאַפט איז מאַביליזירט געוואָרן אין דער אַרמיי. חייקע'ס אויפגאַבע איז געווען צו איבן די יוגנט אין דער ביאַליסטאָקער געגנט פֿאַר אַנטיפֿאַשיסטישער אַקטיוויטעט.

אין דער צייט פון דער מלחמה האָט זי אַרגאַניזירט די יוגנט אין די געטאָס און זיי אויפֿגעקלערט וועגן דער געפֿאַר וואָס ס'דראָט דעם אידישן פֿאָלק אין פּוילן. איר „אַרישער" אויסזען און פֿאַלשע דאָקומענטן האָבן איר געהאָלפן אין איר געפֿערלעכער מיסיע. חייקע האָט אַנגעפֿירט מיטן אויפֿשטאַנד אין דער ביאַליסטאָקער געטאָ און אַנטיילגענומען אין די גאַסן־קאַמפן, אין וועלכע די גרעסטע צאָל פון אירע חברים זענען אומגעקומען. נאָכן קאַמף האָט זי געהאָלפן אַרגאַניזירן די רעטונגס־אַקציע און אַריבערפירן די לעבנגעבליבענע קעמפער צו די פּאַרטיזאַנער־אַטריאַדן אין די דערבייאיקע וועלדער, פון וואַנען זיי האָבן אויסגעפירט סאַבאָטאַזש־אַקטן קעגן דער דייטשער אַרמיי.

נאָך יאָרן פון איינשטעלן אַ פאַמיליע־לעבן און פירן אַ געזעלשאַפטלעכע טעטיקייט אין ישראל, איז חייקע אַלץ די זעלבע אידעאַליסטקע און מאַראַלישע פּערזאָן, ווי זי איז עס געווען אין איר יוגנט אין ביאַליסטאָק. אַ ביישפיל פון איר טיפן סענטימענט צו איר שורש האָט מען געקענט זען בײַם 40־יאָריקן יובילייי־באַנקעט לכבוד איסאַק און מאַלי ריבאַ־לאָווסקי, די צוויי פֿאַרדינסטפולע פּירער פון ביאַליסטאָקער צענטער און היים אין ניו־יאָרק, צו וועלכן זי איז ספּעציעל געקומען פון ישראל. מיט איר אַנטייל האָט זי געווויזן, אַז זי איז די שטאַלצע טאָכטער פון ביאַליסטאָקער אידנטום, פֿאַר וועמענס כבוד זי האָט געקעמפט און וועמענס פיינען און העלדישקייט זי האָט פֿאַרשריבן אין איר בוך.

פון רעדאַקציע: בעת זיין לעצטן באַזוך אין ישראל איז איסאַק ריבאַ־לאָווסקי איינגעלאַדן געוואָרן אויף אַן אינטערוויו אין דער אידישער ראַדיאָ־שעה אין תל־אביב דער דאָזיקער פֿראַגראַם וועט אַנגעפירט דורך לאה שלאַנגער. אין דעם דאָזיקן אינטערוויו האָט ריבאַלאָווסקי גערעדט וועגן דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים אין ניו־יאָרק, און וועגן די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אויף דער גאַנצער וועלט. דעם דאָזיקן אינטערוויו וועלן מיר ברענגען אין דעם קומענדיקן נומער פון דער „ביאַליסטאָקער שטימע".

אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי באַערט דורכן תל־אביב׳ער אוניווערזיטעט

דער תל־אביב׳ער אוניווערזיטעט האָט באַערט איינעם פון די באַרימטסטע אַדוואָקאַטן אין מדינת ישראל. ער איז אונזער חשובער לאַנדסמאַן צבי קלעמענטינאָווסקי, וועל־כער איז זייער אַקטיוו אויף אַ סך געביטן.

אין פֿאַרלויף פון די יאָרן האָט מר. קלעמענטינאָווסקי געגעבן זיין צייט, זיין ענערגיע און פינאַנציעלע שטיצע צו אַ גרויסער צאָל פֿראַגראַמען אין אוניווערזיטעט. דער תל־אביב׳ער אוניווערזיטעט שאַצט אָפּ זיין גרויסע אַרבעט, וועלכע ער טוט אומאויפהערלעך.

צבי קלעמענטינאָווסקי איז געבוירן געוואָרן אין ביאַלי־סטאָק אין יאָר 1904. ער האָט שטודירט אין ווילנער



אַדוו. צבי קלעמענטינאָווסקי פון ישראל, אַדרעסירט די קאָנוווענשאָן אין 1949 צו וועלכער עס זיינען געקומען דעלעגאַטן פון צוועלף לענדער. רעכטס זיצט דוד סאָהן, פּאָרזיצער פון דערעפענונגס־זיצונג פון דער קאָנוווענשאָן.

אוניווערזיטעט, וואו ער האָט גראַדואירט אין יוריספרו־דענץ. אין ביאַליסטאָק איז ער געווען דער פֿאָרזיצער פון דער אידישער קהילה און אַרגאַניזירט דעם שטאָט־ראָט.

אין יאָר 1941 איז צבי קלעמענטינאָווסקי עולה געווען קיין ישראל. ער האָט אַרגאַניזירט דעם וועלט־פֿאָרבאַנד פון פּוילישע אידן. אין 1965 איז ער געווען וויצע־מעיאָר פון תל־אביב. ער האָט אָנגעפירט מיט די שפּיטעלער און היימען פֿאַר עלטערע מענטשן. אין 1969 האָט ער אַרגאַניזירט די אומאָפּהענגיקע ליבעראַלע פֿאַרטיי אין ישראל. ער האָט אויך געדינט אַלס דער יורידישער ראַטגעבער צו אַ גרוי־סער צאָל געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס, אַ דאַנק וואָס ער איז באַערט געוואָרן מיטן טיטל „יקיר בתל־אביב".

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק באַגריסט אונזער חשובן לאַנדסמאַן צו דער גרעלעגנהייט פון זיין ווערן באַערט דורך דעם תל־אביב׳ער אוניווערזיטעט.

מיר ווילן אויך דערמאָנען, אַז צבי קלעמענטינאָווסקי איז געווען דער פֿאָרשטייער פון די ביאַליסטאָקער לאַנדס־לייט אין ישראל צו דער וועלט־קאָנפֿערענץ אין ניו־יאָרק אין 1949, וועלכע האָט באַשלאָסן אויפצובויען דעם „קרית ביאַליסטאָק" אין ישראל, וועלכער האָט 200 הייזער פֿאַר ביאַליסטאָקער און פון דער אומגעגנט, וועלכע האָבן איבערגעלעבט דעם חורבן.

צבי קלעמענטינאָווסקי איז ביזן היינטיקן טאָג זייער אַקטיוו ביי אַלע פונקציעס פון „אירגון יוצאי ביאַליסטוק". מיר ווינטשן אים און זיין פרוי געזונט, ער זאָל קענען ווייטער אַנגיין מיט זיין וויכטיקער טעטיקייט.

ביאַליסטאָק מיין יוגנט־היים

פון שמחה נייער (נאיר)

מיין היים דאָרטן, מיינע קינדער־יאָרן פֿאַרבראַכט,
מיין עלטערן־היים געווען שיין, געגלאַנצט.
דאָרטן אין מיין היים האָב איך אַ ביימעלע געפלאַנצט,
מיין היים, איך קום פון ווייט דיך זען.
די וועגט באַוואָקסן מיט גראָז,
דער דאָך איינגעבויגן, די פענצטער אָן גלאָז.
מיין יוגנט־היים, איך האָב דיך ניט דערקענט,
איך זוך מיינע טייערע עלטערן און ברידער, נישטאָ קיינער,
אויף דער ערד פֿאַרברענטע ביינער.

וועלט ליכטיקע, פֿאַרוואָס זענען געווען דיינע טויערן געשלאָסן.
וועלט שיינע, ווי אַזוי האָסטו געקענט זען ווי טרערן און בלוט האָבן זיך געגאָסן
אין דער וועלט, קיין שיין, קיין ליכט, הונגער און נויט, פיין און שרעק דערוואָרט.
ליכטיקע טעג פֿאַרוואַנדלט אין לאַנגע פינצטערע נעכט.
ליבע ברידער און שוועסטער, אַריבער די פינצטערע נאַכט,
דער מאָרגן קומט מיט פֿראָכט.
טייערע ברידער און שוועסטער אין דער וועלט, זייט פֿאַראיניקט האַנט־ביי־האַנט,
מיר גייען צוזאַמען צו ליכט און פֿראָכט אין אונדזער לאַנד.
מיר בויען אַ ניי לעבן אין אונדזער לאַנד, מיר וועלן זינגען דאָס אַלט־נייע לידּ,
דער מאָרגנשטערן שיינט, ס׳לעבט אויף דאָס פֿאָלק, ס׳לעבט דער אייביקער איד!

אַ בריוו אין רעדאַקציע

זייער חשובער פריינט יצחק ריבאַלאָווסקי,
שלום וברכה!

איך דאַנק אייך זייער פֿאַר שיקן די „ביאַליסטאָקער שטימע". ספּעציעל ווייל איך אייך האַרציק באַדאַנקען פֿאַר אַפּדרוקן מיין פֿאָטער׳ס בריוו.

איך שיק אייך איבער די בעסטע וואונטשן, מיט אייער חשובער פרוי מאַלי, צו אייער אַרבעט לטובת דעם כלל ישראל און פֿאַר דעם אַנשטאַלט אין וועלכן איר צייכנט זיך אויס מיט וואַרעמקייט פֿאַר יעדן איינעם וואָס איז דאָרט סיי אַלס אַ פּאַציענט, אַדער קומט פון דרויסן, אויף אַ סך גע־זונטע יאָרן!

איך באַגריס אייך און אייער פרוי מאַלי, צו אייער טעסטימאָניאַל־דינער, וואָס איז געפֿאָוועט געוואָרן אין חודש מאי.

אייער פריינט, חזן מרדכי סאַלמאַן

אַ ביאַליסטאָקער באַצאָלט 95 מיליאָן דאָלאַר פאַר אַן אויל־פירמע אין ישראל

דאָס געשעפט איז געווען אַ סוד אין פאַרלויף פון 10 טעג

פון שלמה מעוז
און דזשודי מאַלץ

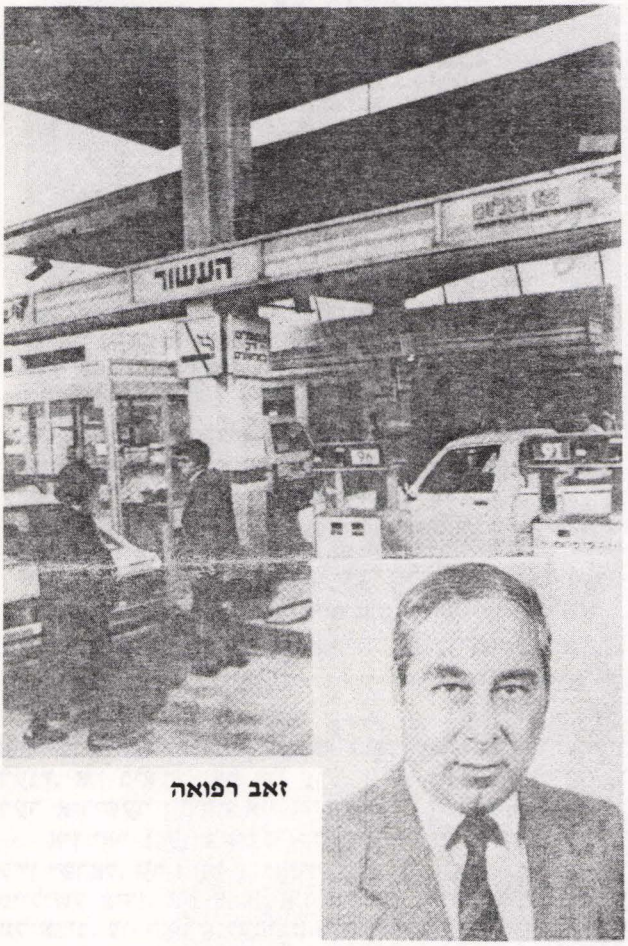
די פּראָפיטן פון דער „פּאַז אויל־קאָמפּאַני", דער ריזיקער קאָנצערן וועלכער איז פאַרקויפט געוואָרן דעם פאַרגאַנגענעם מאָנטיק צו אַ פריוואַטן אינוועסטירער, האָבן אין 1987 אָפּילו ניט דערגרייכט 2 מיליאָן דאָלאַר. די סיבה פון דעם קליינעם פאַרדינסט איז געווען דער שטרענגער רעגירונגס־קאָנטראָל. פונקט אַזוי ווי פון אַנדערע אויל־פירמעס אין לאַנד האָבן די פּראָפיטן פון „פּאַז" געליטן צוליב דער רעגירונג'ס איינפּרירונג פון די קאָסטן וואָס זיינען פאַרבונדן מיט ברענגען צום מאַרק דעם נאַפט, דעם טראַנספּאָרט, לוינען און אַנדערע.

אָבער עקאָנאָמישע עקספּערטן גלויבן דאָך, אַז דער פרייז פון 95 מיליאָן דאָלאַר, וואָס דער אויסטראַליער דזשעק ליבערמאַן האָט באַצאָלט פאַר די 75 פּראָצענט פון דער פירמע, וואָס די רעגירונג האָלט, איז אַ גאַנץ מעסיקער. זיי ווייזן אַן, אַז לויט דעם וואָס גד זאבי האָט באַצאָלט פאַר דעם 25 פּראָצענט חלק פון דער פירמע מיט דריי יאָר צוריק, האָט ליבערמאַן געדאַרפט באַצאָלן 90 מיליאָן דאָלאַר. אָבער נעמענדיק אין אַכט דעם פאַקט אַז דער ווערט פון דאָלאַר איז זינט דאַן היפּש געפאַלן, האָט ליבערמאַן ניט בלויז געקראַגן דעם קאָנטראָל איבער דער פירמע, נאָר נאָך געמאַכט אַ בעסער געשעפט ווי זאבי.

אין אַן אינטערוויו מיט זאב רפואה, דער הויפּט פון דער אַגענטור וואָס פאַרנעמט זיך מיט פאַרקויפן רעגירונגס־אייגנטום צו פריוואַטע פירמעס, האָט ער געזאָגט דער „דזשערוזאָלעם פּאָוסט", אַז אַ וויכטיקער פּרט אין פעסטשטעלן דעם ענדגילטיקן פרייז איז געווען די ניט־זיכערקייט מיטן דערעגולאַציע־פּראָגראַם. וואָס דאָס ענערגיע־מיניסטעריום האָט געהאַט פאַרגעשלאָגן. אַן אָפּשאַצונג פון דעם דאָזיקן אומזיכערן קאָסט איז אַראָפּגערעכנט געוואָרן פון דער פירמע'ס ווערט און אַזוי ארום איז באַשטימט געוואָרן דער פרייז.

ליבערמאַן איז דעם פאַרגאַנגענעם מאָנטיק אויפגענומען געוואָרן דורכן ענערגיע־מיניסטער משה שחל, אָבער דער דאָזיקער צוזאַמענטרעף איז באַטראַכט געוואָרן נאָר ווי אַ „באַקענונגס־מיטינג". די אייגנטלעכע אַרבעטס־סעסיע וועט ערשט אָפּגעהאַלטן ווערן דעם קומענדיקן חודש, האָט רפואה געזאָגט.

זינט דער אָפּמאַך איז אונטערגעשריבן געוואָרן האָט ליבערמאַן אויסגעמיטן צו רעדן צו דער פּרעסע. ער האָט אָפּילו ניט געענטפערט אויף די טעלעפאָן־רופן אין האָטעל „הילטאָן", וואו ער שטייט איין. רפואה האָט אים געשיל־דערט ווי „אַ מענטש וואָס רעדט ניט קיין סך". לויט קוואַלן



זאב רפואה

פון „פּאַז" האָט ליבערמאַן זיך נאָך אָפּילו ניט באַגעגנט מיט גד זאבי, זיין שותף אין דער פירמע.

רפואה האָט אויך איבערגעגעבן, אַז דער פרייז פון דער פירמע איז נאָך באַשטימט געוואָרן מיט אַ חודש פריער. ס'זענען אָבער נאָך געבליבן אַ צאָל פּרטים וועלכע דאַרפן נאָך דערליידיקט ווערן. ס'זענען געווען דעבאַטעס און דיסקוסיעס וועגן יעדן איינעם וואָרט אין דעם 50־זייטן קאָנטראָקט. די אונטערהאַנדלונגען זענען כמעט אָפּגעבראָכן געוואָרן אַ פּאָר מינוט פאַרן אָפּיציעלן אונטערשרייבן פון

פון דער רעדאַקציע. די „דזשערוזאָלעם פּאָוסט" האָט דעם 3טן פעברואַר, 1988, געבראַכט אין איר פינאַנץ־אָפּטיילונג צוויי אַרטיקלען וועגן אַ גרויסן אויל־מסחר אין ישראל. דער דאָזיקער מסחר האָט צוגעציגן אונזער אויפמערקזאַמקייט מיט דעם וואָס די אויל־פירמע איז געוואָרן אָפּגעקויפט דורך דזשעק ליבערמאַן, פון קרינעק, לעבן ביאַליסטאָק, וועלכער איז איצט אַ מולטי־מיליאָנער אין אויסטראַליע. די דאָזיקע צוויי אַרטיקלען טראָגן דעם געמיינזאַמען קאָפּ: „דער פרייז פון 95 מיליאָן דאָלאַר פאַר 'פּאַז' איז אַ גוטער". מיר דרוקן דאָ איבער די צוויי אַרטיקלען פון דער „דזשערוזאָלעם פּאָוסט".

די גרויסע פינאַנציעלע „אימפעריע" וואָס דזשעק ליבערמאַן האָט אויפגעבויט

פון גריער פעי קעשמאַן

די איינוואוינער פונעם ריזיקן אינדזל־קאַנטינענט אויף דרום פון עקוואַטאָר האָבן אים געגעבן אַ צונאַמען „דאָס מזל׳דיקע לאַנד". דאָס איז טאַקע אַזוי געווען פאַר אַ סך אימיגראַנטן, וועלכע האָבן זיך דאָרט באַזעצט — צווישן זיי אידן וועלכע האָבן איבערגעלעבט דעם חורבן און אַנדערע מלחמה־פליטים. צווישן זיי זענען געווען צוויי בריידער, דזשעק און חיים ליבערמאַן, וועלכע זענען אַנגעקומען קיין אויסטראַליע מיט זייערע פרויען און קינדער.

היינטיקע וואָך האָט דזשעק ליבערמאַן, איצט 67 יאָר אַלט, אָפגעקויפט פון דער ישראל־רעגירונג איר 75 פּראָצענטיקן חלק פון דער „פּאַז אויל פירמע" פאַר 95 מיליאָן דאָלאָר. ער האָט דאָס געטאָן דורך זיין פירמע „דזשי. דזשי. על. אינוועסטמענטס".

ליבערמאַן האָט אין 1967 אויסגעגעבן אַביסל ווייניקער ווען ער האָט אויסגעבריטערט זיינע ביזנעס־אינטערעסן אין די פאַראייניקטע שטאַטן. דאָרט האָט ער אָפּגעקויפט די „ווייקטאָרי מאַרקעט אינקאָרפּאָרייטעד", די ניו־יאָרקער סופּערמאַרקעט־קייט פון אַרום 80 געשעפטן. די שפּייז־אָפּטיילונגען פון דער פירמע גייען אונטערן נאָמען „גרעיט אַמעריקען פוד סטאָרס".

עסנוואַרג און טעקסטיל זענען שטענדיק געווען גוטע מסחרים פאַר ליבערמאַנ׳ען, וועלכער איז געבוירן געוואָרן אין קרינעק, נעבן ביאַליסטאָק. אין פוילן איז ער געווען אַ זון פון אַ בעקער. וועז די מלחמה איז אויסגעבראָכן, האָט די סאָוועטישע מאַכט פאַרשיקט אים און זיין עלטערן ברודער קיין סיביר, וואו זיי זענען געווען ביזן סוף פון דער מלחמה. נאָך דעם האָט חיים אַ קורצע צייט געאַרבעט אין אַ גאָר־בעריי און דזשעק אין אַ זייף־פאַבריק. פונקט אַזוי ווי אַ סך אַנדערע פּליטים זענען זיי אַוועק קיין מערב־דייטשלאַנד און פון דאָרט קיין אויסטראַליע, וואו זיי זענען אַנגעקומען אין יאָר 1949.

זייער ערשטע ביזנעס־אונטערנעמונג איז געווען אָפּקויפן ביי קליידונג־פאַבריקן פאַרבראָקירטע סחורות, וואָס זענען צוריקגעשיקט געוואָרן פון געשעפטן. דאָס האָט זיי געגעבן גענוג קאַפּיטאַל אויפצופענען אין 1954 אַ זאָקן־

קאַנטראָקט, ווייל ליבערמאַן איז ניט געווען צופריידן מיט דער אויסטייטשונג פון אַ געוויסן פונקט אין קאַנטראָקט.

צווישן אַנדערע אינוועסטאָרן האָבן געהאָט אַנגעבאָטן פאַר „פּאַז" א „זייער נאַענטע" סומע געלט ווי ליבערמאַן, האָט רפואה געזאָגט. ס׳איז אָבער ניט געווען לייכט זי צו פאַרקויפן צוליב איר גרויס, טראָץ דעם וואָס זי האָט געהאט אַ פראָפּיט. כדי אויסצומיידן אַזעלכע פראָבלעמען אין דער צוקונפט, האָט רפואה געזאָגט, וועט זיין בעסער אַנצובאָטן אַזעלכע ריזיקע רעגירונגס־קאַמפּאַניס צו דער בערזע, איידער צו פאַרקויפן זיי צו פריוואָטע מענטשן.

דאָס פאַרקויפן „פּאַז" האָט דערווייל אַרויסגערופן זאָרג ביי אַ צאָל פינאַנציעלע עקספּערטן אין לאַנד. זיי האָבן מורא, אַז ס׳קען זיך אומקערן דאָס ספּעקולאַטיווע קויפן פון פאַרקויפן פון אונטערנעמונגען, ווי דאָס איז געווען אין 1967. דערווייל זענען אָבער ניטאָ קיין שום באַוויזן פאַר אַזאַ מורא.

פאַבריק. פינף יאָר שפּעטער זענען זיי שוין געווען די גרעסטע זאָקן־פאַבריקאַנטן אין אויסטראַליע.

אין די נאַענטסטע צען יאָר זענען די צוויי ברידער אַריין אין פּלאַסטיק־ביזנעס און אין ריעל־עסטעיט. די גע־שעפטן האָבן אויך אייניגעשלאָסן אַן אויטאָמאָביל־פאַרק און אַ קינאָ־טעאַטער. אין די 1970ער יאָרן האָבן זיי געזומען אָפּ־קויפן גרויסע קאָמפּאַניס, וועלכע זענען געווען אויפן סטאָק־מאַרקעט, די מערסטע אין טעקסטיל, קליידונג און עסנוואַרג.

אין די שפּעטע 70ער יאָרן האָט דזשעק ליבערמאַן מיט זיינע זין, באַריס, איצט 42 יאָר און לעאָן, 41 יאָר אַלט, אָפּגעקויפט פון זיין ברודער חיים מיטן זון מאַריס, זייער חלק פון דער פירמע. קיינער וויסט ניט גענוי וויפל דזשעק האָט באַצאָלט, אָבער מען זאָגט אַז דער פרייז איז געווען 40 מיליאָן אויסטראַלישע דאָלאַרן.

„דזשי. דזשי. על." האָט אויך שפּעטער אונטער־געזומען געמיינזאַמע אונטערנעמונגען מיט „על. סי. איי.", חיים ליבערמאַנ׳ס „האָלדינג־קאָמפּאַני", ווי אויך מיט אַנ־דערע נאָך־מלחמה׳דיקע אויסטראַלישע מיליאָנערן. זיי זענען לעאָן פינק, וועלכער קאָנטראָלירט אַ פילם־אימפעריע, און לעאָן און לעס ליפסקעס, וועלכע זענען אין די שפּייז־ביזנעס. די ליבערמאַן־בריידער, פינק און די ליפסקעס־בריידער שטאַמען אָלע פון קרינעק, לעבן ביאַלי־סטאָק, און זענען צווישן זיך פאַרבונדן דורך פאַמיליע און הייראַט.

דזשעק ליבערמאַן האָט שוין לאַנג געוואָלט אַריין אין די אויל־ביזנעס אין ישראל און ס׳זעט אויס אַז דאָס איז פאַר אים ווערט געווען 95 מיליאָן דאָלאָר. ער קען זיך דאָס דער־לויבן, ווייל ווי מען שאַצט איז דאָס נאָר אַרום אַ דריטל פון זיין פערזענלעכן פאַרמעגן און בלויז אַ קליינער טייל פון דעם איבער אַ ביליאָן דאָלאָר אומזאָנ, וואָס זיין „דזשי. דזשי. על." מאַכט יערלעך.

ליבערמאַן איז איינער פון אַ צאָל אויסטראַלישע מיליאָ־נערן וועלכע האָבן געמאַכט אינוועסטיציעס אין ישראל. אַנ־דערע אויסטראַליער האָבן אַריינגעלייגט זייער געלט אין טוריסטיק, ריעל־עסטעיט אַנטוויקלונג, עסנוואַרג, טעקסטיל און אין הויכער טעכנאָלאָגיע.

איסאַק מעלענדער ע״ה

וועז מיר גייען צום דרוק איז צו אונדז אַנגעקומען די טרויעריקע נייעס אַז נאָך אַ לאַנגער קראַנקהייט איז גע־שטאָרבן אונדזער לאַנדסמאַן איסאַק מעלענדער ע״ה.

ער איז געווען איינער פון די גראַטוועטע פונעם נא־צישן חורבן. ער איז געשטאָרבן דעם 21טן יוני, 1988, אין עלטער פון 72 יאָר.

ער לאָזט אויבער אין טיפן טרויער די פרוי ראָוז און צוויי זין.

כבוד זיין אַנדענק.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

אייגדרוקן פון אַ באַזוך אין דער שיינער אינסטיטוציע. — אַ שמועס מיטן עקזעקוטיוו־דירעקטאָר איסאַק ריבאַלאָווסקי.

פון **שמעון פייגינאָוו**
אַלגעמיינער זשורנאַל

דעם פאַרגאַנגענעם יוני איז געוואָרן 57 יאָר ווי ס׳איז פאַרגעקומען דער פייערלעכער חנוכת־הבית פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן אויף דער איסט סייד אין מאַנהעטן. דאָס איז געווען דער אָנהויב פון דער „ביאַליסטאָקער אימפעריע", וועלכע שפילט איצט אַ וויכטיקע ראָל ניט נאָר אינעם אידישן לעבן אין ניו־יאָרק, נאָר אין דער גאַנצער אידישער וועלט.

דער איניציאַטאָר און בויער פון דער דאָזיקער שיינער אינסטיטוציע איז געווען דער ביאַליסטאָקער לאַנדסמאַן דוד סאַהן ע״ה. נאָך אין די 20ער יאָרן איז ער אַרויסגעקומען מיטן פראַיעקט צו שאַפן אַ היים פאַר ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, וועלכע זאָל זיי באַזאָרגן מיט אַ נאָרמאַל לעבן אויף די עלטערע יאָרן. די דאָזיקע היים איז דערעפנט געוואָרן דעם 21טן יוני, 1931.

די ערשטע זקנים און זקנות האָבן באַקומען די זעלטענע מעגלעכקייט זיך צו באַנוצן מיט אַלע באַקוועמלעכקייטן. דער וואויל־זיין פון מענטש איז די הויפט־שטרעבונג פון די פאַראַנטוואָרטלעכע אַנפירער מיטן ביאַליסטאָקער צענטער, דאָ איז אויפן פעדעסטאַל — די בריי־טע נעץ פון נוצלעכער טעטיקייט פאַר עלטערע מענטשן.

איינע פון די קאַלירפולע פיגורן פון די ביאַליסטאָקער אימפעריע, איז דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפיטאָל, יצחק ריבאַ־לאָווסקי. אַ מאַן מיט אַ בריי־טער אידישער האַרץ, על־פי־נס גערעדט פון חורבן, האָט מיט טיפער ליבשאַפט צו זיינע לאַנדסלייט, פאַרבונדן זיין גורל מיטן העלפן ביאַלי־סטאָקער זקנים צו האָבן אַ רואיקע און זאָרגלאָזע עלטער. אַ דאַנק דער איבערגעבענער און אומאויפהערלעכער זאָרג פאַר די איינוואוינער פון דער היים, וואָס זיינען געוואָרן בייריבאַלאָווסקי ווי מיטגלידער פון זיין פאַמיליע, ווערט אַדורכגעפירט אַ בריי־פאַרצווייגטע קולטור־אַרבעט. עס ווערט אַרויסגעגעבן צוויי מאָל אַ יאָר דער ספּעציעלער זשורנאַל „ביאַליסטאָקער שטימע". עס ווערט אַרגאַניזירט אויפן בעסטן אופן באַנקעטן פאַר די ספּאָנסערס פון צענטער, עס ווערט אַ סך געהאָלפן די ביאַליסטאָקער אידן וואָס האָבן זיך באַזעצט אין מדינת ישראל.

אַ סך מי און צייט האָט יצחק ריבאַלאָווסקי געווידמעט דער פאָפולאַריטעט פון דער אייניציקער היים אין דער וועלט פאַר ביאַליסטאָקער אידן. אָחוץ די זשורנאַלן וואָס שפּיגלען־אָפּ דאָס בויען און טעטיקייטן פון ביאַליסטאָקער צענטער, עס איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ מאָנומענטאַלע ווערק, אַ „יזכור בוך", וואָס איז בלי ספק אַ גרויסער בייי־שטייער צו דער חורבן־ליטעראַטור.

עס זיינען צונויפגעזאַמלט געוואָרן איבער 1200 ווערט־פולע היסטאָרישע פאָטאָגראָפיעס פון ביאַליסטאָק און אירע אידן און עס איז געשאַפן געוואָרן אַ וויכטיקער אַנדענק־אַלבום, וואָס פאַראייביקט דאָס לעבן און שאַפן אין דער אַמאָליקער ביאַליסטאָק.

דער צענטער האָט רעאַליזירט אַ פראַיעקט פון בויען אַ בילדינג פאַר קראַנקע קינדער אין תל השומר. עס ווערן אויך דורכגעפירט אַ רייע וויכטיקע פראַיעקטן לטובת די ביאַליסטאָקער אידן. היינט איז דער ביאַליסטאָקער צענטער באַרימט אין דער גאַנצער וועלט.

יצחק ריבאַלאָווסקי האָט מיר איבערגעגעבן וועגן טאָג־טעגלעכן לעבן פון דער ביאַליסטאָקער אימפעריע.

היינט פאַרנעמט דער ביאַליסטאָקער צענטער אַ הער־לעכן בנין אויף איסט בראָדוועי. אין דער ביאַליסטאָקער



איסאַק ריבאַלאָווסקי און יודל זאַבלודאָווסקי

היים וואוינען 95 עלטערע אידן. אָחוץ אַן אויסערגעווייני־לעכער מעדיצינישער באַהאַנדלונג מיט דאָקטוירים פון אַלע ספּעציאַליטעטן, ווי קאַרדיאָלאָגן, דענטיסטן. ספּעציעלע צימערן זיינען איינגעאָרדנט פאַר איינוואָלידן, וואָס באַווען זיך נאָר מיט ספּעציעלע טשערס. די ערנסט קראַנקע זיינען באַזאָרגט מיט טייערע וואַסער־מאַטראַצן, וואָס מאַכט זייער ליגן לייכטער און באַקוועמער. יעדער צימער פון דער עלטערן־היים דערמאָנט מיט זיין ציכטיקייט אין אַן ערשט־ראַנגיקן שפיטאָל. דער באַדינונג־פערסאָנאָל איז תמיד אויף דער וואַך און לאָזט ניט דורך די געלעגנהייט צו העלפן די וואָס נויטיקן זיך אין שנעלער מעדיצינישער הילף. אָלע



די שול אין דער ביאַליסטאָקער היים, וואו די איינוואוינער דאַוונען צוויי מאָל אַ טאָג

פּאַציענטן וואָס נויטיקן זיך אין פּיזיאָטעראַפּישע באַהאַנדלונג, האָבן עס צו זייער דיספּאָזיציע.

אָחוץ דער ברייטער מעדיצינישער באַדינונג, ווערן פֿאַר די עלטערע מענטשן אַרגאַניזירט טראַדיציאָנעלע ימים־טובֿים, מיט פֿאַרשטעלונגען, פֿאַרטראָגן, שפּילן. פֿאַר די געזונטערע „איינוואוינער" זיינען פֿאַראַן טיש־שפּילן. עס ווערן אייַנגעאָרדנט עקסקורסיעס, אַ טייל פּרויען פֿאַרנעמען זיך מיט פֿלאָנצן בלומען. פֿאַר אַלעמען געפּינט זיך דאָ אַ פּריזירער.

אין רשות פֿון דער גרויסער קאָלאָניע ביאַליסטאָקער איידן געפּינט זיך אויפֿן ערשטן שטאָק אַ שיינע שוהל, אַ וואונדער־שיינע קיך מיט צוויי אָפּטיילונגען — פֿאַר מילכיקע און פּליישיקע מאָלציטן באַצויבערט ממש מיט איר זויבערקייט.

מיט איינעם פֿון די שטענדיקע „איינוואוינער" פֿון דער ביאַליסטאָקער היים, דעם 83־יאָריקן שלום גראבארד, האָב איך געהאַט אַ קורצן שמועס. ער דערציילט, אַז דאָס עסן דאָ אין דער היים, דערמאָנט אים אין זיין מאָמעס קאָכן און באָקן. ער איז געבוירן אין טרעסטענע, דרייסיק מייל פֿון ביאַליסטאָק. פֿינף יאָר האָט ער באַזוכט די ישיבה אין ביאַליסטאָק ביים ראש ישיבה ר׳ שמעון זעליק. קיין אַמעריקע איז ער געקומען אין יאָר 1928. אין דער ביאַליסטאָקער היים געפּינט ער זיך שוין אַ לענגערע צייט און האָט שטאַרק הנאה פֿון אַלע מאכלים וואָס ווערן דאָ סערווירט, הויפּט־זעכלעך האָט ער הנאה פֿון עונג שבת.

דער 94־יאָריקער יודל זאַבלודאָווסקי, איז איינער פֿון די פֿיאָנערן וואָס האָט געבויט דעם בנין פֿאַר דער ביאַליסטאָקער היים פֿאַר עלטערע מענטשן.

שמועסנדיק מיט אַ סך עלטערע פֿרויען און מענער, האָב איך געהערט נאָר דאָנקבאַרע אַרויסזאָגונגען וועגן דעם באַדינונגס און מעדיצינישן פּערסאָנאַל, ווי אויך וועגן דער אַדמיניסטראַציע, בראש פֿון וועלכער עס שטייט יצחק ריבאַ־לאָווסקי.

דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פֿון דער ביאַליסטאָקער היים האָט צום סוף געזאָגט, אַז ס׳קומט גרויס אָנערקענונג דער אַדמיניסטראַטאָרין, מרס. מיראַ ביילין, וועלכע גיט אַפּ איר טאָלאָנט און איבערגעבנקייט צו די איינוואוינער פֿון דער ביאַליסטאָקער היים. מר. ריבאָלאָווסקי האָט אויך אונטערגעשטראָכן, אַז ער האָט תמיד די אַקטיוויטעט מיט פּאַציענטן וואָס נויטיקן זיך אין פיזיאָטעראַפּישע באַהאַנדלונג, וועלכע זיינען פֿאַראַן טיש־שפּילן. עס ווערן אייַנגעאָרדנט עקסקורסיעס, אַ טייל פּרויען פֿאַרנעמען זיך מיט פֿלאָנצן בלומען. פֿאַר אַלעמען געפּינט זיך דאָ אַ פּריזירער.

אין רשות פֿון דער גרויסער קאָלאָניע ביאַליסטאָקער איידן געפּינט זיך אויפֿן ערשטן שטאָק אַ שיינע שוהל, אַ וואונדער־שיינע קיך מיט צוויי אָפּטיילונגען — פֿאַר מילכיקע און פּליישיקע מאָלציטן באַצויבערט ממש מיט איר זויבערקייט.

מיט איינעם פֿון די שטענדיקע „איינוואוינער" פֿון דער ביאַליסטאָקער היים, דעם 83־יאָריקן שלום גראבארד, האָב איך געהאַט אַ קורצן שמועס. ער דערציילט, אַז דאָס עסן דאָ אין דער היים, דערמאָנט אים אין זיין מאָמעס קאָכן און באָקן. ער איז געבוירן אין טרעסטענע, דרייסיק מייל פֿון ביאַליסטאָק. פֿינף יאָר האָט ער באַזוכט די ישיבה אין ביאַליסטאָק ביים ראש ישיבה ר׳ שמעון זעליק. קיין אַמעריקע איז ער געקומען אין יאָר 1928. אין דער ביאַליסטאָקער היים געפּינט ער זיך שוין אַ לענגערע צייט און האָט שטאַרק הנאה פֿון אַלע מאכלים וואָס ווערן דאָ סערווירט, הויפּט־זעכלעך האָט ער הנאה פֿון עונג שבת.

דער 94־יאָריקער יודל זאַבלודאָווסקי, איז איינער פֿון די פֿיאָנערן וואָס האָט געבויט דעם בנין פֿאַר דער ביאַליסטאָקער היים פֿאַר עלטערע מענטשן.

שמועסנדיק מיט אַ סך עלטערע פֿרויען און מענער, האָב איך געהערט נאָר דאָנקבאַרע אַרויסזאָגונגען וועגן דעם באַדינונגס און מעדיצינישן פּערסאָנאַל, ווי אויך וועגן דער אַדמיניסטראַציע, בראש פֿון וועלכער עס שטייט יצחק ריבאַ־לאָווסקי.

דער עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פֿון דער ביאַליסטאָקער היים האָט צום סוף געזאָגט, אַז ס׳קומט גרויס אָנערקענונג דער אַדמיניסטראַטאָרין, מרס. מיראַ ביילין, וועלכע גיט אַפּ איר טאָלאָנט און איבערגעבנקייט צו די איינוואוינער פֿון דער ביאַליסטאָקער היים. מר. ריבאָלאָווסקי האָט אויך אונטערגעשטראָכן, אַז ער האָט תמיד די אַקטיוויטעט מיט

עלי און מאַרטאַ אָקאָן באַערט אין פילאַדעלפיע

דער „פֿאַרבאַנד פֿון די לעבנגעבליבענע אידן פֿון חורבן" אין פילאַדעלפיע, האָט באַערט זייערע חשובע מיט־גלידער, עלי און מאַרטאַ אָקאָן, פֿאַר זייער טיכטיקער געזעלשאַפּטלעכער טעטיקייט. דער באַנקעט איז אָפּגע־האַלטן געוואָרן דעם 26טן מערץ, 1988, אין טעמפּל בית־עמי, אין פילאַדעלפיע.

דער גאַסט־רעדנער איז געווען עלסי קעי, וויצע־פּרעזידענט פֿון אידישן נאַציאָנאַל־פֿאַנד און דער פֿאַר־זיצער איז געווען סעם פּעלטאַ. ביידע האָבן אונטער־געשטראָכן דעם ביישטייער וואָס עלי און מאַרטאַ אָקאָן האָבן געגעבן צום פֿאַרבאַנד פֿון די לעבנגעבליבענע פֿון



פֿון לינקס שטייען: עלי און מאַרטאַ אָקאָן, ליליען טאַוס, פּאָרזיצערין פֿון אידישן נאַציאָנאַל פֿאַנד, און סעם פּעלטאַ, פּאָרזיצער פֿון אָוונט.

חורבן, אין אַלע זייערע אַקטיוויטעטן: זייער שטאַרקע ליבע צו מדינת ישׂראל, און זייער אַרבעט פֿאַר ישׂראל־באַנדס און דעם אידישן נאַציאָנאַל פֿאַנד.

עלי אָקאָן איז געבוירן געוואָרן אין ביאַליסטאָק און זיין פּרוי מאַרטאַ איז געבוירן געוואָרן אין רומעניע. זי האָט אַבער גלעבט אין אונגאַרן און אין 1944 איז זי דעפּאָר־טירט געוואָרן דורך די נאַצי־רוצחים אין אַרבעטס־לאַגערן. עלי האָט אויך איבערגעלעבט דעם טויטן־לאַגער אוישוויץ און אין יוני 1946 האָבן ביידע חתונה־געהאַט אין דייטש־לאַנד. זיי האָבן צוויי קינדער, אַ טאָכטער וועראַ און אַ זון דזשאָעל, אַ דאָקטאָר און פּינף אייניקלעך.

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים באַגריסט עלי און מאַרטאַ אָקאָן צו זייער באַערונג. ער איז אַ גוט־שטייענ־דיקער מיטגליד אין אונזער צענטער און באַשטייערט זיך ברייטהאַרציק פֿאַר אַלע אונזערע טעטיקייטן. מיר ווינטשן זיי ביידע געזונט און לאַנגע יאָר פון געזעלשאַפּטלעכער טעטיקייט.

ארבעט און קאָאָפּעראַציע פון דער באָארד אָו גאָווער־נאָרס, בראש מיטן פּרעזידענט סעם סאָלאָזש. אַן זייער הילף וואָלט ניט מעגלעך געווען אַנצוהאַלטן דעם פּרעכטיקן ביאַליסטאָקער צענטער און היים פֿאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק, האָט ריבאָלאָווסקי אויסגעפירט.

איסאַק ריבאַלאָווסקי באַזוכט דעם תּל־השומר שפּיטאָל אין ישראל

בעת זײַן לעצטן באַזוך אין ישׂראל, צו דער יזכור־אונטערנעמונג אין בר־אילן אוניווערזיטעט, האָט איסאַק ריבאַלאָווסקי אויך אויסגענוצט די געלעגנהייט צו באַזוכן דעם תּל־השומר שפּיטאָל אין תּל־אביב. מר. ריבאַלאָווסקי איז דאָרט איינגעלאַדן געוואָרן דורך ד״ר משה מודאַי, צו באַזוכן דעם פּרעכטיקן פּראָיעקט וועלכן דער ביאַליסטאָקער צענטער און דער קלוב פון גראָדנער פריינט האָט דאָרט אויפגעבויט דעם פאַרגאַנגענעם יאָר. דער פּראָיעקט איז אויף די נעמען פון משה׳ל און חנה קרעמער און זשאו און סילוויע דיינעס.

נאָך פאַרברענגען אַ קורצע צייט אין ד״ר מודאַי׳ס אָפּיס, האָט ער געבעטן דער הויפּט פון פּאַבליק־ריליישאַנס דעפּאַרטמענט, הילאַרי מאיר, זי זאָל ווייזן ריבאַלאָווסקי׳ן די נייע איינריכטונגען פאַר די קראַנקע קינדער, וואָס זענען איינגעשטעלט געוואָרן אין דעם בנין וואָס די ביאַליסטאָקער און גראָדנער האָבן אויפגעבויט. אַריינקומענדיק אינעם בנין האָט מרס. מאיר פאַרגעשטעלט ריבאַלאָווסקי׳ן פאַר ד״ר שמואל פּור, דעם פאַרוואַלטער פונעם קינדער־רעהאַביליטאַציע צענטער.



איסאַק ריבאַלאָווסקי באַזוכט די קראַנקע קינדער און זייערע עלטערן אינעם תּל־השומר שפּיטאָל

איסאַק איז געווען שטאַרק צופרידן פון דעם וואָס ער האָט דאָרט געזען. דער צענטער פאַרמאָגט די נייעסטע אייניריכטונגען און אַפּאַראָטן פאַר פיזישער טעראַפּיע, צו העלפן די קראַנקע און פאַרקריפּלטע קינדער.

מר. ריבאַלאָווסקי האָט שפּעטער אויסגעדריקט אַ האַרציקן דאַנק צו ד״ר מודאַי, אין נאָמען פון די ביאַליסטאָקער און גראָדנער, פאַר איינאַרדענען דעם צענטער פאַר די קראַנקע קינדער אויף אַן אופן וואָס איז אַ שטאַלץ פאַר דער אינסטיטוציע. ער האָט אויך באַדאַנקט מרס. מאיר און ד״ר פור פאַר זייער פיינער אויפנאָמע און אויפמערקזאָמקייט.

פאַרן פאַרלאָזן דעם תּל־השומר שפּיטאָל האָט מר. ריבאַלאָווסקי אויך באַזוכט דעם שיינעם פּאַרק וואָס לעאָן און דיינאַ טראָכטענבערג האָבן דאָרט אויפגעבויט. דאָרט האָט ער באַגעגנט אַ גרופּע דאָקטוירים און נוירסעס, וועלכע קומען אין דעם פּאַרק זיך אַביסל צו אַנטשפּאַנען פון זייער שווערער אַרבעט. זיי האָבן אויסגעדריקט זייער גרויסן דאַנק און אַנערקענונג צו די ביאַליסטאָקער און גראָדנער פאַר זייער וויכטיקן צושטייער פאַרן געזונט פון די קינדער אין מדינת ישׂראל.

דער ביאַליסטאָקער פּיקניק

פון סאַל קרים

וואָס איז אַ פּיקניק?

די משפּחה, אַדער גוטע פריינט, קומען זיך צוזאַמען, יעדער ברענגט זיין ספּעציאַליטעט: גוטע, געשמאַקע סענדוויטשעס, סאַלאַד, פרוכט און אַ קאַלטן טרונק. אַלץ גייט אַריין אין אַ קאָשיקל מיט אייז; מען פּאַרט ערגעץ וואו דאָס גראָז איז גרין; מען שפּרייט אויס קאָלדרעס אונטער אַ גרויסן בוים; עמיצער וועט געווויס ברענגען אַ גיטאַרע אַדער מאַנדאָלינע; מ׳שפּילט, מ׳זינגט און מ׳עסט.

איך האָב געמיינט אַז איך וועל דאָס זען ווען מר. ריבאַלאָווסקי האָט מיך מיט מיין פרוי עטל איינגעלאַדן צו קומען אין דער ביאַליסטאָקער היים מיט פינף יאָר צוריק. ער האָט



אַ גרופּע איינוואוינער ביים פּיקניק אין דער ביאַליסטאָקער היים

אונז דערקלערט, אַז די פּיקניק־טראַדיציע איז שוין אַן אַלטע און צו אים קומען אַ פּאָר קינדער פון די איינוואוינער. דאָך וואָלט געווען ווינטשנסווערט, אַז עמיצער פון דער „באַארד אָו גאַווערנאָרס", וואָס האָט צייט אינמיטן דער וואָך, זאָל אויך זיין אַנוועזנד. נו — זיינען מיר דאָך לײדיקגייערס...

איך האָב זיך ניט פאַרגעשטעלט, אַז דאָס איז פאַרבונדן מיט אַזוי פיל אַרבעט — מען דאַרף אַראָפּברענגען אַלע איינוואוינער פון אַלע צימערן, די וואָס קענען אַליין גיין אַדער די וואָס דאַרפן הילף, און אויך די וואָס זיינען אין די פּיר־וועגעלעך.

מען מוז צוגרייטן די טישן און שטולן, און כמעט דאָס גאַנצע קלאַפּערגעצייג פון דער קיך, צוזאַמען מיטן שעף אין דעם גרויסן ווייסן הוט און זיינע העלפערס גלייך נאָך אים. זיי טראָגן הייסע פרענקס, האַמבורגערס, געפרעגלטע טשיקען און אַלע צודאַטן. דער גראַמאַפאָן שפּילט, מען זינגט אידישע לידער און, פאַרשטייט זיך, אַז מען עסט.

אַזוי איז עס געווען פאַר די לעצטע פאַר יאָר.

דעם יאָר, מיטוואָך דעם 15טן יוני, 1988, איז אויך אַזוי געווען, אָבער דאָך איז געווען אַנדערש.

דער גאַרטן איז איבערגעבויט געוואָרן: נייע פלאַנצן, נייע ביימער, נייע בריטערע וועגן, ספּעציעל פאַר די פיר־וועגעלעך. אַ נייער גרויסער דאָך איז אויפגעבויט געוואָרן,

וואָס היט אָפּ די איינוואוינער פון דער שטאַרקער זון און רעגן — די זיצערס זאָל זיין טרוקן און קיל.

אָלץ איז שוין געווען צוגעגרייט איידער די אייַנוואוינער זענען אַראָפּגעבראַכט געוואָרן אין דעם גאַרטן. מיט פינף יאָר צוריק האָבן מיר געהאַט 9 פיר־וועגעלער, היינט האָבן מיר 49. אָבער דאָס האָט גאָרניט צעשטערט דער פּינקטלעכקייט.

די קיך־מכשירים און דאָס עסן איז שוין געשטאַנען גרייט צום סערווירן דורך דער קיך־מאַנשאַפט, וועלכע איז געווען אויסגעפוצט אין זייערע ריינע, ווייסע, שטייפּע מונדירן און ווייסע היט.

כּמעט יעדער איינער האָט נעבן זיך אָ געהילף, וועלכער ברענגט איר אָדער אים אָ טעלער מיט מאכלים און העלפן זיי עסן, וואָר עס דאַרף די דאָזיקע הילף, אָפילו מיט קאָרמענען.



די טאַכטער דזשוליאַ און איר מוטער לובי לעזניק, אַן איינוואוינערין אין דער היים

איך האָב זיך אַליין געשטעלט די פראַגע: וואָר באַזאָרגט דאָס אָלץ? און מיט אָזוי פיל ליבע און איבערגעגעבנקייט? און דער ענטפער איז, אָז ס׳קומט אָ גרויסער דאַנק אָלע פירער פון די באָזונדערע אָפּטיילונגען אין דער היים.

מיר וועלן אַנהויבן מיט מר. קאַסאַמאַ און זיין גרופּע, וועלכע האָט אויפגעבויט דעם דאָך, איבערגעמאַכט דעם גאַרטן, געמאַכט נייַע וועגן, איינגעשטעלט די טישן און שטולן, און איז פאַראַנטוואָרטלעך פאַר אָלע פיזישע אייַנריכטונגען.

מרס. טשאַקאַי און אירע קיך־אַרבעטער, פאַר פּלאַנירן און צוגרייטן דאָס עסן וואָס איז צוגעפאַסט פֿאַר אָ פּיקניק.

מרס. לאַנג און אירע נוירסעס און נוירס־העלפערס, פאַר זאָרגן וועגן דעם געזונט־צושטאַנד פון די אייַנוואוינער.

מרס. ראַגאַף מיט איר גרופּע, פאַר אָפּהיטן זייער איבערגעגעבענע באַהאַנדלונג. און מען דאַרף ניט פאַרגעסן מר. האַראָוויץ, דעם „סאַשל־וואַרקער", וועלכער טוט אָ סך, אָ סך מער ווי ער רעדט.

אָ באָזונדערן יישר־כוח קומט אָלע פרויען פון דעם אָפּיס, וואָס האָבן אַזוי פיל געהאָלפן — מיט ברענגען די אייַנוואוינער אין פאַרק, געהאָלפן קאַרמענען די וואָס האָבן זיך אין דעם גענויטיקט, און אויך געהאָלפן זיי צוריק אַרויספירן נאָכן עסן אין דעם גרויסן זאָל, וואו ס׳איז געווען קיל און באַקוועם זיך אָפּצורוען אָ שעה צייט.

און דאָן, און נאָר דאָן האָבן אָלע אַנגעשטעלטע זיך אַוועקגעזעצט צו פאַרזוכן (און עסן) פון די אָלע געשמאַקע מאכלים וואָס זענען צוגעגרייט געוואָרן.

פאַרשטייט זיך, אַז דאָס אָלץ וואָלט ניט געווען מעגלעך אָן דער פולסטער קאָאָפּעראַציע, פירערשאַפט און השגחה פון אונדזער מרס. ביילין און מר. ריבאַלאָווסקי. מען דאַרף דאָ צוגעבן, אַז אָ דאַנק מרס. ביילין, מיט ריבאַל׳ס הילף, זענען אַריינגעבראַכט געוואָרן אָ סך נייַע אָנגעשטעלטע אין דער היים, וועלכע האָבן איבערגענומען די פירערשאַפט אין די אָפּטיילונגען.

אָ נייַער, פרישער, פריינדלעכער ווינט בלאָזט איצט אין דער ביאַליסטאָקער היים. אָ דאַנק זיי איז דאָ מער ליבע, מער מיטגעפיל און מער טריישאַפט. איך פערזענלעך ווינטש זיי אָ סך גוטע, שעפּערישע יאָרן, זיי זאָלן קענען אָנגיין מיט זייער טרייער אַרבעט פאַר אונזער היים.

אָ שיינעם, גרויסן דאַנק.

אַן אויסטערלישע באַגעגעניש נאָך 45 יאָר

פון **אפרים קיסלער** (גדאַנסק, פוילן)

פֿאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה, זיינען מיר געווען בייַאליסטאָקער אינגלעך. בייַדע געבאָרענע אין בייַאליסטאָק, דאָרט געוואָקסן, דאָרט באַזוכט די שולעס, געטרוימט וועגן אָ מענטשלעכן לעבן ... בייַדע זיך געפרייט מיט זייער גורל, בייַדע געטרויערט וועגן ס׳איז עפּעס ניט געווען צום האַרצן. שאַמע קיזלשטיין און אפרים קיסלער זיינען ניט געווען שטאַרק באַזאָרגט פאַר זייער צוקונפט — נאָך אַלעמען זיינען זיי געווען גאָר יונג, פול מיט גוטע האָפענונגען.

פּלוצים, אומדערוואַרט פאַר אַלעמען, די ניט פאַרויסגעזעענע שריפה, דער אומקום פון בייַאליסטאָקער אידישער עדה צוזאַמען מיטן פוילישן אידנטום. די ברוינע פאַשיסטישע האָרדעס האָבן זיך מיט פייער אַריינגעמישט אין אונזער לעבן. ס׳האָט זיך אָנגעהויבן די בלוט־באָד פאַר אידן. מ׳האָט אונז פאַרשפּאַרט ווי חיות אין געטאָ. די אידן וואָס זיינען געוואָרן פאַרשקלאַפט, האָט מען מיט אַלע שרעקלעכע מיטלען געפּיניקט, געשאָסן, געברענט און געשלאָגן.

מיר, די יונגע מענטשן, האָבן ניט פאַרלאָרן דעם ביטחון. מיר האָבן געהאָפט אַז ס׳וועט קומען אָ ישועה. טויזנטער בייַאליסטאָקער אידן האָבן געפונען דעם שוידערלעכן גורל אין די קאָנצענטראַציע־לאָגערן. צוגלייך מיט אַלע אידן האָבן זיי געלעבט אָן אָ נאָמען, נאָר מיט אָ נומער. דער באַשעפער האָט געוואָלט, אַז מיר מיט מיין חבר שאָמע, זאָלן ניט פאַרצוקט ווערן פון דער נאַצישער חיה. יעדער מיט זיין וועג, יעדער מיט זיין גורל, אָבער בייַדע לעבן געבליבן. קיזלשטיין לעבט איצט אין קרית בייַאליסטאָק אין ישׂראל און קיסלער איז געבליבן טריי זיין לאַנד, לעבט אין גדאַנסק.

אפרים קיסלער האָט צו פאַרצייכענען געוויסע פאַרדינסטן אין קאַמף מיטן בלוטיקן שׂונא, מיט די היטלעריסטן,



אפרים קיסלער (רעכטס) און שאמע קיזלשטיין מיט זייערע פרויען

כאָטש דער אויפשטאַנד אין געטאָ, אין וועלכן ער האָט אַקטיוו זיך באַטייליקט, איז נישט געלונגען, איז קיסלער מיט גרויסן אימפעט צוגעשטאַנען און געקעמפט אין דער ביאַליסטאָקער אידישער פאַרטיזאַנער בריגאַדע „פאַרויס".

דערנאָך איז אפרים קיסלער אַוועק אין דער פוילישער אַרמיי וואו ער האָט געהאַלפן פאַרענדיקן די שוידערלעכע מלחמה.

מיט פינף יאָר צוריק, אַ דאַנק דער „ביאַליסטאָקער שטימע", איז אים געלונגען אויסצוגעפינען, אַז קיזלשטיין לעבט און וואוינט אין ארץ ישׂראל. די „ביאַליסטאָקער שטימע" האָט גרויסע פאַרדינסטן צו זוכן און געפינען צעשיידטע ביאַליסטאָקער פאַמיליעס, פריינט און לאַנדסלייט. אַזוי וויַ אַ מאַמע, קלייבט זי צונויף אַלע אירע קינדער.

נאָך עטלעכע יאָרן קאָרעספאַנדירן מיט שאַמען, איז מיר ניט לאַנג צוריק נאָך אַ הפסקה פון 45 יאָר, געלונגען זיך צו טרעפן מיט שאַמע קיזלשטיין אין ישׂראל, אויף דער טרויער אַקאַדעמיע פאַר אידן פון ביאַליסטאָק. ביידע מיט וויסע קעפ, ביידע מיט טרערן פון פרייד צוליב אונזער טרעפונג. מיר האָבן אין די געדאַנקען און האַרצן דורכגעמאַכט אַ קורצן איבערזיכט איבער דעם גרויסן חורבן פון אידישן פאָלק און בתוכם פון אונזערע ביאַליסטאָקער אידן.

אונזער היימישער ביאַליסטאָקער מאַמע־לשון האָט אונזערע צוריקגעקערט צו די זאַרגלאָזע קינדער־ און יוגנט־יאָרן מיט 45 יאָר צוריק אין ביאַליסטאָק. עס דאַכט זיך, אַז גאָרנישט האָט זיך ניט געענדערט... מיר זיינען נאָר אַביסל עלטער געוואָרן. אונזער פרייד האָבן מיר אויסגעדריקט דורך טרערן.

און טאָקע דערפאַר, וואָס מיר האָבן געהאָט די מעגלעכקייט זיך צו טרעפן מיט ביאַליסטאָקער אידן, מיט פריינט, מוז מען אויסדריקן אונזער דאַנקבאַרקייט דער „ביאַליסטאָקער שטימע" מיט איר חשובן רעדאַקטאָר, דעם עקזעקוטיוו דירעקטאָר פון ניו־יאָרקער ביאַליסטאָקער צענטער, ר' יצחק ריבאַלאָווסקי, וועלכער בינדט און פלעכט צוזאַמען אונזערע ביאַליסטאָקער אידן. מיר ווינטשן אים און זיין פרוי מאַלי אַריכות ימים און מיר זיינען אים זייער דאַנקבאַר פאַר זיין איבערגעבענער אַרבעט לטובת די ביאַליסטאָקער אידן.

אויך אונזער לאַנדסמאַן מאָקס ראָטנער פאַרדינט אַ יישר־כוח, פאַר זיין אַקטיוואַר טעטיקייט לטובת זיינע לאַנדסלייט.

אוניברסיטת בר־אילן

רמת גן 100 52

אפיס פון קאַנצלער

מר. איסאַק ריבאַלאָווסקי
ביאַליסטאָקער צענטער,
228 איסט בראָדוויי,
ניו יאָרק, נ.י. 10010

טייערער מר. ריבאַלאָווסקי,

ס'איז געבראַכט געוואָרן צו אונזער אויפמערקזאַמקייט, אַז דאָס יאָר 1988 צייכנט אָפּ 40 יאָר פון אייער וועלטפולער דינסט צו אַ וויכטיקער אידישער אינסטיטוציע אין אַמעריקע. אונטער אייער איבערגעגעבענער פירערשאַפט האָט דער ביאַליסטאָקער צענטער זיך פאַרדינט רעספּעקט און אַנזען פון דער ניו־יאָרקער אידישער געמיינדע ביים באַפרידיקן די פיזישע און גייסטיקע נויטן פון עלטערע מענטשן און איז געוואָרן דער רעליגיעזער צענטער אויף דער ניו־יאָרקער איסט־סייד.

אין הסכם מיט דער כלל־ישראל פילאַנטראָפּיע פון בר־אילן אוניווערזיטעט, האָבן מיר איינגעפירט דאָס באַערן אַנגעזעענע פערזענלעכקייטן אין צפון־אַמעריקע פאַר זייער ספּעציעלן ביישטייער צו פאַרשטאַרקן דאָס אידישקייט און אידיש לעבן אין זייער קהילה.

איך בין צופריידן אייך צו אינפאָרמירן, אַז דער פאָקולטעט און די באָארד פון גאָווערנאָרס פון בר־אילן אוניווערזיטעט האָט באַשלאָסן אייך צו באַערן פאַר אייערע 40 יאָר פון איבערגעגעבענער דינסט אַלס אַ אידישער קהילה־טוער, פאַר דער פירערשאַפט אין ביאַליסטאָקער צענטער, צוזאַמען מיט דער הויכער ליטעראַרישער קוואַליטעט אין דעם אידישן זשורנאַל „ביאַליסטאָקער שטימע", און פאַר אויפשטעלן וויכטיקע פּראָיעקטן אין ישראל. די באַערונג וועט אייך צוגעטיילט ווערן אין דעם ניו־יאָרקער הילטאָן האָטעל, מאַנטיק אָוונט, דעם 19טן סעפּטעמבער, 1988.

ס'איז איבעריק צו באַמערקן, אַז דאָס צוטיילן פון דער „ערן־פּעלאָושיפּ" איז ניט פאַרבונדן מיט וועלכע־עס־איז געלט־ביישטייערונגען צום אוניווערזיטעט, ווי דאָס קענען עדות־זאָגן די גרויסע צאָל באַערטע אין פאַרשיידענע שטעט איבער די פאַראייניקטע שטאַטן און קאַנאַדע. אונזער הויפּט־אינטערעס איז אַנערקענען אייער דינסט צום כלל־ישראל און די איבערגעגעבנקייט צו אידישקייט, אין הסכם מיט די אידעאַלן און צילן פון בר־אילן אוניווערזיטעט.

ס'וועט זיין מיין פּערזענלעכע פּריווילעגיע אייך צו באַגריסן או צו באַערן אייך מיטל טיטל פון אַן „ערן־פּעלאָו" ביי אונזער צערעמאָניע.

זאָל דער רבונו־של־עולם אייך באַשענקען מיט אַ סך יאָרן פון געזונט און כוח, איר זאָלט קענען פאָרזעצן אייער וועלטפולע טעטיקייט.

מיט בעסטע גרוסן,
עמנואל ראַקמאַן, קאַנצלער

שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל!

בריוו צום רעדאַקטאָר

חשובער פריינד ריבאַלאָווסקי,

די גוטע אָפּקלאַנגען פון דער אָקאַדעמיע אין בר־אילן אוניווערזיטעט, שטעלן זיך נישט אָפּ ביזן היינטיקן טאָג. דער פּאָקס וואָס איסאַק ריבאַלאָווסקי און פריינד ראַטנער זיינען ספּעציעל אָנגעקומען פון אַמעריקע האָט געמאַכט אַ גוואַלדיקן איינדרוק.

אַזוי גיך ווי מען וועט באַשטימען די צייט פון טראַנס־מיטירן דעם אינטערוויו מיט אייך אין ראַדיאָ, וועלן מיר מודיע זיין די ביאַליסטאָקער אין ישׂראל און אויך קריגן אַ קאָסעטע.

ביי דער געלעגנהייט לאָמיר זיך מצטרף זיין צו אייערע צאַלרייכע פריינד און פּאַרערער, וואָס באַגריסן אייך צו אייער יום־טוב אין אָפּמערקן 40 יאָר טעטיקייט אין און אַרום דעם ביאַליסטאָקער צענטער.

זאָל אייך דער רבש״ע בענטשן צוזאַמען מיט אייער ליבער פרוי מיט נישט געמינערטער שפּרודלדיקייט, ענערגיע, און כוחות — עד מאה ועשׂרים.

מיט די בעסטע וואונטשן
פּראָפּ׳ גרשון וויינער
בר־אילן אוניווערזיטעט.

* * *

טייערע פריינט מאַלי און איסאַק,

מיט גרויס צופּרידנהייט האָב איך דערהאַלטן אייער איינלאַדונג צום פייערלעכן דינער לכבוד אייערע גרויסע פּאַרדינסטן פאַר פילע כלל אינסטיטוציעס אין אַמעריקע און ישראל, וואָס וועט פּאַרקומען דעם 15טן מאַי אין ניו־יאָרק.

איר האָט עס ערלעך פּאַרדינט, זוכה צו זיין דעם גרויסן כבוד וואָס איר באַקומט פון ביאַליסטאָקער אויף דער גאַנצער וועלט. וואָר וויסט אַזוי ווי איך? אָפּצושאַצן די אַנערקענונג פון אַזוי פיל פריינט פאַר די גוטע מעשׂים וואָס איר טוט אייער גאַנץ לעבן?

איךווינטש אייך פון טיפן האַרצן, אַז איר זאָלט נאָך ביידע צוזאַמען האָבן פילע געזונטע יאָרן, פאַרצוזעצן אין זעלבן גייסט, מיטן זעלבן גרויסן דערפאָלג ווי ביז איצט.

לאָמיר האָפן, אַז מיר וועלן אויך האָבן די זכיה צו פייערן דעם יובילי אין תל־אביב, אין דעם תל־אביבער אוניווערזיטעט, ביי דער ערשטער פּאָסיקער געלעגנהייט, וואו עס וועלן זיכער אָנטיילנעמען פילע הונדערטער ביאַליסטאָקער פון דער גאַנצער וועלט.

אַ האַרציקן מזל־טוב, מיט די בעסטע וואונטשן פאַר גוטע, לאַנגע און געזונטע יאָרן, אמן!

אין נאָמען פון אַלע ביאַליסטאָקער אין ישראל, און אין מיין אייגענעם נאָמען,

זלמן ירושלמי,
פאָרזיצער פון די ביאַליסטאָקער
אין ישראל.

* * *

חשובער פריינט יצחק ריבאַלאָווסקי

איך באַגריס אייך און שליס זיך אָן אין אַלע אָנערקענונגען וועלכע וועלן אַרויסגעבראַכט ווערן ביים באַנקעט לכבוד אייער 40־יאָריקער טעטיקייט אין ביאַליסטאָקער צענטער און היים. איך ווינטש אייך און אייער ליבער פרוי מאַלי געזונט, אַז איר זאָלט ווייטער קענען אָנגיין מיט אייער נאָבעלער אַרבעט.

וואָלף טשינסקי.

ליבע פריינט מאַלי און יצחק,

צו אייער גרויסן יום־טוב, 40־יאָריקער יובילי פון אייער געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט אין די פאַראייניקטע שטאַטן, אָן אַרבעט וואָס פאָדערט כסדרדיקע אָנשטרענגונג, אַ סך מי און געדולד כדי צו העלפן די שוואַכע, קראַנקע און נויטבאַדערפטיקע. דאָס איז די אַרבעט וואָס איר האָט געטאָן מיטן גאַנצן האַרצן און מיט טריישאַפט, וואָס איז אַ זעלטנקייט אין די היינטיקע צייטן.

ביי דער געלעגנהייט מוז אויך דערמאָנט ווערן אייער אַרבעט פאַר דער אידישער קולטור און פאַרן פאַרזעצן די עקזיסטענץ פון דער אידישער שפּראַך, פאַר מדינת ישראל און פאַר די זעלנער פון דער ישראל־אַרמיי.

וויכטיק איז אויך אייער טעטיקייט צווישן די שארית הפּליטה־אידן, וועלכע ליידן נאָך ביז היינט פון האַלאָקאָסט־סינדראָם. אייער טעטיקייט האָט געהאָלפן די אידן זיך אויסהיילן פון זייערע קאָמפּלעקסן און קומען צו זיך.

מיין פרוי גאלא און איך ווינטשן אייך, ליבע מאַלי און יצחק, אַ סך גליק אין וויטערדיקן לעבן, אַ סך געזונט און צופּרידנקייט. זאָל אַלץ מקוים ווערן וואָס איר ווינטשט זיך אַליין!

אייערע
גאלא און ד״ר טוביה ציטרון,
תל־אביב

* * *

טייערע פריינט און גוטע פריינט
איסאַק און מאַלי ריבאַלאָווסקי,

מיט גרויס פריידיקייט האָב מיר געלייענט אין דער „ביאַליסטאָקער שטימע״ וועגן אייער 40־יאָריקן יובילי פון געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט אין דער ביאַליסטאָקער היים און וועגן אייער 40־יאָריקן חתונה־יובילי.

דער טאָפּלטער יובילי זאָל אייך ברענגען פיל געזונט און כח אין אייער פאַרצווייגטער געזעלשאַפטלעכער טעטיקייט, וועלכע איז ניט צו באַשרייבן. אייער גרויסער אויפטו פאַר ישראל־אינסטיטוציעס איז צו באַוואונדערן און רעספּעקטירן, אייערע גרויסע פּעאיקייטן און איבערגעגעבנקייט זענען מאָנומענטאַל.

מיט יאָרן צוריק האָב איך מיט מיין פרוי באַזוכט די היים פאַר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק און מיר האָבן באַוואונדערט די פּרעכטיקע אַרגאַניזאַציע, וועלכע איז אַ דאָנק אייערע פּעאיקייטן אויפגעריכט געוואָרן.

איך און מיין פרוי נינע ווינטשן דיר, איסאַק און דיין פרוי מאַלי, פיל גליק און געזונט, כדי איר זאָלט קענען וויטער אָנפירן מיט דער געבענטשטער אינסטיטוציע אין ניו־יאָרק. איר זאָלט אויך האָבן אַ סך כח צו העלפן אַלע ישראל־אינסטיטוציעס, וועלכע ברענגען אַ סך נוצן מדינת ישראל.

מיט האַרציקן גרוס,
נינע און פּרץ בוקשטעלסקי

פ.ס. אַ האַרציקן דאַנק פאַר די זשורנאַלן וואָס איר האָט מיר געשיקט. אַזאַ פרעכטיקע אויסגאָבע ווי די „ביאַליס־טאָקער שטימע״ איז ניטאָ אין קיין שום לאַנדסמאַנשאפט. זאָלן געבענטשט ווערן די הענט וואָס גיבן אַרויס אַזאַ פרעכטיקן זשורנאַל.

קויפט און העלפט פאַרשפרייטן דעם נייעם
גרויסן ביאַליסטאָקער יזכור־בוך

אַ בריוו פון אַ לאַנדסמאַן וואָס האָט געקענט האַלב ביאַליסטאָק

חשובער פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי,

איך בין אַ ביאַליסטאָקער און איך האָב געקענט האַלב ביאַליסטאָק, ווי אויך אייער פאָטער ע״ה. איר האָט געהאָט אַ זאַל פֿאַר חתונות און אַנדערע שמחות לעבן הויפּט־וואָק־זאַל, אויף שוויענטעגאַ ראַכא נומער 31.

איך מיט מיין ברודער ע״ה האָבן געאַרבעט אין דער צייטונג „אונזער לעבן״, אויף קילינסקיגאַ 23. דער קאָ־לעקטיוו פון די דרוקער־אַרבעטער איז באַשטאַנען פון: רפאל רייסער מיט זיין ברודער, חיים מאַטינקאַ, בנימין גוטמאַן, יחיאל פלאַץ, הערשל קאַזאַק, משה׳ל קאַזאַק, חיים פינקלשטיין, דער מאַשיניסט ראובן סלוט. דער הויפּט־רעדאַקטאָר איז געווען פּסח קאַפּלאַן. געהילפן: מענדל גאַלדמאַן, אהרן בערעזינסקי. אַנדערע רעדאַקטאָרן זענען געווען: ישׂראל שטיינסאַפיר, יוסף רובענליכט, יעקב שאַפּיראַ. דער קאָרעקטאָר איז געווען וועלוול סולקעס, און שפּעטער האָבן איך און מיין ברודער פאַרנומען זיין אָרט.

איך וויל דאָ דערמאָנען אַ קוריאָז פון יענער צייט. אין אַ שבת אין חודש יוני, 1933, האָט מען אין ביאַליסטאָק געוויסע אַן אַלייע. זי האָט זיך אַנגעהויבן פון סענדערס גאַס (אויף פּוילישׁ לעגיאָנאָוואָ) און זאַמקאָווא. דער דעמאַלסטיקער וואָיוואָדע, קאָטשאַלקאָווסקי, וועלכער האָט געהאַט אַ אידישע פרוי, איז געגאַנגען אויף דער אַלייע געאַרעמט מיטן רעדאַקטאָר מענדל גאַלדמאַן. זיי זענען אַזוי גע־גאַנגען די גאַנצע אַלייע מיט דער גאַס ווערסאַלסקאַ, ביזן שטאַט־גאַרטן. אויף צומאַרגנס, זונטיק, האָבן אַלע קאַמע־טירט וועגן דער דאָזיקער געשעניש, אַז גאַלדמאַן איז גע־גאַנגען געאַרעמט מיטן וואָיוואָדע. היטלער און זיינע פֿאַגראָמשטשיקעס פון אידישן פֿאַלק זענען שוין דאָן גע־וען אַקטיוו אין פוילן און אין ביאַליסטאָק. זיי פלעגן שטיין ביי די אידישע געשעפטן אויף דער גאַס רינעק קאָ־שטשושקי און ניט אַריינגעלאָזט אַ פֿאַלאָק אין אַ אידישן גע־שעפט. די כוליגאַנעס זענען געווען אונטער דער אַנפירונג פון שערמשמיד און קאָך, פון סענקעוויטשאַ 27, ביידע דייטשן, ימח שמם וזכרונם.

אפשר אינטערעסירן אייך שוין ניט די אַלע דערמאָנטע זאָכן. איך וויל אייך נאָר דערמאָנען אַז איך האָב געקענט אַ סך אין ביאַליסטאָק, אפילו דעם פאָטער ע״ה פון ד״ר פּיסאַר, פון דאָמבראָווסקיגאַ 20. ער איז דעמאָלט געווען אַ קליין אינגל. איך קען אויך אייער קאָרעספּאָנדענט פון ירושלים, לייבל שמערליס, פון ביאַליסטאָק פּיענקנאַ 5, וועלכער הייסט הייַנט אריה שמיר. זיין פאָטער, יוסף שמערליס ע״ה, איז געווען אַ בחור־הזעצער, אַ דרוקער.

איך האָב אויך געקענט דעם גאַנצן אידן־ראַט פון געטאָ, כאָטש פון יאָר 1935 בין איך שוין געווען אין אַרגענטינע. כ׳האָב געקענט פערזענלעך אינזשיניר באַראָש, פון וואָל־קאָוויסק; א. טיקטין, דוד סאַבאַטניק, פורמאַנסקי, פון ליפֿאָווע 14 אָדער 18; פּסח מעלניצקי, פון די לוינקעט־ניקעס; ראַבינער ד״ר ראָזמאַן, פּסח קאַפּלאַן, ד״ר קאַצע־נעלסאָן, יעקב גאַלדבערג; דער לערער פון דער מענדעלע שולע מאָטל רובינשטיין; יעקב פּאָט, דער בונדיסט; ברוך האַלפּערן, איסאַק מאַרקוס פון די פרייוויליקע פייער־לעשער; צבי ווידער, פון ליפֿאָווע 11 אָדער 13, געהאָט אַ צוקערניע; און רפאל גוטמאַן.

חשובער פריינט ריבאַלאָווסקי, איך בעט אייך איר זאָלט מיר שיקן דעם מאַנומענטאַלן „ביאַליסטאָקער יזכור־בוך״ און אויב מעגלעך אויך די „ביאַליסטאָקער שטימע״. איר וועט אין מיר האָבן אַ שטענדיקן לייענער און פריינט.

מיט גרויס רעספּעקט פֿאַר אייער געזעלשאַפטלעכער אַרבעט פֿאַרן כלל ישׂראל, ווינטש איך אייך, מיט אייער פרוי, אַ סך געזונטע און לאַנגע יאָרן. איר האָט עס כשר פֿאַרדינט.

מיט גרויס דרך ארץ,

ראובן קאַפּוסטאַ,

פון ביאַליסטאָק, איצט אין אַרגענטינע.

צום הימלישן וועלט־טריבונאַל

(ראש השנה׳דיקע רעפלעקסן)

פון מאיר באַראַק (ברק)

אַ רעש, אַ געפֿילדער אין הימלישע ספערן,
עס לויפן מלאכים, אַ קלאַנג לאָזט זיך הערן,
עס גרייט זיך דער גרויסער וועלט־טריבונאַל:
מען וואַרפט אַן גאַנצע הויפנס מיט ביכער,
„ספרי חיים״ און „ספרי מתים״ — מ׳איז נישט זיכער,
ס׳וועט דאָן געמשפט דער אידישער כלל.

„הס קטיגור״! — שרייט אויס הויך דער אַדוואָקאַט
און מישט אויף גלייכצייטיק אַ גאַלדענעם בלאַט,
וואָס וויזט די נאַבעלע אידישע טאַטן —
דעם גרויסן מסירת נפש און קידוש השם,
האָבן אידן געבראַכט אויף אַ ריזיקן פּאַרנעם,
ווי וואָגסט זיי אַצינדער צו פֿאַרראַטן?

זינט מיר האָבן די געטלעכע תורה אַקצעפּטירט,
די פרימיטיוווע פעלקער אין „חדר״ געפּירט —
האָט זיך צעפלאַקערט לגבי אונדז אַ ביטערע שנאה:
וויפל ימ׳ען בלוט, געוויינען און טערערן,
האָבן מיר פֿאַרגאָסן אין דעם גלות דעם שוערן,
אין יעטוועדן קאַנטינענט, לאַנד און מדינה.

צי האָט נאָך וועלכע ראַסע אויף דער וועלט,
זיין אייגן לעבן וועג איינגעשטעלט,
פֿאַר גייסטיקער לערע און הויכע פּרינציפּן?
בייגט אייך אייער קעפּ, איטלעכס מויל זאָל שטומען,
רעספּעקט פֿאַר דעם פֿאָלק וואָס האָט אַ תורה געגומען
און אַ בונד מיטן באַשעפער געטאָן אַנקניפּן.

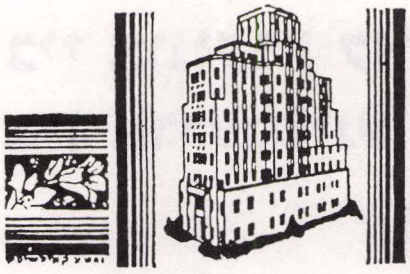
„וואָס וויל דער אידישער משחית, דער בייזער שטן,
זיינע שלעכטע כוונות וועלן ניט געראָטן,
ס׳איז אַ שאַד זיין אַנשטרענגונג — דונערט אַ שטימע;
די אידישע אומע וועט אייביק פֿאַרבלייבן,
אַ הערשאַפט בלאָט אין דער היסטאָריע שרייבן,
הויכער טריבונאַל! מיין קליענט איז אַן אַ פּגימה״.

———————

———————

די „פֿאַרטיידיקונגס־עקספּאָזע״ האָט אַ רושם געמאַכט
און די גאַנצע „קעיס״ האָט מען מאַמענטאַל פֿאַרגעבראַכט
פֿאַרן וועלט־באַשעפער פון העכסטן טריבונאַל
באַטראַכטנדיק די אומשטענדן, די לאָגע,
האָט כביכול, גאָט, נישט געשטעלט קיין פּראָגע,
באַשטימט פֿאַרן אידן אַ גוטן שיקזאַל...

אויסהערנדיק דעם אורטייל וואָס קומט פון אויבן,
האָבן די אבות געטאָן דאַנקען און לויבן.
ביי מלאכים האָבן געשיינט די געזיכטער:
איצט, צו דעם צוקונפטיקן יאָר, דעם נייעם,
פֿאַרשרייב־זשע מיין פֿאָלק „לאלתר לחיים״,
מחמת אַזוי האָט גע׳פּסקנט דער וועלטס־ריכטער.



אונזער אינסטיטוציע

וואָס מען טוט און וואָס מען פלאַנט

צוגרייטונגען אין דער ביאַליסטאָקער היים צו די ימים־טובים

די שוהל אין ביאַליסטאָקער צענטער און היים, אויף 228 איסט בראָדוועי, וועט דעם יאָר ווי אַלע יאָר זיין דער זאַמל־פונקט פון מתפללים. אונזערע איינוואוינער און שכנים פון דער געגנט, וועלן דאָ קומען אויסבעטן אַ גוט יאָר.

די גרויסע און באַקוועמע לופטיקע שוהל וועט ספעציעל צוגעגרייט צו די הייליקע יום־טוב טעג, וואָס וועט היי־יאָר זיין פון זונטיק, 11 סעפטעמבער (ערב ראש השנה), מאַנטיק פרי און אַוונט, דעם 12טן סעפטעמבער, און דינסטיק פרי און אַוונט דעם 13טן סעפטעמבער 1988.

ערב יום־כיפור, דינסטיק, דעם 20טן סעפטעמבער, וועלן אויך אַנגעצונדן ווערן אַלע עלעקטרישע ליכט ביי די נעמען פון די פאָרשטאָרבענע און מיטגלידער וואָס זיינען פאַראייביקט געוואָרן אויף די בראָנז־טאָוולען אין אונזער שוהל. זייער אַנדענק וועט געהייליקט ווערן ביי דער תפילה פון יזכור. דינסטיק אָוונט, דעם 20טן סעפטעמבער, וועט מען זאָגן כל־נדרי. צומאָרגנס, מיטוואָך, 21טן סעפטעמבער, וועט מען דאָוונענען אַ גאַנצן טאָג און אין אַוונט. בייטאָג וועט מען מזכיר נשמות זיין.

אויף סוכות ווערט געגרייט, אַזוי ווי יעדעס יאָר אין דער צייט, אַ שיין־דעקאָרירטע סוכה און עס וועלן סער־ווירט ווערן געשמאַקע טראַדיציאָנעלע מאכלים.

די שכנים און פריינט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאָר עלטערע מענטשן זיינען פאָרבעטן מתפלל צו זיין מיט אונז בעת די ימים־נוראים, ווי אויך שבת. יעדן טאָג איז דער מנין 8 פרי, ווי אויך מנחה 3:30 בייטאָג.

אין דער שוהל פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים

מיר ווילן אויסדריקן אַ גרויסן יישר־כּח צו אונזערע עלטערע מענער, ווי אויך צו די שכנים פון דער געגנט און פריינט, וועלכע מיט זייער דאָוונען האַלטן אויף דעם מנין אין דער פרי און פאָרנאָכט אין דעם ביאַליסטאָקער צענ־טער, היים און שפיטאָל פאָר עלטערע מענטשן.

ביים דאָוונען היט מען אויך אַפּ יאָרצייט און מען זאָגט קדיש בציבור. זאָל דער השי"ת בענטשן אַלע מתפללים, אַז זיי זאָלן געזונט זיין און קענען אַנפירן מיט'ן מנין.

יערלעכע חנוכה־פייערונג און קאָנצערט

די יערלעכע חנוכה־פייערונג און קאָנצערט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוועי, וועט היי־יאָר פאָרקומען זונטיק, דעם 27טן נאָוועמבער, 1988. ווי שטענדיק, וועלן אָנגעצונדן ווערן חנוכה־מנורות פון אונזערע מיטגלידער און פריינט און ס'וועט דורכגעפירט ווערן אַ טראַדיציאָנעלע מוזיקאַלישע פּראָגראַם. עס וועלן סערווירט ווערן געשמאַקע היימישע מאכלים מיט חנוכה־לאָטקעס.

טראַדיציאָנעלע פורים־פייערונג און יערלעכער מיטגלידערשאַפט מיטינג

דער פייערלעכער יום־טוב פורים וועט געפייערט ווערן מיט אַ פיינעם קאָנצערט און טראַדיציאָנעלער סעודה, זונטיק, דעם 9טן אַפּריל, 1989, אין גרויסן אוידיטאָריום פון צענטער, 228 איסט בראָדוועי.

אין דעם רייכן פּראָגראַם וועלן זיך באַטייליקן באַקאַנטע קינסטלער, און ווי אַלע מאָל וועלן די מיטגלידער און פריינד זיך אונטערהאַלטן צו די קלאַנגען פון מוזיק און געזאַנג. עס וועלן סערווירט ווערן האָמעניטאַשן מיט אַנדערע געשמאַקע מאכלים.

עס וועט גלייכצייטיק דורכגעפירט ווערן דער יערלעכער מיטגלידערשאַפט מיטינג וועגן די נייע דירעק־טאָרן פאָר דעם יאָר 1988־1989 וועלן דערוויילט ווערן.

אַ דערמאָנונג וועגן דעם יערלעכן מיטגליד אַפּצאָל

די אַנפירערשאַפט פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער, היים און שפיטאָל פאָר עלטערע מענטשן אין ניו־יאָרק, דאַנקט אַלע מיטגלידער וואָס האָבן שוין אַרויסגעשיקט זייער יערלעכן מיטגלידס־אַפּצאָל. אונזער אינסטיטוציע איז שטאָלץ מיט אייך אַלעמען, ווייל דורך דעם ווייזט איר אַרויס די טריישאַפט און צוגעבונדנקייט צו אונזער גרויסער נוצ־לעכער און וויכטיקער פאָלקס־אינסטיטוציע.

מיר וועלן זיך גלייכצייטיק מיט אַ רוף צו די אַלע וועלכע האָבן ביז איצט ניט אַרויסגעשיקט זייערע „דיוס", אַז זיי זאָלן דאָס טאָן גלייך און דורך דעם דערפילן אַ וויכ־טיקע פליכט. מיר בעטן אויך אונזערע מיטגלידער, אַז זיי זאָלן פאַראינטערעסירן זייערע פריינט און קינדער, אַז זיי זאָלן זיך אַנשליסן אויך אַלס מיטגליד פון דעם גוט־בא־קאַנטן ביאַליסטאָקער צענטער.

דאָס וועט נאָך מער העלפן פאָרשטאַרקן די גרויסע אינסטיטוציע וואָס טוט אַ נאָבעלע אַרבעט פאָר די פיל עלטערע איינוואוינער, ווי אויך ביים העלפן אין די אַקטיווי־טעטן פאָר מדינת ישראל און פאָר אידישע אינטערעסן.

• שליסט זיך אָן אַלס מיטגלידער אין ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאָר עלטערע מענטשן און שפיטאָל!

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין אַרגענטינע

פון וואַלף טשינסקי (בוענאָס־איירעס)

דערפאָלגרייכער דריטער סדר אין בית־ביאַליסטאָק

דעם 9טן אַפּריל האָט דער ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד פון דורכגעפירט דעם דריטן סדר. ער איז פאַרגעקומען אין אונזער אייגענער היים, ביי אַ משפחהדיקן צוזאַמענטרעף פון לאַנדסלייט און פריינט.

מיטן סדר האָט אַנגעפירט אונזער סעקרעטאַר וואַלף טשינסקי. ער האָט באַגריסט אַלע אַנוועזנדיקע און גערעדט וועגן דער באַדייטונג פון פסח. צווישן אַנדערן האָט ער גע־זאָגט, אַז דער ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד פֿראַוועט שוין דעם 28טן יאָר דעם טראַדיציאָנעלן דריטן סדר און אויף דעם אופן דערמאָנען מיר אונזער פאַרגייער, די אַלע וועלכע האָבן אַנגעפירט מיטן פאַרבאַנד און האָבן געזאָרגט אַז נצח ביאַליסטאָק זאָל ניט פאַרגעסן ווערן. דער רעדנער האָט אויך אויסגעדריקט דעם גלויבן, אַז די וואָס וועלן קומען נאָך אונז וועלן אויך אונז ניט פאַרגעסן.

נאָכן אָנצינדן צווויי ליכט דורך רייזל אפרון און גיטל פאַלענבויגן, האָט אונזער פֿרעזידענט, יהושע גרודסקי, גע־מאַכט קידוש. „מה נשתנה", די פיר קשיות, האָט געפרעגט טעאַדאָראַ לויפער, דאָס אייניקל פון חיים און גיטל פאַלענ־בויגן.

די הגדה האָבן אינטערפרעטירט וואַלף טשינסקי, ראָזע גרודסקי (אין שפּאַניש), אייזיק ברוקמאַן, פאַני וויטשיקער און שרה טורעק. די הגדה האָט אַריינגענומען שאָפונגען פון באַקאַנטע שרייבער. דער יזכור־טייל האָט זיך אָנגעהויבן מיטן זינגען „ס׳ברענט", פון מרדכי געבירטיק, דורך שלמה גראָסמאַן, און האָט זיך געשלאָסן מיטן זינגען דעם „פּאַרטי־זאַנער הימן".

נאָכן מאַלצייט האָט שרה טשעסלער, די פרוי פון שמואל טשעסלער ע״ה, איבערגעלייענט צווויי לידער וואָס ער האָט געשאַפן. ס׳זענען אויך געזונגען געווארן בציבור פאַסיקע לידער.

אונזער פאַרבאַנד נעמט שטענדיק אויף מיט אַ סך וואַרעמקייט אַלע ביאַליסטאָקער וועלכע קומען אונז באַ־זוכן. דעם יאָר האָבן מיר געהאָט ביים סדר וועלוול פאָט און פרוי, פון ניו־דזשוירזי, פאַראייניקטע שטאַטן, און מיניע קאַרלין (פון דער היים גאָלדבערג) און איר מאַן פון ישׂראל.

ביי דער געלעגנהייט האָבן מיר געוואונטשן אַ צאָתך ובואך לשלום אונזער ערן־פֿרעזידענט צבי פייגין, צו זיין רייזע קיין ישׂראל, בייצוזיין דאָרט דעם 40טן יום־העצמאות. ער וועט אויך זיין אין ניו־יאָרק ביי דער באַערונג פון יצחק און מאַלי ריבאַלאָווסקי אין וואַלדאָרף־אַסטאָריאַ, וועלכער האָט פאַרדינט די אַנערקענונג פאַר זיינע אַנשטרענגונגען פאַר דער ביאַליסטאָקער היים און אַלס רעדאַקטאָר פון אונ־זער אָפּיציעלן אָרגאַן די „ביאַליסטאָקער שטימע".

מיטן געזאָנג „ירושלים של זהב" איז געשלאָסן געווארן דער דערפאָלגרייכער סדר.

איינדרוקספולע יום־הזכרון און יום־העצמות פייערונג

דער ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד און אומגעגנט האָט אַדורכגעפירט אַן איינדרוקספולע יום־הזכרון און יום־העצמאות פייערונג. זי איז פאָרגעקומען דעם 1טן מאַי, 1988, אין בית־ביאַליסטאָק.

נאָכן אָנצינדן צוויי ליכט דורך די פרויען סאָניע יעוו־רייסקי און שרה טשעסלער, האָט דער פאָרזיצער ישעיה גרודסקי דערעפנט די פייערונג. ער האָט דערמאָנט דעם געראָנגל און קאַמף פונעם אידישן לאָנד, וואָס איז שטענ־דיק אין קריג און האָט אַרויסגעבראַנגט מיט באַוואונדערונג זיינע דערגרייכונגען אויפן וויסנשאַפטלעכן און טעכנישן געביט.

מיטן יום־טוב האָט אָנגעפירט דער סעקרעטאַר וואַלף טשינסקי. ער באַמערקט, אַז מיר טאָרן זיך ניט פרייען מיטן יום־העצמאות איידער מיר דערמאָנען ניט דעם טאָג פון שואה, דעם יום־הזכרון. ער בעט דעם עולם אויפשטיין און זאָגט די תפילה פון יזכור. נאָכדעם שילדערט ער דעם גרויל און גבורה פון אונזערע מאַרטירער, וועלכע האָבן בראָוקייט געקעמפט פאַר דער פרייהייט און אָנטשטייאונג פון אונזער מדינה.

נאָכן איבערריס, פון טרויער צו פרייד, האָט זיך אָנגע־הויבן די פייערונג פון 40טן יום־העצמאות. עס ווערן אויפגעשפילט די הימנען פון אַרגענטינע און ישראל און אייזיק ברוקמאַן האָט געלייענט די אומאָפּהענגיקייט־דעקלאַראַציע. ער האָט אויך געריעדט וועגן אונזער טעטיקייט.

דער גאָסט־רעדנער איז געווען דער באַקאַנטער שריי־בער משה קנאָפהייס, מחבר און אַרויסגעבער פון 20 ביכער. ער האָט געריעדט וועגן די אויסטערלישע געראָנגלען פון אידישן פֿאָלק; וועגן די אַלע עטאַפּן וואָס אונזער פֿאָלק האָט אַדורכגעמאַכט ביז צו דער פראָקלאַמירונג פון דער אידישער מדינה.

עס ווערט געמאַכט אַ לחיים, מיט וואונטשן און ברכות פאַר דער מדינה און פאַרן פֿאָלק ישׂראל. ס׳איז אויך סער־ווירט געווארן טיי מיט אַ צובייס, וואָס איז צוגעגרייט גע־ווארן פון דער פרויען־קאָמיסיע. שרה טשעסלער האָט מיט געפיל פאַרגעלייענט „עם ישׂראל חי" און „יום העצמאות אין ישׂראל", שאָפונגען פון איר מאַן שמואל טשעסלער ע״ה. וואָלף טשינסקי האָט פאַרגעלייענט „צו ישׂראל", פון א. סאָכאָטשעווסקי, וועגן יום־העצמאות.

אין דעם געזאַנג־פּראָגראַם זענען אויפגעטראָטן חזן משה צוקערמאַן, פרוי אָפּעלבוים און שלמה גראָסמאַן. מיט שירה בציבור איז פאַרענדיקט געווארן דער אימפּאָזאַנטער יום־טוב.

אונזערע פאַרלוסטן

מיר האָבן דעם יאָר פאַרלוירן 5 זיילן פון אונזער בית־ביאַליסטאָק. זיי זענען יצחק צעסלער ע״ה, זלמן ד. יעווריייסקי ע״ה, שמואל צעסלער ע״ה, און בן־ציון ברוקער ע״ה, און יצחק אַבראָמאָוויטש ע״ה.

דער פאַרלוסט פון די דאָזיקע 5 זיילן פון אונזער אָרגאַניזאַציע האָט אונז שטאַרק צעורודערט. מיר מאַכן איצט אַלע באַמיאונגען זיך צו רעאָרגאַניזירן און וויידער וועלן אַן אַקטיוויע אָרגאַניזאַציע. דער פאַרלוסט פון די 5 אַקטיוויע טוער האָט אויך געבראַכט דערצו אַז אונזער יזכור־בוך האָט זיך פאַרשפּעטיקט. מיר האָפן אַז ער וועט אין קורצן דער־שיינען.

צבי פייגין גיט אָפּ באַריכט וועגן די באַזוכן אין ישראל און ניו־יאָרק

זונטיק דעם 10טן יולי, 1988, זענען בייַ אַ היימישן מיטאָג באַגריסט געוואָרן אונזער ערן־פֿרעזידענט צבי פייגין און זיין פרוי סטאלא, צו זייַן צוריקקומען פון אַ רייזע קיין ישראל און ניו־יאָרק. אין ישראל האָט צבי פייגין זיך באַטייליקט אינעם 40טן יום־העצמאות פון מדינת־ישראל, און אין ניו־יאָרק האָט ער אָנטיילגענומען אינעם באַנקעט לכבוד יצחק און מאַלי ריבאַלאָווסקי, פֿאַר זייערע 40 יאָר געטרייער אַרבעט אינעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים אין ניו־יאָרק.

מיט דער אונטערנעמונג האָט אָנגעפירט וואָלף טשינסקי, וועלכער האָט באַגריסט די ערן־געסט און אָרויס־געבראַכט זייערע מעלות טובות. נאָך אַלע באַגריסונגען, אַ לחיים און גוטע וואונטשן, האָט אונזער ערן־פֿרעזידענט איבערגעגעבן דעם באריכט וועגן זייַנע צוויי באַזוכן.

אין ישראל, וואו ער איז געווען אַ קורצע צייט, צום 40טן יום־העצמאות, האָט ער מיטגעלעבט די פרייד און צוטרוי פון דער גאַנצער באַפעלקערונג. ער האָט געזען די מאַסן, פון קליין ביז גרויס, וואָס האָבן זיך געצויגן צו זען די דעפילאדע צו ישראל׳ס יובילייַ. ער האָט איבערגעגעבן, אַז די לאַגע איז דאָרט אַ גוטע, טראָץ די אומרוען אין די טעריטאָריעס. די ישׂראלים האָבן אַ הויכן לעבנס־ניוואָ און דאָס לאַנד בויט זיך און גייט פאָרווערטס מיט אַ שנעלן טעמפּאָ.

* * *

וועגן זיין באַזוך אין ניו־יאָרק האָט צבי פייגין געזאָגט: „איך האָב געהאַט די זכיה און דעם כבוד צו זיין איינער פון די באַגריסער אויף דעם שיינעם און אומפאַרגעסלעכן יום־טוב לטובת אונזער פריינט יצחק ריבאַלאָווסקי און זיין פרוי מאַלי״. אונזער ערן־פֿרעזידענט האָט איבערגעגעבן מיט ענטוזיאַזם וואָס ער האָט געזען און געהערט ביים באַנקעט. ער רעכנט אויס אַ טייל פון די באַגריסער און די וואָס זענען ספּעציעל געקומען פון אויסלאַנד, ספּעציעל דר. סעם פּיסאַר, פון פּאַריז.

„ס׳איז ניט צו באַשרייבן דעם כבוד וואָס מען האָט צוגעטיילט מיין פריינט יצחק ריבאַלאָווסקי״, האָט צבי פייגין דערציילט. „ס׳איז געווען אַ כבוד פאַר אַלע ביאַליסטאָקער. ווי געזאָגט, האָב איך אָפּגעגעבן אַ גרוס פון די ביאַליסטאָקער אין אַרגענטינע און אַלע זענען געווען פאַראינטערעסירט צו וויסן וואָס מער וועגן אונז״, האָט צבי פייגין אונטערגעשטראָכן, און פאַרענדיקט מיט אַ האַרציקן דאַנק פון אים און זיין פרוי פאַר דער וואַרעמער אויפנאַמע וואָס זיי האָבן געקראָגן.

ברענגט אַריין אייערע קינדער און אייניקלעך אַלס מיטגלידער אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן

ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד וויילט אויס נייע פאַרוואַלטונג

דעם 15טן מאַי, 1988, איז ביי אַ פאַרזאַמלונג פון ביאַליסטאָקער פאַרבאַנד און אומגעגנט אויסגעקליבן געוואָרן אַ נייע פאַרוואַלטונג. איר צוזאַמענשטעל איז פאַלגנדיקער:

צבי פייגין, ערן־פֿרעזידענט; שיע גרודסקי, פֿרעזידענט; וואָלף טשינסקי, סעקרעטאַר; משה וויניצער, פֿראַט. סעקרעטאַר; חיים פאַלענבויגן, פֿראַט. קאַסירער; ישראל עפֿרון, קאַסירער; אייזיק ברוקמאַן און יצחק שטורמאַק, בוכ־האַלטערס. פאַרוואַלטונגס־מיטגלידער: שלמה גראָסמאַן, פישקע וואַלקאָוויסקי, לייבל ווייַנער, יאַנקל קראָווץ און ענריקע הענדלער.

פֿרויען־קאַמיסיע: סאַניע יעווריייסקי, רייזל עפֿרון, גיטל פאַלענבויגען, שרה טורעק, ראָסיטא גרודסקי, נחמה טשינסקי, דאָרא פאַלאַק, סטעלאַ פייגין, סאַניע ווייַנער, העלאַ שטורמאַק, בערטאַ ברוקמאַן, פאַני וויטשיקער, רחל צעכאַצקי, רחל טשעסלער און שרה טשעסלער.

אין בין דאָרט נישט געווען

פון ש. קרים

אין בין מיט אייך דאָרט נישט געווען,
מיינע אויגן האָבן עס ניט געזען,
מיין האַרץ אָבער ווייסט וואָס דאָרט איז געשען
און עס טוט מיר יעדעס מאָל אַ ברען.

איך האָב ניט געליטן, נאָר איך פיל.
זיך טיילן מיט אייך איז וואָס איך וויל.
ליידן לייד איך נאָר אין דער שטיל,
די געפֿאַלענע צו געדענקען איז מיין ציל.

אַלס אַ איד וויס איך גוט דעם טעם
פון אַלע ליידן וואָס נאָר פֿאַראַן.
איך האָב נישט געלעבט אין דעם באַלאַגאַן,
דער שטח אָבער איז בלויז אַ שפּאַן.

דערפֿאַר שרייב איך דאָס טאַקע היינט,
צו דערציילן און נישט פֿאַרגעסן דעם אידן־פיינט.
אַ טרער צו לאָזן מיט גוטע פריינט
און זאָגן אַז איר, די גערעטעוועטע,
האָבן אונזער דור באַשיינט.

ניאַמאַ וואַלדמאַן ע״ה

וועג מיר גייען צום דרוק איז אָנגעקומען די טרויעריקע נייעס, אַז ס׳איז געשטאָרבן אונדזער חשובער לאָנדסמאַן ניאַמאַ וואַלדמאַן ע״ה.

ער איז געווען איינער פון די וועלט באַוואוסטע מענעדזשערס פון חזנים ווי משה קוסעוויצקי דער וועלט באַרימטער חזן, און אַנדערע חזנים.

ער איז געשטאָרבן, נאָך אַ לאָנגער קראַנקהייט, שבת דעם 13טן אויגוסט 1988.

ער האָט איבערגעלאָזן אַ נעפּיו פון זיין פאַמיליע, ניל גורוויטש, וועלכער האָט אויף אים אַכטונג געגעבן און געהאָלפן אים די גאַנצע יאָרן וואָס ער איז געווען אין אַמעריקע.

מיר, די ביאַליסטאָקער לאָנדסלייט, האָבן פאַרלוירן זייער אַ וויכטיקע פערזאָן.

כבוד זיין אָנדענק.

ביי אונזערע לאַנדסלייט אין ישראל

פון פרץ בוקשטעלסקי, בת־ים

טעטיקייטן פון די ביאַליסטאָקער

דעם 14טן אַפּריל, 1988, איז אין קרית־ביאַליסטאָק פאָרגעקומען אַ פאָרזאַמלונג ביי וועלכער ס׳איז אויסגעוויילט געוואָרן אַ נייער „וועד״, כדי צו פאָרשטאַרקן די טעטיקייט פון ארגון יוצאי ביאַליסטאָק און פון דער אומגעבונג. אין דער נייער פאָרוואַלטונג זענען אויסגעוויילט געוואָרן אַ צאָל יונגע מענטשן, צוזאַמען מיט די פריערדיקע מיטגלידער.

דער נייער וועד באַשטייט פון די פאָלגנדיקע: מיכאל פליקער, פאָרזיצער; גרא בן ענת, סעקרעטאַר; חיים שמיר (בורשטיין), קאַסירער; און זאב בלקלאי, מרים מגל (קיזל־שטיין).

דער נייער וועד האָט אָנגעהויבן אַ פאָרצווייגטע טעטיקייט אויפן געביט פון פאָראייביקן אונזער חרובע היימשטאָט. די איינוואוינער פון קרית ביאַליסטאָק באַזוכן אָפט דעם בית־העם, וואו זיי לייענען פאָרשיידענע צייטונגען, שפּילן דאָמקע, שאָך און אַנדערע. די עלטערע ביאַליסטאָקער פאָרברענגען דאָרט זייער פרייע צייט אין אַ פריינטלעכער סביבה.

דער וועד אויך געהאָלפן אָרגאַניזירן דעם גראַנדיזן יזכור־אָוונט אין בר־אילן אוניווערזיטעט. אין דעם אָרגאַניזיר־קאָמיטעט האָבן זיך באַטייליקט כהן, פליקער, גרא בן־ענת, בוקשטעלסקי.

ביי דער יזכור־אַקאַדעמיע האָט זיך באַטייליקט אונזער טייערער פריינט איסאַק ריבאַלאָווסקי, פון ניו־יאָרק. ער איז דאָרט אויפגעטראָטן מיט אַ רעפעראַט, אין וועלכן ער האָט דערציילט וועגן די אויפטוען פון די ביאַליסטאָקער אידן אין אַמעריקע ביים אויפבויען וויכטיקע אינסטיטוציעס אין ישראל, צווישן זיי אַ קינדער־גאָרטן אויפן נאָמען „המשך פון ביאַליסטאָק״.

צום 40טן יובילייַ פון מדינת ישראל האָט די שטאָט־פאָרוואַלטונג פון „יהוד״ אויפגעבויט אַ גראַנדיעזע אויס־שטעלונג, ביי וועלכער ס׳איז געווען געוואָרן די געזעל־שאַפטלעכע, אינדוסטריעלע, קינסטלערישע טעטיקייט. אויך דער וועד פון קרית ביאַליסטאָק האָט אויסגעבויט אַ פאַווי־ליאָן מיט אירע דערגרייכונגען אויף פאָרשיידענע געביטן.

דער וועד האָט אַרויסגעגעבן אַ בראָשור מיטן נאָמען „מביאַליסטוק לקרית ביאַליסטוק ביהוד״, אין וועלכער ס׳ווערט געשילדערט די גרינדונג מיט דער הילף פון אַמעריקאַנער אידנטום, וואָס האָבן געגרינדעט דעם „קרן לטובת הארץ״ און אויך די געשיכטע פון דעם ישוב.

אין דער בראָשור ווערן געשילדערט די גאַסן פון קרית ביאַליסטאָק, וועלכע טראָגן די נעמען פון די אַלע וועלכע האָבן געבויט דעם ישוב, ווי אויך פון באַקאַנטע ביאַליסטאָקער פּערזענלעכקייטן.

דער וועד האָלט אויך אָן אַ פאָרבינדונג מיט די עלטערע אידן וועלכע וואוינען נאָך אין ביאַליסטאָק און שיקט זיי הילף. ער האָלט אויך אָן אַ פאָרבינדונג מיט אַ פּוילישן אינזשיניער, וועלכער שרייבט אַ דיסערטאַציע וועגן די אידישע בתי־מדרשים אין ביאַליסטאָק. מיט דעם פירט אָן דער מיטגליד פון וועד, פליקער, מיט דער צושטימונג פון אַלע מיטגלידער.

ס׳איז אויך צוגעגרייט געוואָרן אַ יזכור־אַקאַדעמיע צום אַנדענק פון אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער גטא.

———•———

רוף פון „ארגון יוצאי ביאַליסטוק והסביבה״ אין ישראל

טייערער פריינד,

אַדוואָקאַט צבי קלעמענטינאָווסקי איז צוריקגעקומען פון אַ באַזוך אין פוילן און ער האָט נאָטירלעך באַזוכט ביאַליסטאָק.

זיינע אייַנדרוקן פון אונזער היימשטאָט זיינען זייער טרויעריקע. עס ווערט גאָרניט געמאַכט צו אָפּגעבן כבוד דער קולטורעלער און געזעלשאַפטלעכער געשיכטע פון דער ביאַליסטאָקער אידישער קהילה, די קהילה וואָס איז באַשטאַנען פון איבער 60,000 אידן, מיט אַ וואונדערבאַרער געשיכטע פון אידישער געזעלשאַפטלעכער און קולטורעלער טעטיקייט.

אַ פּאָר אייַנצלהייטן:

א) דער בית הקברות אין באַגנואווקע איז אין אַ טראָגישער לאַגע. די מצבות זיינען פאַרנאַכלעסיקט, טיילווייז צושטערט, באַוואָקסן מיט גראָז. אַ גרויסער בית־עולם מיט טויזנטער קברים. מען מוז די מצבות צוריק אויפשטעלן און מעגלעך קלאָרער מאַכן די נעמען און אויפשריפטן.

ב) דער בית הקברות פון געטאָ־ביאַליסטאָק אויף זשאַביע גאָס איז אין אַ צושטאַנד, וואָס איז פשוט אַ באַלייַדיקונג. מ׳האָט אַלץ באַזייטיקט, אָפּגעצוימט אַ קליינעם פלאַץ פון עטלעכע קוואַדראַט־מעטער, און אַ קליינע וואַנט פון אַ פּאָר ציגל — מיט אַ פּוילישער אויפשריפט וועלכער זאָגט: „דאָ איז געווען דער בית־עלמין פון אידישן געטאָ, מ׳האָט דאָ צוזאַמענגעבראַכט און באַגראָבן 3,500 אידישע קרבנות פון די נאַצישע מערדערס״. דאָס איז נאָר אין פּויליש און אַזוי פאַרלאָזן, אַז מ׳קען קוים לעזן וואָס איז אָנגעשריבן. און קיין איין וואָרט וועגן אידישן אויפשטאַנד אין געטאָ און וועגן אידישע פּאַרטיזאַנער, און קיין איין וואָרט אין עברית אָדער אידיש.

ג) אין ערשטן שבת פון דער נאַצישער אָקופּאַציע אין ביאַליסטאָק האָבן די נאַצים אַריינגעבראַכט אין דער גרויסער שול פון ביאַליסטאָק איבער 3,000 אידן און פאַרברענט די שול מיט די אידן צוזאַמען. אויפן פלאַץ פון דער גרויסער שול שטייט איצט אַ געביידע מיט וואוינונגען און אין אַ וויטקל פון דער געביידע אַ קליינע שילד אין פּויליש און אידיש: „דאָ האָבן די נאַצים פאַרברענט אַ אידישע בית כנסת מיט 3,000 אידן״.

עס זענען געווען אין ביאַליסטאָק וויכטיקע קולטורעלע און געזעלשאַפטלעכע אינסטיטוציעס. נישטאָ קיין איין וואָרט וועגן דער געשיכטע פון דער ביאַליסטאָקער אידישער קהילה, פון אירע אינסטיטוציעס, פון די קולטורעלע און געזעלשאַפטלעכע אַנשטאַלטן. און עס איז דאָ אַזוי פיל צו דערמאָנען און צו פאַראייביקן.

די ביאַליסטאָקער אידישע לאַנדסמאַנשאַפטן אין דער וועלט מוזן זיך אָרגאַניזירן.

מיט פריינדלעכע גרוסן,
קאָמיטעט פון דער ביאַליסטאָקער
לאַנדסמאַנשאַפט אין ישראל
זלמן ירושלמי, פאָרזיצער

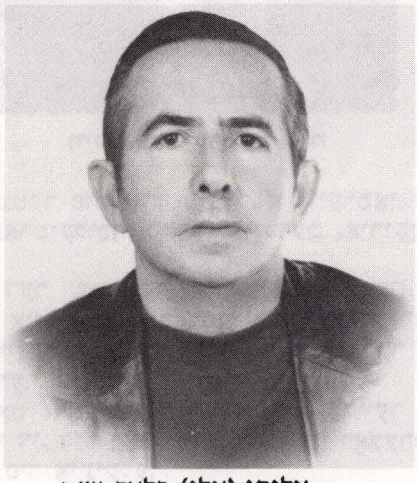
אליהו (אלי) בלאָך, ע״ה

פון **אריה שמיר (שמערליס)**, ירושלים

אַ געבוירענער אין זאַבלודאָווע (1913), איז ער אויפֿגע־וואַקסן אין ביאַליסטאָק, וואו זיין פאַטער האָט געאַרבעט אַלס אַ לערער אין תלמוד־תורה און תחכמוני הגבוה. דער פאַטער, ר׳ יוסף בלאָך, איז געווען באַקאַנט אין שטאָט אַלץ גלענצנדער פעדאַגאָג און קענער פון אידישע קעגנ־שטאַנדן, ווי העברעיש, תנך א.אַ.וו. ער האָט געשמט אין שטאָט אַלס אַ גוטער רעדנער. זיינע געשמאַקע דרשות אויפן באַקאַנטן ביאַליסטאָקער „עונג־שבת״ און זיינע רעדעס אַלס „מזרחי״ עסקן, האָבן אים געמאַכט באַליבט ביים טראַדיציאָנעלן עולם.

די מאַמע רבקה — טאָכטער פון מיכאל ליפשיץ, באַ־קאַנטן זאַבלודאָווער בעל־קריאה, גלייכצייטיק אַ טאַלאַנט־פולער הומאָריסטישער שרייבער מיט אַ וואונדערבאַרן חוש פאַר הומאָר און שאַרפזיניקן וויץ. קאַרעספאַנדענט פון „הצפירה״ און אַנדערע וואַרשעווער און ביאַליסטאָקער אידישע אויסגאַבעס.

אלי, ווי פיל ביאַליסטאָקער יונגעלייט איז נישט געגאַנגען ענוני אויפן טראַדיציאָנאַלן וועג פון זיינע עלטערן. אין 1939 מיטן מלחמה אויסברוך, שוין אַלס „אויסגעדינטער״ אולאַנער, ווערט אלי מאַביליזירט צום פוילישן מיליטער. אַרויס פון דאָרט קוים מיטן לעבן און שפּעטער, ביים באַלשעוויסטישן רעזשים ווערט ער מאַבילי־זירט אין דער רויטער אַרמיי און פאַרוואַלטן אין רוסלאַנד.



אליהו (אלי) בלאָך ע״ה

נאָכן קריג באַזעצט זיך אלי אין תל־אביב, האָט חתונה און שטעלט אויף אַ פיינע היים. אַלס טעטיקער מיטגליד פון דער פאַראיניקטער אַרבעטער פאַרטיי (מפ״ם), אַרבעט ער אין ראַט פון די פֿראַפעסיאָנעלע פאַראיינען אין תל־אביב, די לעצטע יאָרן אַלס סעקרעטאַר פון דרוקער־פאַראיין.

מיט אייניקע יאָרן צוריק האָט אלי אַנגעהויבן קרענקען ביז ער איז אַוועק אין דער אייביקייט דעם 18טן מערץ 1988 אין תל־השומר שפּיטאָל.

ער האָט געלאָזט אין טיפן טרויער זיין טרייַע פרוי חווה; אַ זון ד״ר יוסף בלאָך, אַ כעמיקער, לעבט אין באר־שבע, אויך לעקטאָר אין תל־אביבער אוניווערסיטעט; אַ טאָכטער אלעקסאַנדראַ בלאָך־לוי, אַ פסיכאָלאָגין אין תל־אביב, אַ שנור, אַן איידעם און אייניקלעך.

כבוד זיין אַנדענק.

נתן קראַווטשיק, ע״ה

נתן קראַווטשיק, נאָטע אַדער נאָטקע, ווי מע האָט אים אַ מאָל גערופן, מיט זיין קלוגן גוטמוטיקן שמייכל, איז שוין ליידער אויך נישטא.

אַ געבוירענער אין ביאַליסטאָק 1920. די עלטערן לייב און מאַשע, האַרציקע אידישע פאָלקסמענטשן, האָבן גע־פירט אַ קירזשנעריי־געשעפט אויף סוראַזער גאַס. אין 1938 ענדיקט נאָטע די העברעאישע גימנאַזיע. אַ יאָר שפּעטער קומט די מלחמה און די סאָוויעטישע אָקופּאַציע. נאָטע און זיין עלטערער ברודער יוסף ווערן אַרעסטירט דורך דער קאָמוניסטישער מאַכט, ווייל אין פאַרמלחמהדיקן ביאַלי־סטאָק האָבן זיי געהערט צום „ביתר״. נתן און זיינע עלטערן ווערן פאַרוואַלגלט אין אַזיאַטישן רוסלאַנד, וואו טראַץ אַלע



נתן קראַווטשיק, ע״ה

צרות לעבן זיי איבער די מלחמה. דער ברודער יוסף, ז״ל, איז אַריינגעפאַלן צו די דייטשן און אומגעקומען.

נאָך דער מלחמה קומט די פאַמיליע צוריק קיין פוילן. פון דאָרט זיינען זיי עולה קיין ישראל און באַזעצן זיך אין קרית־ביאַליסטאָק.

נתן באַקומט אַ פאָסטן אין משרד הרווחה (מיניס־טעריום פאַר סאָציאַלער הילף), ווערט דאָרט מיט דער צייט שעף פון אַ אָפּטיילונג וועלכע בויט און אָנטוויקלט אַנ־שטאָלטן פאַר אָפּגעשטאָנענע און אינוואַלידן. אויף דעם אָמט דינט ער יאָרן־לאַנג, אָנערקענט און געאָכט אַלס פּעאי־קער און איבערגעגעבענער מענטש.

נתן האָט געלעבט אַ פיין פאַמיליע־לעבן אין זיין תל־אביבער היים, וועלכע האָט זיך געפּירט אין אַ טראַדיציאָ־נעלן גייסט. אין יאָנואַר 1986 ווערט ער אַ פענסיאָנער. ער זעצט זיך אָבער נישט אַוועק רואיק. מיט זיין יונגן גייסט און לעבהאַפטיקייט איז ער שטענדיק באַשעפטיקט.

לעצטנס האָט אים געמאַטערט אַ שווערע קראַנקייט, און דעם 12טן פעברואַר 1988 איז ער אַוועק אין דער אייבי־קייט. אַ גרויסער עולם, חברים, פריינד און לאַנדסלייט האָבן באַגלייט מיט טיפן צער אויף זיין פריציטקן טויט.

אין טיפן טרויער זיינען פאַרבליבן זיין טרייַע פרוי יוכבד און דריי טעכטער: מאירה גורן — אַ מוזיק־לערערין, עידית פעלדמאַן — אַן אַדוואָקאַט, יעל יאַראַק — אַ לערערין, דריי איידעמס און אַכט אייניקלעך.

כבוד זיין אַנדענק.

אומערע פאַרלוסטנען

צום אייביגען אנדענקען

אהרן פיינמאַן ע"ה

דער ביאַליסטאָקער צענטער און היים פאַר עלטערע מענטשן דריקן אויס טיפן צער און טרויער אויף דעם פאַר־לוסט פון אונדזער איבערגעבענעם גוטן פריינד און מיטגליד פון דער אינסטיטוציע אהרן פיינמאַן, ניצול געווארענער פון די לאַגערן, וועלכער איז געשטאַרבן דעם



אהרן פיינמאן

20טן יוני, 1988, אין עלטער פון 65 יאָר. די לוויה איז פאַרגעקומען דעם 22טן יוני, אין שיקאַגאָ.

ער האָט פאַריתומט זיין פרוי מינדל, א זון דר. זאַקאַרי מיט זיין פרוי לינדאַ און אייניקלעך, א זון מייקל מיט זיין פרוי פּאַמעלאַ און אייניקלעך.

סעם סאַלאַזש, פּרעז.
איסאַק ריבאַלאַווסקי, עקז. דירעקטאָר

* * *

We express our deep pain and sorrow on the loss of our dear friend

Aaron Feinman

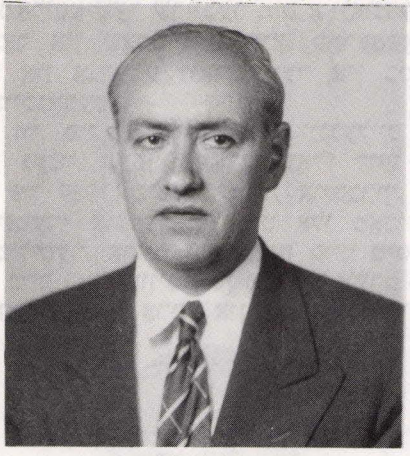
To his wife Mindel, son Dr. Zachary & his wife Linda and grandchildren, and son Michael and his wife Pamela and grandchildren, we extend our sincerest condolences. May you know of no more sorrow.

Mr. & Mrs. Morris Nortman
Chicago, Illinois

וויקטאָר גאָלדבערג ע"ה

צו אונז איז אָנגעקומען די טרויעריקע ידיעה, אז נאָך א לענגערער קראַנקהייט איז געשטאַרבן אונזער חשובער לאַנדסמאַן וויקטאָר גאָלדבערג ע"ה. ער איז געשטאַרבן אין פלאָרידע, דעם 30טן מאי, 1988, אין עלטער פון 80 יאָר.

וויקטאָר גאָלדבערג איז געבוירן געוואָרן אין ביאַליסטאָק אין חודש מאי, 1908. פון פאָך איז ער געווען א צאַנטעכניקער, אָבער ער האָט זיך באַרימט געמאַכט אָלס אן



וויקטאָר גאָלדבערג ע"ה

אויסגעצייכנטער פוטבאָל־שפּילער, א טויערמאַן, שפּילנדיק מיט די ספּאָרט־קלובן „באַסאַ" און דעם „אידישן ספּאָרט־קלוב".

פאַר דער צווייטער וועלט־מלחמה איז וויקטאָר גאָלדבערג אַוועק קיין אַרגענטינע און פון דאָרט איז ער געקומען קיין ניו־יאָרק. די לעצטע יאָרן האָט ער געוואוינט אין פלאָרידע.

ער האָט איבערגעלאָזט אין טיפן טרויער זיין פרוי לואיז; צוויי זין, ד"ר כאַזע גאָלדבערג און ראַבערטאַ גאָלד־בערג; און פיר אייניקלעך.

כבוד זיין אָנדענק.

הילדאַ סלאָיער ע"ה

וועג מיר גייען צום דרוק איז אָנגעקומען די טרו־עריקע ידיעה, אז ס'איז געשטאָרבן אונדזער חשובע לאַנדס־פֿרוי הילדאַ סלאָיער ע"ה.

זי איז געווען איינע פון די גרינדערס פון אונדזער אינסטיטוציע; יאָרן־לאַנג די פֿרעזידענטין פון דער ביאַלי־סטאָקער ליידיס־אָקזילערי. זי האָט אויך אָנגעפירט פאַר לאַנגע יאָרן מיט די באַזאָרן, וועלכע האָבן אַריינגעבראַכט גרויסע סומען געלט פאַר דער היים.

אין קומענדיקן נומער וועלן מיר ברענגען מער פּרטים וועגן דער פאַרשטאָרבענער.

כבוד איר אָנדענק.

46־טע ביאַליסטאָקער־גראָדנער הזכרה־פֿאַרזאַמלונג, זונטיק, דעם 9טן אַפּריל 1989

אַזוי ווי יעדעס יאָר וועלן אויך דעם יאָר די ביאַליס־טאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט אָפּהאַלטן אַ געמיינזאַמע הזכרה־פֿאַרזאַמלונג נאָך זייערע קדושים, 46 יאָר נאָך זייער אומקום ביי די נאַציס, ימ״ש. דער יזכור וועט פֿאָרקומען זונטיק בייטאָג, דעם 9טן אַפּריל, 1989, אין דעם גרויסן אוידיטאָריום פון ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוועי, נ. י.

מיר דערוואַרטן, אַז די הזכרה וואָס וועט אָפּגעהאַלטן ווערן דעם יאָר וועט זיין אַזוי באַדייטפול און רירענד ווי אין פֿאָריקן יאָר. מער איינצלהייטן וועלן פֿאַרעפנטלעכט ווערן דורך בריוו צו אַלע לאַנדסלייט און אין דער פּרעסע.

מיר בעטן די לאַנדסלייט און פריינט פון ביאַליסטאָק און גראָדנע צו רעזערווירן די דאָזיקע דאַטע, און אָפּגעבן געהעריקן כבוד די קדושים און מאַרטירער.

אויך דעם יאָר וועלן דערוואַרט אַ גרויסע צאָל דער־וואַקסענע קינדער פון אונזערע געראַטעוועטע לאַנדסלייט פון היטלערן: דעם א. ג. „צווייטער דור", וואָס וויזן אַרויס אַ גרויסן אינטערעס אויפצוהאַלטן דעם וויסן און אַנדענק וועגן דעם אידישן חורבן ביי היטלערן.

יערלעכע אזכרה ביי די „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב" אין מיאַמי

דער „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב" אין מיאַמי ביטש וועט דורכפירן די 46טע יערלעכע אַזכרה אין אַנ־דענק פֿון די זעכציק טויזנט אומגעבראַכטע אידן אין ביאַליסטאָק, בײַ אַ ספּעציעלער וויכטיקער פֿאַרזאַמלונג. די אַזכרה וועט פֿאָרקומען זונטיק 2 בייטאָג, דעם 12טן פּעב־רואַר 1989. עס ווערט געגרייט אַ פּאָסיקע פּראָגראַם, מיט דער באַטיליקונג פֿון אַ צאָל רעדנער, כּדי אויף אַ ווירדיקן אופֿן צו באַערן די קדושים פֿון ביאַליסטאָק און אומגעגנט וואָס זענען אומגעבראַכט געווארן דורך די רוצחים.

אַ באַוואוסטער חזן וועט זינגען פּאָסיקע תּפֿילות און לידער.

אַלע ביאַליסטאָקער אין מיאַמי ביטש, ווי אויך די יעניקע וואָס וועלן אין דער צײַט פֿאַרבינדן אין מיאַמי ביטש, ווערן געבעטן צו פֿאַרצייכענען די דאָטע פֿון דעם 12טן פּעברואַר און זיך אויך באַטיליקן אין דער אַזכרה.

„די אונטערערדישע אַרמיי", אַ בוך פון חייקע גראָסמאַן, דערשינען אין ענגליש

ס׳איז איצט דערשינען די ענגלישע איבערזעצונג פון חייקע גראָסמאַנ׳ס בוך, „די אונטערערדישע אַרמיי" וועלכער שילדערט דעם אויפשטאַנד אין ביאַליסטאָקער געטאָ. דאָס דאָזיקע בוך איז געהאַט צוערשט דערשינען אין העברעאיש אין 1965 און איז איצט איבערגעזעצט געוואָרן אויף ענגליש דורך Shmuel Beeri.

דאָס דאָזיקע בוך קען מען באַקומען פּאַר אַ ביליגערן פּרייז פֿון 15.00 דאָלאָר, אין דעם ביאַליסטאָקער צענטער, 228 איסט בראָדוועי, ניו־יאָרק, נ. י. 10002, טעלעפֿאָן: 212־475־7755.

יוסף און נעשקע דאָברימאַן

דריקן אויס זייער טיפן צער און ווייטיק צוליבן פאַרלוסט פון

אונזער לאַנדסמאַן און לאַנגיאָריקן פריינד

אהרן פיינמאַן ע״ה

אונזער טיפסטן מיטגעפיל צו זיין פרוי מיניע און משפחה.

מיר ווינטשן זיי אַז זיי זאָלן מער ניט וויסן פון קיין צער.

דער ביאַליסטאָקער צענטער
היים פאַר עלטערע נועמטשען און שפיטאָל

228 איסט בראָדוועי, נ. י.

ווינטשט זיינע באַאמטע, דירעקטאָרען, מיטגלידער, טוער, שטיצער חברים און פריינט, אַלע אָנגעשלאָסענע אָרגאַניזאַציעס, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, כלל ישראל איבער דער גאָרער וועלט

אַ שנת חיים ושלום

אַ יאָר פון מאַטעריעלען וואוילזיין און גייסטיגע אויפריכטונג, הצלחה און פּראָגרעס, שלום אין מדינת ישראל און פרידען איבערן גאַנצען ערד-קוגל.

סעם סאָלאָזש
פּרעזידענט

רובין בינדלער
ערן־פּרעזידענט

איסאַק ריבאַלאָווסקי
עקזעקוטיוו־דירעקטאָר

מאַיראַ בעילין
אַדמיניסטראַטאָרין

מר. און מרס. סאל קרים
ברוקלין, ניו יאָרק
טשערמאַן פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייערע פאַמיליעס, פריינט און לאַנדסלייט
אַ כתיבה וחתימה טובה און שלום איבער דער וועלט.

די בריידער איצקאָוויטש
אַבראַשאַ, חיים, וועלוול, און שוועסטער בערטאַ
מעקסיקא סיטי

דריקען אויס זייערע האַרציגע ניי־יאָר וואונשען צו דער פאַמיליע און פריינט, ווי אויך ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט. שלום על ישראל!

מר. עלי איצקאָוויטש
ווינטשט זיין גאַנצער פאַמיליע אין מעקסיקאַ,
אַלע קרובים, פריינט און לאַנדסלייט
אַ סך גליק און געזונט צום נייעם יאָר

מר. און מרס. דזשאָזעף בערמאַן
און פאַמיליע
מיאַמי־ביטש פלא.

שיקען זייערע ברכות און גוטע וואונשען צום נייעם יאָהר צו אַלע זייערע פריינד און דעם כלל ישראל.

מיר בעטן פאַר אַ יאָר פון שלום, פאַר מדינת ישראל און פאַרן אידישן פאָלק

אונזערע בעסטע ברכות צו אַלע אונזערע פריינד און באַקאַנטע איבער דער גאַנצער וועלט.

פריידל און אשר שטשוטשינסקי
מאַיאַמי ביטש, פלאָרידע

מר. און מר. באַרני סאַקס
און פאַמיליע
מיאַמי, פלא.

ווינטשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען
אַלדאַס גוטס צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. סעם גארניצקי
און טאָכטער
לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

ווינשן זייער פאַמיליע אין ישראל און אַלע פריינד, לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום
אַ פרייליכען נייעם יאָר.

עמיל און מירא סאָער
טאָראָנטאָ, קאַנאַדאַ

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
א נייעם, גוטן, געבענטשן יאָר,
און שלום אין ישראל.

מרס. דינה מעדוועדעוו
קאַסירער פון דער אינסטיטוציע

ווינטשט דער משפחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און דעם כלל ישראל אומעטום, א שנת חיים ושלום.

אַ כתיבה וחתימה טובה.

סלאָווע און עטל קיעק
ברוקלין, ניו יאָרק

ווינטשט דער משפחה און פריינט, אַלע לאַנדסלייט
און כלל ישראל אומעטום
אַ שנת חיים ושלום, אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. עלי אָקון און פאַמיליע
פילאַדעלפיע, פּאַ.

באַגריסען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
איבער דער גאַנצער וועלט מיט
א יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. דזשייקאַב בערגן
טראסטיס

ווינשען ביאליסטאָקער און גראַדנער לאַנדסלייט א פריילאכן און
געזונטן יאָר אויך די קינדער און אייניקלאָך א יאָר פון געזונט און
ערפאָלג.

מאַקס (מאָטעק) קאָכן און פאַמיליע
ירושלים

ווינטשן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט
א יאָר פון געזונט, גליק און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. לואיס סילווער
און פאַמיליע

עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון אַרבעטער־רינג־היים, נ. י.

ווינטשען אַלע פריינט און אַלע אידען אומעטום
א גוטען און גליקליכען נייעם יאָר.

דאָרא מינץ־ראָזענטאַל
טראָסטי פון ביאַליסטאָקער צענטער
און היים פאַר עלטערע מענטשן

ווינטשט איר משפחה אין אַרגענטינע און אומעטום, ווי אויך די
ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט

אַ יאָר פון געזונט, נחת
און שלום אין ישראל

מר. און מרס. שלמה וואַרבין
לאס אַנדזשעלעס, קאַליפאָרניע

באַגריסן אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און פריינט איבער דער גאַנצער וועלט מיט
אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישראל.

מר. און מרס. סעם נייִדאָרף
און פאַמיליע
בעווערלי הילס, קאַליפ.

ווינשען זייערע קרובים און לאַנדסלייט אומעטום
א שנת חיים ושלום.

מר. און מרס. ידידיה האַמבורג
און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט און כל ישראל
אַ כתיבה וחתימה טובה צום נייעם יאָהר.

מר. און מרס. הערי באַס
און זייער זון
פילאַדעלפיע, פּא.

ווינשען צום נייעם יאָר אַלע זייערע פריינד פון נאָהענט און ווייט, און דעם כלל ישראל, אַ שנת חיים ושלום,

אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. יוסף קאַפּיצקי
עדיסאָן, ניו דזשוירזי
מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע פריינט און לאַנדסלייט און ווינטשן זיי אַ כתיבה וחתימה טובה

מר. און מרס. מאָריס טשאַבאָט
(כאַבאַצקי)

ווינטשען זייערע משפחות און אַלע לאַנדסלייט אַ גוטען גליקליכען נייעם יאָר.

איסאַק און מאלי ריבאַל
(ריבאַלאָווסקי)

עקזעקוטיוו־דירעקטאָר פון ביאַליסטאָקער צענטער, היים פאַר עלטערע מענטשן און שפּיטאָל

ווינטשען זייער פאַמיליע אַלע פריינט און לאַנדסלייט

אַ געזונט און געבענטשט יאָר

לשנה טובה תכתבו ותחתמו!

אינד. אַסטראַלענקער יאָנג מענס בענעוואָלענט אַסאָסיאיישאַן
ניו־יאָרק

מיר באַגריסען אַלע אונזערע מיטגלידער און פריינט און אַלע אידען צום נייעם יאָר און ווינשען זיי געזונט און גליק.

דוד און בעדי שפּערלינג
לאָס אַנדשעלעס קאַליפאָרניאַ
ווינטשן זייער פאַמיליע, און אַלע ביאַליסטאָקער פריינד און לאַנדסלייט
אַ געזונטן און גוטן יאָר

מר. און מרס. סעם טשודין
טשערמאַן פון „ביאַליסטאָקער און אומגעגנט קלוב פון מיאַמי"

ווינטשן די מיטגלידער פון ביאַליסטאָקער צענטער היים און שפּיטאָל, אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און זייערע פריינט

אַ געזונטן און גוטן יאָר.

מר. און מרס. לעאָן קרים
מיטגלידער פון באָארד אָוו דירעקטאָרן

ווינטשן זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט

אַ געזונטן און גוטן יאָר

הערשל און חוה קאָסטרי
ברוקלין, נ.י.

ווינטשען זייער פאַמיליע, פריינט און לאַנדסלייט אַ יאָר פון געזונט, שלום אין ישראל און איבער דער גאַנצער וועלט.

יוסף און נעשקע דאָברימאַן
סקאָוקי, איל.

ווינטשען זייער משפּחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. וועלוול שטשופּאַק

און פאַמיליע

ברוקלין

שיקען זייערע ברכות צו דער פאַמיליע און אַלע פריינד און צום כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. גדליה לין

און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

באַגריסען זייער פאַמיליע אין ישראל און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ געבענטשטן נייעם יאָר.

מר. און מרס. מיישעל ראָטענבערג

און פאַמיליע

ברוקלין, נ.י.

ווינטשען אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדלייט אַ געבענטשטן נייעם יאָר.

מר. און מרס. טשאַרלס שוועכער

טשערמאַן, באָארד און גאָווערנערס

און פאַמיליע

בראָנקס, ניו־יאָרק

ווינטשען זייער משפּחה, פריינט און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט

אַ יאָר פון געזונט און שלום אין ישראל.

מר. און מרס. פאָול (פיניע) כאָראָווסקי

און פאַמיליע

לאַנג איילאַנד סיטי

ווינטשן אַ גוטן, גליקליכן און געזונטן יאָר, אַלע אונזערע ביאַליסטאָקער און זאבלודאָווער פריינט בכל מקום שהם

אַ שנת חיים ושלום, ושלום על ישראל!

מר. און מרס. יאָסל שלאמאָוויטש

און פאַמיליע

ווינטשען זייערע לאַנדסלייט פון ווערזאָ

און ביאַליסטאָקער פריינט

אַ געזונטן, גליקליכן יאָר

לייבל סידער

פילאַדעלפיע, פּא.

באַגריסט אַלע ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און פריינט

איבער דער גאַרער וועלט מיט

אַ יאָר פון געזונט און שלום על ישראל

האַרציגסטע וואונטשען צום נייעם יאָר צו ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט איבעראַל און צו כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט, „געצייכענט" מיט וואָרט און האַרץ צו האַרץ,

פון

בען און געראַ

פּאַריז, פראַנקרייך

דינה און הערי סארנא

מיט די קינדער

פון קאווינא קאַליפאָרניא

ווינשן משפחה, לאַנדסלייט אין כלל ישראל

אַ גוטן געבענטשטן יאר

אַ כתיבה וחתימה טובה ושלום על ישראל

ביאַליסטאָקער אונטערשטיצונג פאַראיין „סומך נופלים"

מיר ווינשען אַלע ברידער מיט זייערע פאַמיליעס און אַלע לאַנדסלייט בכלל

אַ שנת חיים ושלום

ביאַליסטאָקער בריקלייערס אַסס'ן
און די סיסטערהוד

ניו־יאָרק

צום נייעם יאָהר וואָס קומט, ווינשען מיר אַלע מעמבערס
און דעם גאַנצען כלל ביאַליסטאָקער

אַ כתיבה וחתימה טובה

ביאַליסטאָקער ליידיס אַוקזילערי

228 איסט בראָדוויי, ניו־יאָרק

ווינשט אַלע שוועסטער און זייערע פאַמיליעס,
אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ גוטען,
געזונטען און גליקליכען נייעם יאָר.

דער קלוב פון גראָדנער פריינט
פון ניו־יאָרק

ווינטשען אַלע גראָדנער לאַנדסלייט אין ניו־יאָרק און איבער דער גאָרער וועלט און אויך די ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט, אַ יאָר פון געזונט און אַנטגילטיגען שלום אין אונזער לאַנד ישראל.

מיט פריינדשאַפט

גראָדנער קלוב אין ניו־יאָרק

גאַניאַנדז־טרעסטינער יאַנג פרענדס

ווינטשען אַלע מיטגלידער און זייערע פאַמיליעס ווי אויך אַלע אידען, אַ גוטען. געבענטשטען נייעם יאָר פון געזונט און פרייד

פאָרבאַנד פון ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט
און אומגעגנט אין אַרגענטינע
„בית ביאַליסטאָק"

דריקט אויס צו די באַאַמטע און דירעקטאָרן פון דעם ביאַליסטאָקער צענטער אין נ.י. ווי אויך צו לאַנדסלייט איבער דער וועלט בעסטע וואונטשן פאַר אַ גוטן, געזונטן יאָר.

יהושע גרודסקי
פרעזידענט

הירש פייגין
ערן־פרעזידענט

הערשל און סטעלאַ פייגין
און פאַמיליע
בועגאָס אייראָס

ווינטשען זייערע קרובים, פריינט, חברים, לאַנדסלייט אין אַרגענטינע, אין אַמעריקע, אין מדינת ישראל און אומעטום, ביאַליסטאָקער אידען וואו נאָר זיי געפינען זיך, כלל ישראל אויף דעם גאַנצן ערד־קוגל

אַ שנת גאולה וישועה

באַגריסונגען פון פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר

(לויט'ן אלף בית)

— א —

סידני און יעטא אייזנער

ווינטשען אַלע פריינט, לאַנדסלייט אין אַלע אידען אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ב —

מר. און מרס. מאַקס באַביטש

בראָנקס

ווינשען מיר אונזער משפחה אין פאַריז און ישראל, קרובים, פריינד און באַקאַנטע. אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. מאַריס בענדער

און זייער זון

באַגריסען צום נייעם יאָר אַלע פריינט און אַלע לאַנדסלייט און ווינשען זיי אַ כתיבה וחתימה טובה.

— ג —

מר. און מרס. סעמועל געלטשינסקי

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשט ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ גוט יאָר

מר. און מרס. דזשעק גוטמאַן

און פאַמיליע, בעיסייד, נ.י.

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען אומעטום צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס גאַלוב

און פאַמיליע, ברוקלין

ווינטשן גראָדנער און ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט אַ געבענטשט יאָר.

— ד —

ר. דאַווידסאָן

אַנטוואַרפען, בעלגיע

ווינטשט די ביאַליסטאָקער אידען און כל ישראל אַ געבענטשטן יאָר.

— ה —

מרס. חנה הערשקאָוויץ

מיאַמי, פלאַ.

באַגריסט כלל ישראל און פריינט אין אַרגענטינע צום נייעם יאָר.

— ו —

חזן יעקב וויסאטשעק

און פאַמיליע

שיקען זייערע באַגריסונגען און גוטע וואונשען צו אַלע זייערע פריינד און ווינשען דעם כלל ישראל אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. ניאַמע וואַלדמאַן

ברוקלין

ווינשט צום נייעם יאָר אַלע פריינד און לאַנדסלייט געזונט, גליק און פיל פרייד.

מרס. נחמיה ווערבלוד

און פאַמיליע

באַגריסן צום נייעם יאָר אַלע זייערע קרובים, פריינד און אַלע אידען.

עוזר ווייסגאַרבער (ווייס) כינקע סודאביטשער

בראַנקס, נ. י.

ווינשען פיל גליק צום נייעם יאָר צו אַלע פריינד און אַלע אידען.

מר. און מרס. אַרטור וואַכטעל

עלפאַסאָ, טעקסאס

שיקען זייערע בעסטע וואונשען צו אַלע פריינד און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— ז —

מר. און מרס. מיטשעל זיילאַן

פּעטערסאָן, נ. דזש.

ווינשען אַ גוטען און געזונטען נייעם יאָר צו אַלע זייערע פריינד און צום כלל ישראל.

מר. און מרס. חיים זעלעווינסקי

ברוקלין, ניו יאָרק

באַגריסן האַרציג זייערע אַלע פריינט און לאַנדסלייט צום נייעם יאָר.

— ט —

מרס. פּעני טאַלינסקי

און קינדער

ווינשען אַלע זייערע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטען יאָר.

— י —

מרס. אסתר יערוזאַלימסקי

און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.

ווינשען זייער גאַנצער פאַמיליע, זייערע אַלע פריינט פון נאָענט און ווייט, אַלע לאַנדסלייט פון אומעטום און אַלע אידען איבער דער וועלט אַ כתיבה וחתימה טובה.

די פרוי פון יעקב יערוזאַלימסקי און קינדער

נאַרט האַליוואוד, קאַליפאָרניע

ווינטשן אַלע לאַנדסלייט און כלל ישראל אַ געזונטן און גליקליכן יאָר און שלום אויף דער וועלט.

— ל —

מרס. ווייאַלאַ לין

און פאַמיליע

ווינשען פיל געזונט און גליק צו זייערע פריינט, לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. עלי לידסקי

און פאַמיליע

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ כתיבה וחתימה טובה.

מר. און מרס. לואיס לערנער

ברוקלין

באַגריסען זייער פאַמיליע, פריינט, לאַנדסלייט און כלל ישראל מיט אַ יאָר פון געזונט און פרנסה און שלום אויף דער וועלט.

סידני ס. לעווין

פלאָרידאַ

ווינשט אַלע אידען אַ געזונט און גליקליך ניי־יאָר.

— מ —

מר. און מרס. אשר מעקלער

און פאַמיליע, לאָס אַנדזשעלעס

באַגריסען און ווינשען אַלדאָס גוטס צו אַלע אידען צום נייעם יאָר.

— ס —

געניא סאַלאַמאַן

און פאַמיליע

באַגריסען אַלע פריינד און כלל־ישראל מיט דעם וואונש פון אַ געזונטען, גליקליכען נייעם יאָר.

מר. און מרס. מאַקס סאַקס

און פאַמיליע.

ווינשען אַלע פריינד און לאַנדסלייט אַ גוטן, געבענשטן יאָר.

מרס. זאַפּיאַ סטיין

און פאַמיליע, ניו־יאָרק

ווינשען זייער משפחה און אַלע אידען אַ גוטען געבענשטען נייעם יאָר.

מרס. מאַריס סאַלנעט

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

ווינשען אַ גוטען, גליקליכען נייעם יאָר צו אַלע זייערע קרובים, פריינד און לאַנדסלייט.

— ע —

דר. און מרס. שמואל עברי און זון

באַלטימאָר

ווינשען אַלע לאַנדסלייט און אַלע אידען אַ שנת חיים ושלום.

— פ —

מר. און מרס. באַרני פינק

און פאַמיליע, קליפטן, נ. דזש.

שיקען דעם האַרציגסטן גליק־וואונטש צו אַלע פריינד און כלל ישראל צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. לעאָן פריד

און פאַמיליע, ברוקלין

פסח דעם מצבה־קריצער'ס זון, ווינשט זיין קוזינע איידע סאַקאַלאַווסקי אין אויסס־ראַליע און אַלע פריינד און לאַנדסלייט אומעטום אַ נייעם יאָר פון געזונט און אַלדאָס גוטס און שלום אויף דער וועלט.

— ק —

מרס. ענא קוזניצקי און פאַמיליע

לאָס אַנדזשעלעס, קאַליפ.

שיקען זייערע האַרציגע גליקוואונשען און באַגריסונגען צו אַלע לאַנדסלייט, פריינד און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

מר. און מרס. חיים בערל קריגער

און פאַמיליע, ברוקלין, נ. י.

באַגריסען ביאַליסטאָקער לאַנדסלייט און אַלע אידען צום נייעם יאָר.

These pictures show the guests at the Rybal's Testimonial Dinner on May 15th, 1988, at the Waldorf Astoria Hotel.

די בילדער זיינען פון די געסט וועלכע זענען געווען אָנוועזענד אויף דעם "טעסטימאָניאַל דינער" פאַר די ריבאַלס, דעם 15טן מאי, 1988, אין דעם וואַלדאָרף אַסטאָריא האָטעל.













These pictures show the guests at the Rybal's Testimonial Dinner on May 15th, 1988, at the Waldorf Astoria Hotel.

די בילדער זיינען פון די געסט וועלכע זענען געווען אָנוועזענד אויף דעם "טעסטימאָניאַל דינער" פאַר די ריבאַלס, דעם 15טן מאי, 1988, אין דעם וואַלדאָרף אַסטאָריא האָטעל.













These pictures show the guests at the Rybal's Testimonial Dinner on May 15th, 1988, at the Waldorf Astoria Hotel.

די בילדער זיינען פון די געסט וועלכע זענען געווען אָנוועזענד אויף דעם "טעסטימאָניאַל דינער" פאַר די ריבאַלס, דעם 15טן מאי, 1988, אין דעם וואַלדאָרף אַסטאָריא האָטעל.













These pictures show the guests at the Rybal's Testimonial Dinner on May 15th, 1988, at the Waldorf Astoria Hotel.

די בילדער זיינען פון די געסט וועלכע זענען געווען אָנוועזנד אויף דעם "טעסטימאָניאַל דינער" פאַר די ריבאַלס, דעם 15טן מאי, 1988, אין דעם וואַלדאָרף אַסטאָריאַ האָטעל.













Greetings and Best Wishes to the

Bialystoker Center Home

One of the Most Respected Homes

for the Elderly

An Institution that Provides

a High Level of Care for its Residents

Elite Insurance Agency

2001 Marcus Avenue
Lake Success, N.Y. 11042
(516) 354-7000

ELI BLISKO
YECHIEL BROMBERG

Brokers and Consultants of all Forms of Insurance

To The Officers of

The Bialystoker Center & Home

Best wishes for A Happy, Healthy And Prosperous New Year!

Norman Pachtman
President

Choice Rx Center, Inc.

■■■■

CHOICE SURGICAL SUPPLY, INC.

303 Central Avenue

Lawrence, N.Y. 11559

(516) 569-6144 — (718) 471-2261

EMPIRE PRESS

Typesetting & Printing Co.

The Printers of This Journal wish all our Bialystoker friends and readers the blessings of being written in and sealed in the Book of Life, Good Deeds, Honorable Livelihood and Good Health!

כתיבה וחתימה טובה
א גוט געבענטשט יאר

550 Empire Blvd.
Brooklyn, New York 11225
(718) 756-1473 — 756-9500

FAX (718) 604-7633

COMPLIMENTS OF

DOLLAR DRY DOCK SAVINGS BANK

❖

FRAN HABIB
Assistant Vice President

465 Grand Street

New York City

MEMBER FDIC

RELIABLE HEALTH SYSTEMS, INC.

2610 NOSTRAND AVE., BROOKLYN, N.Y. 11210 — (212) 338-2400

Computer Systems specialists for hospitals, nursing homes and health related facilities

(Provided and services computer system for Bialystoker Home)

Extends best wishes for a Happy and Healthful New Year

to the officers, directors, members, residents and friends of

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

Amalgamated Bank of New York

America's only labor bank.

Member FDIC

JACK SHEINKMAN
Chairman of the Board

EDWARD M. KATZ
President and
Chief Executive Officer

11-15 Union Square, New York, New York 10003

(212) 255-6200

Founded in 1923

Resources over $1.4 billion

שָׁנָה טוֹבָה



happy new year
and best wishes
for peace and
prosperity

Bank Leumi
TRUST COMPANY OF NEW YORK
85 Delancey Street
New York, N.Y. 10002

CITIBANK N. A.

SEWARD PARK BRANCH

411 GRAND STREET • NEW YORK, N. Y

Serving the Bialystoker Center & Home

Extends best wishes to
Their officers, directors, members and residents
As well as to all our Jewish clients and friends
A healthy, happy New Year
And peace in Israel and the world

ADAM E. ISLER — Manager
and Staff

„סיטיבאַנק"

סואַרד פּאַרק אָפּטיילונג

411 גראַנד סטריט, ניו יאָרק

(באַדינט דעם ביאַליסטאָקער צענטער און היים)

דריקט אויס האַרציגע וואונטשן צו זייערע באאמטע,
דירעקטאָרן, מיטגלידער און איינוואוינער,
ווי אויך צו אלע אידן,
אַ נייי־יאָר פון געזונט, גליק
שלום אין ישראל און אין דער גאָרער וועלט.

אדם א. איסלער — מענעדזשער
און די אָנגעשטעלטע

Best Wishes for a

HAPPY NEW YEAR

from the

BEACHARBOUR RESORT MOTEL

Max Schaub, Managing Director

18925 Collins Ave. Tel: (305) 931-8900
Miami Beach, Florida 33160 Toll Free: (800) 327-2042

The Bialystoker Center suggests that Bialystoker and Grodner Landsleit and Friends, should contact

MR. MAX SCHAUB
Managing Director of the
BEACHARBOUR RESORT MOTEL

for the coming season, here you will find the finest accomodations, and enjoy an "At Home" warm atmosphere among landsleit and friends.

דער ביאַליסטאָקער צענטער בעט ביאַליסטאָקער און גראָדנער לאַנדסלייט און
פריינט, איר זאָלט זיך שטעלן אין פֿאַרבינדונג מיט

מר. מאַקס שאוב
פֿאַרוואַלטער פון דעם
ביטשהאַרבער רעזאָרט מאָטעל

פֿאַר דעם נייעם סעזאָן אין מיאַמי ביטש, וואו איר וועט קריגן די בעסטע באַדינגונגען,
און איר וועט זיך געפינען אין אַ וואַרעמער אַטמאָספער
מיט לאַנדסלייט און גוטע פריינט.



MARTIN GINSBURG

L'SHONOH TOVOH!

New Year Greetings

from the

HON. VICE-PRESIDENTS



ABE GINSBURG

of the

BIALYSTOKER CENTER, HOME & INFIRMARY FOR THE AGED

Martin and Abe Ginsburg

and their families

May the New Year sound the clarion of brotherhood and peace throughout the world.

West New York, New Jersey

Mr. and Mrs.

Sam Solasz

and Family



PRESIDENT

of the

BIALYSTOKER CENTER, HOME AND INFIRMARY FOR THE AGED

extend to their family, friends
and kinfolk everywhere
heartiest wishes

for

A HAPPY AND PROSPEROUS NEW YEAR

האַרציקע וואונטשען צו אונזער פאַמיליע און צו אונזערע
לאַנדסלייט, און כלל ישראל איבער דער גאַנצער וועלט
פאַר אַ שנת חיים ושלום.

May the New Year bring happiness to All,
salvation to our people and peace on earth.

THE SOLASZ FAMILY

DR. MATT AND DR. DIANE KUDISH SCOTT DAVID MARK HOWARD

join their parents in this timely greeting.

Mr. and Mrs.
ROBERT KAMBER
and FAMILY
Asbury Park, N.J.
Express their best wishes for a Happy New Year to all

Mr. & Mrs.
STANLEY KAGAN
West Caldwell, N.J.
Wish All Their Friends
A Happy New Year

MRS. JENNIE PIANIN
Miami, Fla.
Wishes her family and
Bialystoker Landsleit
A Healthy, Happy New Year

MR. DAVID FINE
President, Bialystoker Young
Men's Benevolent Association
and FAMILY
Brooklyn, New York
Extend their best wishes
for the New Year to
relatives, friends and landsleit

Mr. & Mrs.
JACOB A. LICHTENFIELD
extend to their relatives and friends and all Bialystoker Landsleit best wishes for a Happy and Prosperous New Year

---

DR. and MRS.
BENJAMIN GISSEN
and Family
Extend their Greetings for a
Happy and Prosperous New Year

New Year Greetings from . . .
SYLVIA ROSENBLUM

A Happy and Prosperous Year
is extended by

REBECCA ROSENTHAL
(Tiktin)
and staff
To All their Bialystoker Landsleit
and Klal Yisroel.

—— ◆ ——

A *Bialystoker Landsfrau* of a prominent famiuly of Tiktin, proud successor of her later unforgettable husband, Max Rosenthal, founder of:

Max Rosenthal
Travel Bureau Inc.

853 Broadway (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N.Y. 10003
OREGON 4-3382; 3383; 3319

The firm has an open door policy to all *Bialystoker,* and caters to the Jews the world — over. Arrangements may be made to tour all parts of Israel and the Globe by Jet or Shop. Mrs. Rosenthal is conversant in many languages to accommodate all inquiries.

We facilitate your travel; i.e. passports, tickets, tansportation, freight, packing, . . . you name it.

— SPECIAL DISCOUNTS
To
Bialystoker landsleit
– Write Or CALL –

•

Max Rosenthal
Travel Bureau Inc.
853 Broadway (Room 410)
(Corner 14th Street)
New York, N.Y. 10003
OREGON 4-3382; 3383; 3319

MRS. ANNA SABEL
& FAMILY
Concord, California
Wish All Their Friends
A Happy, Healthy & Peaceful New Year

MRS. ETTA SIEGEL
AND FAMILY
Mequon, Wisconsin
extend to their freinds, Bialystoker Kinfolk in town and the world over best wishes for a very Heppy New Year

---

MRS. BENEDICTINE LICHT
and Family
wish everyone
a Healthy, Happy New Year

MR. & MRS. JACK WOLF
NEW YORK
wish all their friends and associates
a Blessed New Year

MRS. PAULINE NOTKOFF
and FAMILY
Bronx, N.Y.
wish their family and friends
A Happy New Year

New Year Greetings
Best Wishes and Blessings
from
NETTIE & ALFRED STERN
and FAMILY
Children of our late Treasurer
LOUIS & MARY DAVIS
Board Members of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged
to their dear kin, the DAVISES, SAPERSTEINS and the STERNS,
to all their friends and neighbors,
Bialystoker landsleit and Jews
everywhere for a Happy and
Prosperous New Year

THE BIALYSTOKER CENTER
HOME FOR THE AGED AND INFIRMARY

wishes all officers,
employees, directors, members,
supporters, friends,
affiliated organizations,
Bialystoker Landsleit; Klal Israel
The World-Over
A Year of Good Life and Peace
A Year of Prosperity;
Spiritual Renewal
Security and Peace for the
State of Israel
And Universal Brotherhood.

SAM SOLASZ
President
RUBIN BINDLER
Honorary President

IZAAK RYBAL
Executive Director
MYRA BAILIN
Administrator

MR. RUBIN BINDLER
and Family
Honorary President, Bialystoker Center
Home and Infirmary for the Aged

wish their friends, all Goniondzer-Trestiner and Bialystoker kinfolk and the Jewish People everywhere a Happy and Prosperous New Year

---

MR. HAROLD TALIN

Extends New Year's Greetings to his Relatives, Friends, and Bialystoker Landsleit

---

DAYAN CLUB OF PELHAM PARKWAY
District 20

Extends New Year Greetings for Health, Prosperity and Peace in Israel to all Officers and Members

EXECUTIVE BOARD, DAYAN CLUB of PELHAM PARKWAY, District 20

New Year Greetings from . . .

DR. & MRS. LOUIS LINN

9 EAST 96th STREET NEW YORK, N.Y. 10028

BIALYSTOKER YOUNG MEN'S BENEVOLENT ASSN.

New York, N.Y.

Extends New Year Greetings of Good Health and Peace in Israel To All Its Members and Landsleit

---

In Memory of my loving wife
Evelin, I wish all my freinds
and family a Happy New Year

DANIEL ALEXANDER
Chicago Ill.

Greetings from . . .

IRVING AND SYLVIA FOX
LAKEWOOD, N.J.

who wish all their friends and the Jewish people everywhere a Happy New Year

We offer a Memorial Tribute to our Dear Parents

ABRAHAM AND BESSIE FUCHSMAN
ALEX AND FANNIE BUYER

HYMAN and SHIRLEY FEINSTEIN
and FAMILY
Children and Grandchildren of the late
MRS. PAULINE SIEGEL
extend best wishes to their relatives, friends and Bialystoker kinfolk everywhere for
A VERY HAPPY and PROSPEROUS NEW YEAR!

MR. and MRS. JOSEPH DINES and FAMILY
Vice-President of
BIALYSTOKER CENTER AND HOME
extend best wishes to the Officers, Directors and Members of the
CENTER AND HOME,
for
A Happy, and Healthy New Year

MR. AND MRS. CHARLES FEIGENBLATT
and Family
Brooklyn, N.Y.

Extend their Best Wishes to all Landsleit, *friends and Jews all over the world for a Healthy, Happy New Year*

DR. AND MRS. NACHMAN KACEN
(Kacenelenbogen), Cleveland, Ohio
and their children
Michael and Eva Kacen-Kaplan
West Hartford, Connecticut
Wish their family and friends in Israel, here and abroad, a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

JERRY MINK
Jerusalem, Israel

Wishes His Family and Friends as well as Landsleit in the U.S., Israel and Bialystok, Poland
New Year Greetings of Health and Joy

שלום על ישראל!

MRS. RAY KRULL
Huntington Beach, California

Extend her sincere best wishaes for a Healthy and Happy New Year ti their relatives, freinds and Bialystoker landsleit

---

IN MEMORY OF
OUR BELOVED PARENTS

MR. & MRS. ABRAHAM KASS,

DR. & MRS. CHARLES GRADINGER

IN LOVING MEMORY OF OUR DEAR PARENTS
CELIA COHEN
and
WILLIAM COHEN
Former Vice-President of the Bialystoker Center and Home
May They Rest In Peace
MR. & MRS. SAM SIEGEL
MRS. JOSEPH ENGEL

IN LOVING MEMORY
OF OUR PARENTS

Saul & Ethel Rubin Brody

Martha & Ted Simon
Pearl & Al Shansky
Anita & Earl Barrison
All the Grandchildren

COUNSELLOR DAVID J. GOLDBERG
Hon. Chairman, Board of Directors
ROSE GOLDBERG
Hon. Vice-President
Miami Beach, Florida

and Family

extend best wishes to their family, relatives, friends, officers and directors of the Bialystoker Center, Home and Infirmary for the Aged, and to the Bialystoker Ladies Auxiliary for a Happy New Year

---

MR. & MRS. EDWARD MEYER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

MR. AND MRS. MIKE KREMER
and Family
Vice Pres. of the Bialystoker Center and Home
Wishes all Bialystoker and Grodner landsleit
A year of peace and freedom for Jews all over the world, particularly for the State of Israel

---

MRS. SALLY BERGER AND FAMILY
Staten Island, N.Y.
EXTEND NEW YEAR GREETINGS
to their family, friends,
the Bialystoker Center and Home
and all Israel

MR. & MRS. ABE NEWBORN
and Family
wish their Relatives, Friends and All Israel
A HAPPY NEW YEAR

MR. & MRS. M. ARTHUR TARLOWE
Vice-President, Bialystoker Center and Home
and Family
Wish their Relatives and Friends
A Healthy, Happy and Peaceful Year

MR. & MRS. LOUIS SCHNEIER
Extend Best Wishes to Family and Friends for a Happy, Healthy and Peaceful New Year

---

MR. AND MRS. RALPH BELL
and Family
Former President of the Zionist Organization of Chicago
Wish their family, Bialystoker landsleit and friends
A Happy and Healthy New Year and Peace in Israel

IN BLESSED MEMORY
Of Dear Husband and Beloved Father
SOLOMON WEISS
by KATE, NAT and MORTON WEISS
Forever in our hearts!

MR. & MRS. MEYER ZAKHEIM
and Family
Wish their Relatives, Friends and Landsleit
a Healthy, Happy and Prosperous New Year.

MRS. RUTH WINSTON
Son BARRY and SUSAN
and Grandchildren
In loving memory of
EDWARD WINSTON

MILDRED AND EARL
BRAND
and FAMILY

PORTLAND, MAINE

Remember With Love



ROSE KASS

FORMER VICE-PRESIDENT
OF THE
BIALYSTOKER CENTER
AND HOME

ALWAYS IN OUR HEARTS

IN LOVING MEMORY OF

My Parents and My Wife's Parents

BENJAMIN & YETTA FINKELSTEIN
HERMAN & BETTY BATISTE

HYMAN FINKELSTEIN

ROSE FINKELSTEIN
President, Bialystoker Ladies Auxiliary
Pays Tribute to the Memory of her Beloved Mother & Father
BENJAMIN & YETTA FINKELSTEIN
Dear Uncle
DAVID ROSENBLOOM
and Dear Aunt
LIBBY ROSENBLOOM
Of Blessed Memory

IN BLESSED MEMORY OF
ISAAC and MINNIE EPSTEIN
Always in our minds and memory
ABRAHAM and VIOLA SAPERSTEIN

IN LOVING MEMORY OF
My dear wife **RUTH**
My dear brothers
and parents
SAUL SAIDE
and Family
(זאיאנץ פון ביאליסטאק)

IN MEMORY OF
Our Loving Mother and Grandmother
FRIEDA ROTHBERG
MR. & MRS. ISIDORE KIMMEL
and CHILDREN

In Loving Memory of our Parents
MORRIS & ANNA KAPLAN

Abraham & Anita Kaplan
Mathilde Kaplan
Gerry Bachrach
Harry & Shirley Wachtel

ISIDORE & SHIRLEY SCHEINMAN
and Family
Northbrook, Illinois

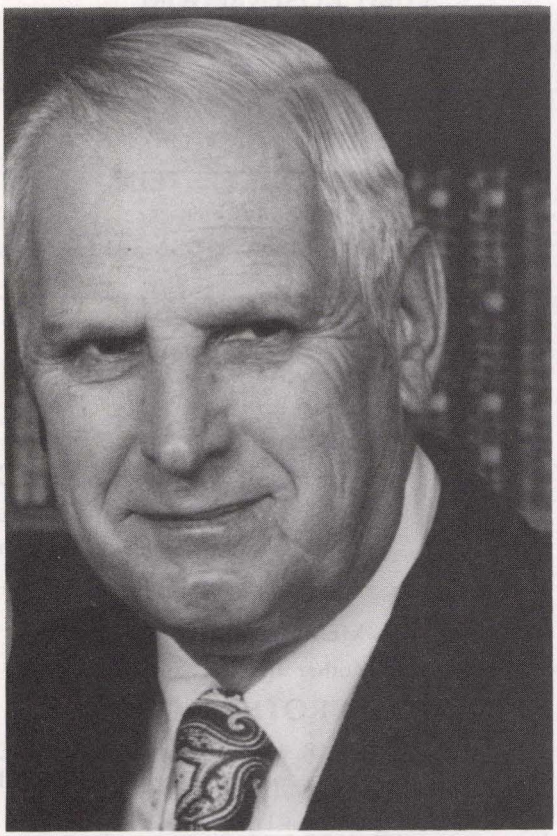
Extend to their Relatives and Friends
Wishes for a Healthy, Happy New Year

In Memoriam

DAVID ALPERT PASSED AWAY

DAVID M. ALPERT, 80, a retired customer relations employee of the U.S. Postal Service, died Wednesday, May 18, of heart problems at Florida Hospital in Orlando.

Mr. Alpert, of Merritt Island, was a Brevard County resident for 17 years. He worked for the



David M. Alpert

postal service in Hackensak, N.J. for 32 years. He was a Navy veteran of World War II.

Mr. Alpert was known for his activity in the American Association of Retired Persons. He was historian and photographer for Merritt Island chapter 756, where he often gave the invocation at installation lunches. He had coordinated the chapter's tax aide program for 10 years.

A life member of the American Legion, Mr. Alpert belonged to Cocoa Post 22. He was a life member of the Jewish War Veterans of Brevard County and a member of Temple Israel on Merritt Island.

Survivors include his wife of 49 years, Mollie Alpert of Merritt Island.

In the name of the Bialystoker Center and Home for the Aged, we also lost a very good friend. He, together with his wife, Mollie, helped our Institution for many years. Whenever something had to be done, Mr. Alpert was the first to help. Although he lived far from us, distance did not deter his assistance. Yes, we lost a good friend; but his wife, Mollie, is carrying on and continues to help our Institution.

DORA WARICK PASSED AWAY

Dora Warick Biskowitz born Dora Barenbaum September 26, 1911 in Bialystok. Daughter of Hana and Isaak Barenbaum, a very respected and prominent family in Bialystok.

After the war in 1949 she emigrated to the United States and settled in Brooklyn and later in Queens.



Dora Warick

She has spent many years as an active board member of the Bialystoker Home for the Aged, as well as an active member of Hadassah.

Dora died on May 18, 1988 after a long illness at age 76.

She is survived by her son Ben Biskowitz and his wife Phyllis, as well as three grandchildren, Mark, Jeff and David Biskowitz in New Jersey.

ANNOUNCEMENT

Mr. and Mrs. Michael Kremer announced the engagement of their daughter Alys Kremer to Mr. Arthur Gorssman. Mike and Chana Kremer are very active supporters of the Bialystoker Center and Bikur Cholim, as well as members of the Club of Grodner Friends. Mike currently serves as the Vice-President of the Board of Governors of the Bialystoker Center. Alys has spoken many times at the



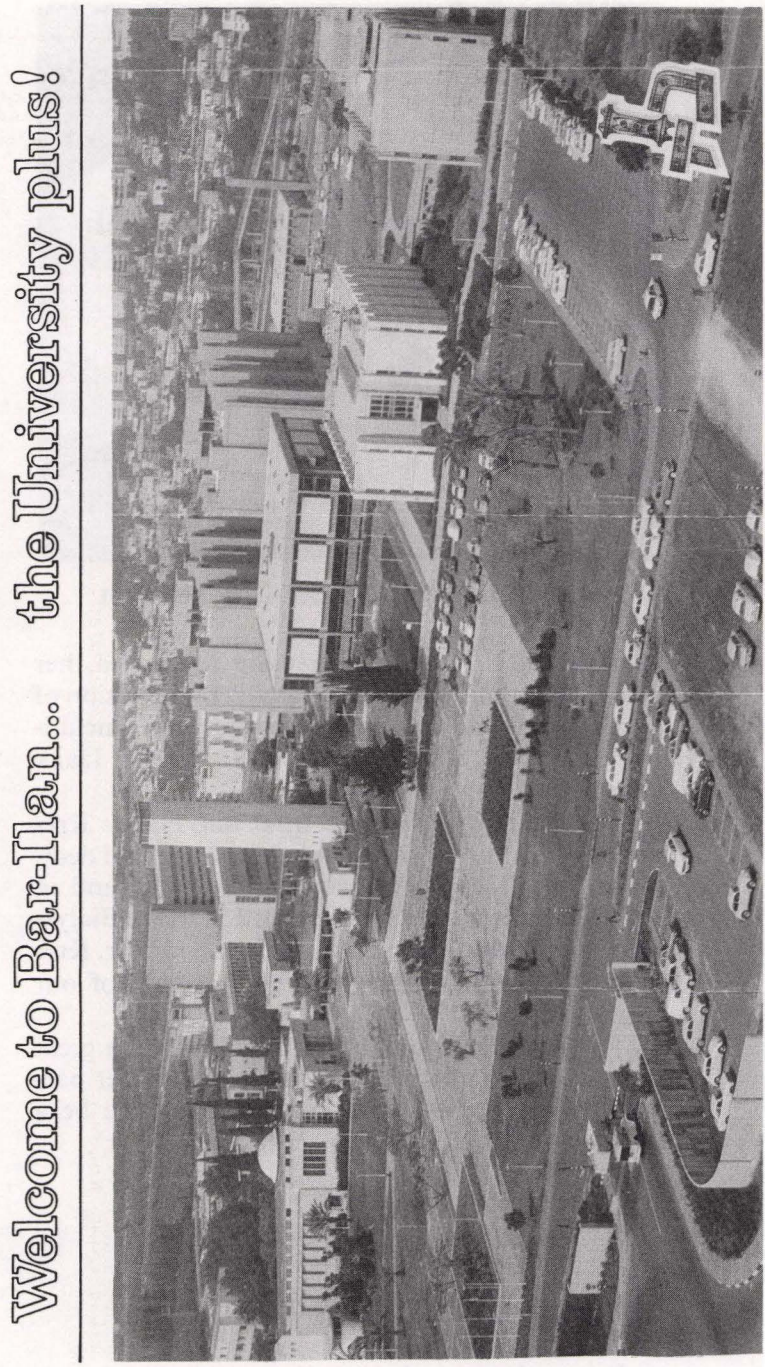
Arthur and Alys

annual Yizkor memorial held at the Center for the kedoshim of Bialystok and Grodno. She now serves as Chairperson of "Friends of the Bialystok Center," a group dedicated to the development of continued support for the Center as an independent institution.

Arthur Grossman is the son of the late Chaim Grossman and Mrs. Pearl Grossman of Chicago, Illinois. Arthur is the nephew of Jack and Manya Wolikow, also Grodner Friends. The wedding will take place in Novemeber 1988 at Temple Beth El in Cedarhurst, New York.

Meyer Nochlin, Alav Hashalom, was one of the prominent leaders of the Lower East Side, serving as President of the United Jewish Council of the Lower East Side. Harriet, is our very own Accounting Supervisor at the Bialystoker Center and Home for the Aged.

The administration and Harriet Nochlin's office co-workers of the Bialystoker Center were among the guests and well-wishers. Mazel-Tov and Yiddishe nachas were the echo and refrain of the entire happy evening.



"The Underground Army" By Chaika Grossman book published now in English

Chaika Grossman's "The Underground Army" which describes the Bialystoker Ghetto Uprising, has now been translated into English by Shmuel Beeri. The "Underground Army" first appeared in Hebrew in 1965. The book is now available thru the Bialystoker Center at a special discount rate of $15
To order the book please write to:
Bialystoker Center, 228 East Broadway
New York, N.Y. 10002, or call (212) 475-7755



L.-R. Edie, Jessica, Les Goldschmidt

extended their mazal-tov greeting to Jessica, her parents and grandparents. A large representation of Grodner and Bialystoker were in attendance including Mr. & Mrs. Sam Solasz and Mr. & Mrs. Izaak Rybal.

The proud grandparents Mike and Hanna Kremer are well known for their benevolence and dedication to all Jewish endeavors, both here and in Israel. We are proud of their devotion to the Bialystoker Center and Home, and above all for Mr. Kremer's distinctive service as Vice President of our institution.

To the Parents and grandparents we wish great nachas, and to Jessica, may she follow in her parents', grandparents' footsteps, and may she be a constant source of pride to them.

SINGER-BRUKIRER WEDDING

It is with great pleasure that we record, in this issue of the Bialystoker Stimme, the wedding of Esther and Srulie Singer children of Rabbi and Mrs. Yitzchok Singer and Mr. and Mrs. Shlomo Brukirer.

This beautiful event took place at Terrace on the Park, in Flushing Meadow, New York. There was a huge representation of guests from the Lower East Side including a great number of prominent Rabbis. Mr. and Mrs. Izaak Rybal represented the Bialystoker Center and Home.

Rabbi and Mrs. Yitzchok Singer are important members of the Lower East Side community. Rabbi Singer is the spiritual head of the Bialystoker Synagogue and President of the United Jewish Council of the Lower East Side. He is also a good friend of the Bialystoker Center and Home.

The Chupah and reception were magnificent, and a grand time was had by all. It was indeed a very happy Simchah. The Bialystoker Center and Home wishes the Choson and Kallah, and to their parents, a hearty Mazal Tov and lots of Nachas!

NOCHLIN-NOVICK WEDDING

Mrs. Harriet Nochlin led her lovely daughter, Kaylee, to the Chupah, who exchanged vows with her groom, Mr. Azriel Novick. This extraordinary wedding took place Wednesday, the 15th of June, 1988 at Marina Del Rey, Throggs Neck, New York.

As we congratulate the mother of the bride, Mrs.



Kaylee and Azriel Novick

Harriet Nochlin, we likewise congratulate Rabbi Norman and Alice Novick, the parents of the groom. May they reap great Nachas.

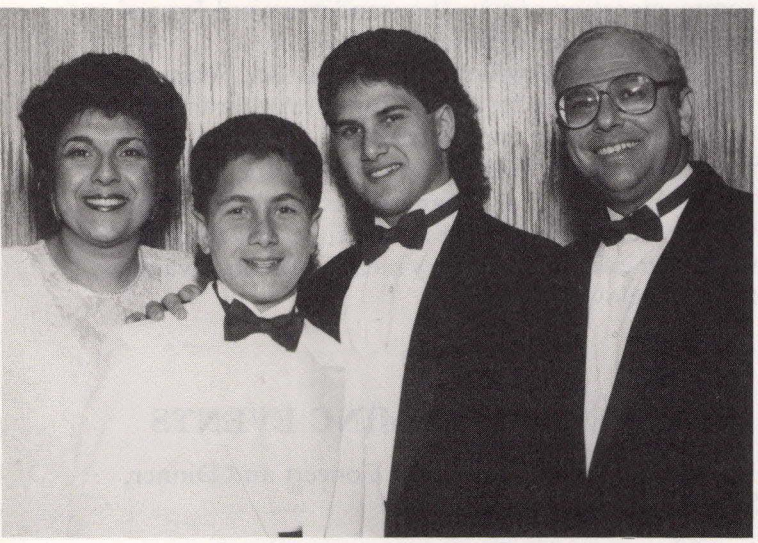
The beautiful wedding will long be remembered by all the relatives and friends who came to this happy simcha. The location, the reception, the smorgasbord, the Chupah, the sumptuous meal, the music and dancing, all contributed to a very happy occasion. There was "Mikol-Tov" befitting the memorable, blessed event.

The Chupah took place traditionally, "Tachas Kipas Horokiah" — in the open, under the stars, by the sea. Prominent rabbis graced the wedding and participated in the Sheva Brochos. Kaylee, the Kaloh, is the daughter of two wonderful parents.

BAR MITZVAH OF BRIAN HYMOWITZ



Brian Hymowitz



L.-R. Sandy, Brian, Russel, Robert

The induction into the Bar-Mitzvah of Brian Hymowitz took place on Saturday June 11, 1988 at Congregation Ohev Shalom in Marlboro, New Jersey, with a beautiful Kiddush following services.

The following day Sunday, June 12, 1988 the celebration continued at the reception in Temple Sholom of Flatbush in Brooklyn, New York.

The proud parents of the Bar-Mitzvah, Sandy and Robert Hymowitz invited all their relatives and friends to this happy simcha. A large representative group of the Bialystoker Center and Home was quite visible among the guests.

This was a most joyous event. The harmonious blending of music, dance, decorations, food and drink assured everyone a good time. Velvel and Bubby Schubak, the grandparents of Brian, were happy to greet their friends. All the invited guests extended a most hearty Mazel-tov to Brian, his parents and grandparents.

The Schubaks have been connected with the Bialystoker Center and Home for many years. Bubby Schubak is a member of the Board of Governors. We wish them great nachas, as well as to Brian and his parents.

BAT MITZVAH OF JESSICA GOLDSCHMIDT



Jessica Goldschmidt

Jessica Goldschmidt, daughter of Edie & Les Goldschmidt and granddaughter of Mike and Hanna Kremer, became Bat-Mitzvah, on Saturday June 11, 1988 at Temple Beth Chai, Hauppage, New York. Jessica's chanting of the Haftorah was highly complimented by all who were in attendance. A beautiful Kiddush followed the services.

The reception was held at the Tivoli Terrace in Westbury, New York. It was a most beautiful affair, one that will be remembered for many years. The food, music, song, dance were enjoyed by everyone.

A host of relatives, friends, all well-wishers

OUR INSTITUTION

ROSH HASHANA AND YOM KIPPUR SERVICES

Rosh Hashana services will commence Sunday evening, September 11, 1988; First day, Monday, September 12; second day, Tuesday September 13.

* * *

Yom Kippur services: Kol Nidrei — Tuesday evening, September 20, 1988; Yom Kippur Day, Wednesday, September 21 and Yizkor — at about noon.

* * *

SUCCOTH AND FESTIVALS

Succoth: Erev Succoth, Sunday, September 25, First day, Monday September 26, second day, Tuesday, September 27; Shemini Atzereth and Yizkor, Monday, October 3, Simchat Torah, Tuesday, October 4.

* * *

ANNUAL CHANUKAH PARTY, CONCERT AND DINNER

Our traditional (this year) Chanukah Party, concert and dinner, will be celebrated on Sunday, November 27, 1988. According to our Home's custom, at the party, members and guests light menorahs in commemoration of the miracle of survival of our people in spite of the designs for extermination of our race and religion. Please, reserve the date and celebrate with us.

* * *

PURIM — ANNUAL MEMBERSHIP MEETING AND PARTY.

The annual membership meeting and party of the Bialystoker Center and Home will be held on Sunday, March 12, 1989, in our auditorium, at 228 East Broadway, New York City. All members are asked to participate and vote for a slate of officers to the Board of Directors for the year 1989-1990.

Our Purim Seuda and Party will be celebrated following the meeting. Hamentashen and many delicacies will be served. We assure you of an exciting musical program in Purimdik fashion.

46th BIALYSTOKER-GRODNER MEMORIAL OBSERVANCE, SUNDAY, APRIL 9, 1989.

Traditionally, the Bialystoker and Grodner Landsleit will conduct their ANNUAL MEMORIAL OBSERVANCE — the 46th in REVERENCE OF THEIR HOLOCAUST KEDOSHIM on SUNDAY April 9, 1989, at 2:00 p.m. in the auditorium of the Bialystoker Center, 228 East Broadway.

We anticipate that the solemn occasion will draw a large attendance of our people, old and young, which it well merits. A suitable program will be arranged. More information will be forthcoming. Please, reserve the date.

* * *

ANNUAL MEMORIAL MEETING OF CLUB OF BIALYSTOKER AND VICINITY — MIAMI BEACH, FEBRUARY 12, 1989.

The Bialystoker Club of Miami and Vicinity will conduct the 46th Annual Memorial Meeting, in commemoration of sixty thousand martyred Jews of Bialystok, our unforgettable Kedoshim.

The Memorial will take place Sunday, February 12, 1989, at 2:00 p.m. An appropriate program is in the planning, with the participation of speakers and a cantor of repute who will chant the proper prayers.

All Bialystoker in Miami Beach and those who will be vacationing there at the time are cordially invited to join us in this very meaningful observance for our beloved Kedoshim.

CALENDAR OF COMING EVENTS

1. Annual Chanukah Party, Concert and Dinner, Sunday, November 27, 1988.

2. Annual Purim Party, Concert and Dinner — Annual Membership Meeting, Sunday, March 12, 1989.

3. 46th BIALYSTOKER-GRODNER YIZKOR-MEMORIAL, Sunday, April 9, 1989.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE GREAT NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

LETTERS TO OUR EDITOR

United Way
International

701 North Fairfax Street
Alexandria, Virginia 22314-2045
U.S.A.
Phone: 703—836-7100
Telex: 9102404275

8 July, 1988

Mr. Izaak Rybal, Mrs. Myra Bailin
Bialystoker Nursing Home
228-230 East Broadway
New York, New York 10002

Dear Mr. Rybal; Mrs. Myra Bailin

Thank you very much for the tremendous hospitality extended to our Japanese delegation on 5 July at the Bialystoker Nursing Home. We all deeply appreciated the time you and Mrs. Bailin took to show the facility and explain your services. Even having everything translated did not slow you two down! You are doing wonderful work for people and we were privileged to catch a glimpse. It was indeed an honor to meet you and Mrs. Bailin. If you are ever in the Washington area, please do give us a call.

Sincerely

Terry L. Golley
Execitove Assistant

June 8, 1988

Mr. Izaak Rybal
Executive Director
Bialystoker Home and Center
228 East Broadway
New York, N.Y. 10002

Dear Mr. Rybal:

On behalf of the United Jewish Council we want to thank you for being host to our Legislative Conference.

As always, the room was beautifully prepared and the event was very successful.

The Conference was also a success. Mayor Koch, Borough President Dinkins, Congressman Bill Green and Commissioner Abe Biderman were all in attendance.

We thank you for your support and assistance in this most important community activity.

Best wishes,

Douglas Balin
Executive Director

William E. Rapfogel
Conference Chairman

CENTRAL COMMUNITY CHEST OF JAPAN

3-3-2 Kasumigaseki, Chiyoda-ku, Tokyo, 100 Japan,
Phone: 03-581-3846

July 21, 1988

Mr. Izaak Rybal, Mrs. Myra Bailin
Bialystoker Nursing Home,
228-230 East Broadway
New York, New York,
U.S.A.

Dear Mr. Rybal, Mrs. Bailin

Thank you very much for your valuable explanation to our Japanese United Way Tour Group.

And I appreciate your kind support during our stay.

It was an interesting experience that we were invited to your agency by Ms. April Guagenti, United Way of Tri-State.

We visited your agency in the linkage of our understanding allocation situation within the United Way of Tri-State.

First of all, we were amazed at how much United Way supported your agency's activities financially.

And we really recognized this United Way funding enriched sufficient care to clients.

It is just the contrary to the Japanese situation that even the private nursing home is mainly funded by the government.

Thank you again for your help.

Wishing your agency's prosperity and the well being of your clients.

Sincerely

Katsuhiko Shiraishi
Secretary General

CHANGE OF ADDRESS?

We ask all our friends and members to please notify us of any change of address. You will be saving us time and money.

Name.....

Old Address.....

New Address.....

Your attention to this matter will be greatly appreciated.

BIALYSTOKER HOME & INFIRMARY FOR THE AGED
228 East Broadway New York, N. Y. 10002

ELI AND MARTHA OKUN HONORED IN PHILADELPHIA

The "Organization of Jewish Holocaust Survivors" in Philadelphia paid homage to their dear members, Eli and Martha Okun, for their capable activity in the community. The banquet was given



From the left, standing: Eli and Martha Okun, Lillian Taus, chairperson of the Jewish National Fund, and Sam Felta, Chairman of the evening.

on March 26, 1988, At Temple Beth-Ami in Philadelphia.

The guest speaker was Elsie Kay, Vice President of the Jewish National Fund and the chairman was Sam Felta. Both stressed the contribution that Eli and Martha Okun made to the Organization of Holocaust Survivors, to all its activities; their deep love for the State of Israel, and their efforts in behalf of Israel Bonds and the Jewish National Fund.

Eli Okun was born in Bialystok and his wife Martha, in Rumania. She lived in Hungary, however, and in 1944 she was deported by the Nazi murderers to labor camps. Eli also survived the death camp "Auschwitz" and in June, 1946, they both got married in Germany. They have two children, a daughter, Vera, and a son Joel, who is a doctor, and five grandchildren.

The Bialystoker Center and Home congratulates Eli and Martha Okun on their being honored. He is a member in good standing of our Center and contributes generously towards all activities. We wish them both good health and many more years of activity for the community.

A special thank you is due all the women in the office, who have helped so much — to take the residents to the park, to help feed those who need it and also to help return them to the large hall, which was cool and comfortable so they can rest for an hour.

Then, and only then did all the employees sit down to taste (and eat) all the delicious dishes that were provided.

Certainly, everything would not be possible without the complete cooperation, leadership and supervision of our Mrs. Bailin and Mr. Rybal. We should add that because of Mrs. Bailin, with Mr. Rybal's help, many new people were added to the staff of the Home, to take over the leadership of the various departments.

A new, fresh, friendly wind now blows in the Bialystoker Home. Thanks to them there is now more love, more empathy and more loyalty. I, personally, wish them many good, creative years to be able to continue their devoted efforts for our Home.

Thank you very much.





These pictures were taken during a holiday vacation in Miami, in Feb. 1988. This group of guests was invited to a lovely luncheon by Frieda and Leon Fried. The invitation was also extended by Fried's married daughter who resides in Miami and where the luncheon took place.

THE BIALYSTOKER PICNIC

• *By Sol Krim*

What is a picnic?

The family, or good friends, get together and everyone brings his specialty: wholesome, delicious sandwiches, salad, fruit and a cold drink. Everything goes into a basket with ice; one travels far, to where the grass is green; one spreads out a blanket beneath a large tree; someone will probably bring a guitar or a mandolin; you play, you sing and you eat.

That's what I thought I'd see when Mr. Rybal invited me and my wife Ethel to come to the Bialystoker Home about 5 years ago. He explained to us that the picnic tradition is an old one and that a few residents' children attend it. Still, it would be desirable to have someone of the "Board of Governors," who is free during the week, also be present. So . . . we are free . . .



Residents at the Picnic

I never imagined that this would take so much work — you have to bring all the residents down from their rooms, those who can walk by themselves or those who need to be helped and those in wheelchairs. You have to prepare the table and chairs, and everything in the kitchen along with the chef in his tall, white hat, followed by his assistants. They carry hot franks, hamburgers, fried chicken and all the trimmings. The phonograph is on, everyone sings Yiddish songs and, of course, they eat.

This is how it has been for the past few years.

This year, on Wednesday, June 15, 1988, it also took place, but it was different.

The garden had been rebuilt: new plants, new trees, new and wider paths, especially for the wheel carts. A new roof was built, which protects the residents from the hot sun and the rain — that those seated should stay dry and cool.

Everything has been prepared before the residents were brought down to the garden. Five years ago we had five wheel carts; today we have 49. But this did not interfere with the schedule.

The kitchen utensils and food were already prepared and ready for serving by the kitchen personnel, who were dressed up in their clean, white, starched uniforms and white hats.

Next to almost every one there was an attendant, who brought her or him a plate of goodies and assisted them in eating, when this was necessary, even to feeding them.



L.R. Virginia Thomas, Ezra Randle, Kan Kam Yu, Aurea Chuakay, Myra Bailin, Izaak Rybal

I asked this question of myself: Who provides all of this? And with such love and devotion? And the answer is, that the credit should be given to all the leaders of the various departments at the Home.

We want to start with Mr. Casimo and his staff, who constructed the roof, reshaped the garden, paved new paths, installed the tables and chairs and is responsible for all the physical improvements.

Mrs. Chuokay and her kitchen staff, for planning and preparing the food which is suitable for a picnic.

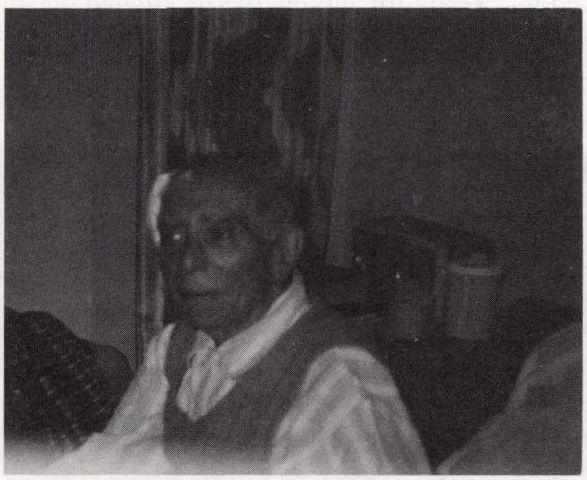
Mrs. Long and her nurses and nurses' aides, for caring for the health of the residents.

Mrs. Rogoff and her group, for providing psychological care. And we must not forget Mr. Orlowitz, who does a lot, much more than he speaks.

women busy themselves with planting flowers. There is a barber available for everyone.

On the first floor within the large colony of Bialystoker Jews is a beautiful "shul," a wonderfully beautiful kitchen with two sections — one for dairy and one for meat meals, most appealing beacuse of their cleanliness.

I had a short conversation with one of the steady "residents" of the Bialystoker Home, the 83 year old Sholem Grobard. He says that the food here in the Home reminds him of his mother's cooking and baking. He was born in Trestene, 30 miles from



Sholem Grobard, res. of the Bialystoker Home

Bialystok. For five years he studied at the Yeshiva in Bialystok under tutelage of the head of the Yeshiva, Reb Shimon Zelik. He arrived in America in 1928. He has been in the Bialystoker Home for a long time and takes pleasure from all the delicacies which are served here, and especially from the "Oneg Shabbat."

The 94 year old Yudl Zabludowski, is one of the pioneers who constructed the building for the Bialystoker Home for the elderly.

In speaking with many elderly women and men, I heard only expressions of gratitude concerning the medical personnel as well as the administration, at the head of which stands Izaak Rybal.

In closing, the Executive Director of the Bialystoker Home stated that deserved credit must be given to the administrator, Mrs. Myra Bailin, who devotes her talent and loyalty to the residents of the Bialystoker Home. Mr. Rybal also stressed the fact that he always has the active help and cooperation of the Board of Governors, with Sam Solasz as President. Without their help it would not be possible to maintain the beautiful Bialystoker Center and Home for the Aged in New York, Rybal concluded.

BAR-ILAN UNIVERSITY

52 100 Ramat Gan, Israel
OFFICE OF THE CHANCELLOR

24th April, 1988.

Mr. Izaak Rybal
Bialystoker Center,
228 E. Broadway,
New York, N.Y. 10002
U.S.A.

Dear Mr. Rybal,

It has been brought to our attention that 1988 marks the 40th anniversary of your distinguished service to a major Jewish institution on the American scene. Under your dedicated leadership, the Bialystok Center has earned the respect and recognition of the New York Jewish Community in providing for the physical and spiritual requirements of the elderly and has emerged as *the* religious center on the New York East Side.

In keeping with the Klal Israel philosophy of Bar-Ilan University, we have initiated a policy of honoring leading personalities on the North American scene for their distinctive contributions to the furtherance of Judaism and Jewish life in their respective communities.

I am pleased to inform you that the Faculty and Board of Governors of Bar-Ilan University, cognizant of your forty years of eminent service as a Jewish communal figure, have decided to confer upon you this Citation in recognition of your leadership of the Bialystok Center along with the high standards and literary quality of the Yiddish publication "Bialystoker Stimme" and the establishment of important programs and projects in Israel. The tribute will be tendered to you at the Hilton Hotel in the course of the Convocation Exercises of the Yiddish Chair of Bar-Ilan University on Monday evening, September 19th, 1988.

It goes without saying that the awarding of the Honorary Fellowship is unrelated to any monetary assistance to the University, as evidenced by many of our honorees in cities throughout the United States and Canada. We are primarily interested in acknowledging your service to Klal Yisrael and commitment to Judaism in accordance with the ideals and goals of Bar-Ilan University.

It will be my personal privilege to welcome you at these exercises and confer upon you the title of Honorary Fellow.

May the Almighty grant you many more years of health and strength to continue in your good deeds.

Yours sincerely,

Emanuel Rackman
Chancellor

THE BIALYSTOKER CENTER AND HOME

IMPRESSIONS OF A VISIT TO THE BEAUTIFUL INSTITUION CONVERSATION WITH THE EXEC. DIR. IZAAK RYBAL

• *By Shimon Feiginov*

This past June marked 57 years since the celebrated opening of the Bialystoker Center and Home for the Aged on the Lower East Side of Manhattan took place. this was the beginning of the "Bialystoker Empire," which now plays such an important role, not only in Jewish life in New York, but in the entire Jewish world.

The initiator and builder of this fine institution was the Bialystoker "Landsman" David Sohn, o"h. As early as in the 1920's he initiated a plan to create a home for people from Bialystok, which would provide them with a normal life in their latter years. This home was established on June 21, 1931.

The first elderly residents received the unique opportunity to avail themselves of every convenience. The welfare of the person is the first priority of the responsible directors of the Bialystoker Center — the broad network of useful activities for aged people.

One of the colorful figures of the Bialystoker Empire is the Executive Director of the Center, Home for the Elderly and Hospital, Izaak Rybal. A man with a large Jewish heart, miraculously surviving the Holocaust, he has, with great love for his "landsleit" adjoined his destiny in helping Bialystoker elderly to enjoy a peaceful and worry-free aging. Thanks to his devoted and endless caring for the residents of the Home, which were to Rybal like members of his family, a multi-faceted cultural effort is conducted. Twice a year the special magazine "Bialystoker Stimme" is published. Banquets are arranged for the Center's sponsors on the highest level. Bialystoker Jews, who have settled in the State of Israel, are being helped greatly. Izaak Rybal has devoted much energy and time to the only Home in the world for Bialystoker Jews, and besides the journals, which reflect the growth and activity of the Bialystoker Center, a monumental work, the "Yizkor (memorial) Book," which is without a doubt a great contribution to Holocaust literature.

Over 1200 valuable historic photographs of Bialystok and its Jews were collected and an important memorial album was created, which immortalizes the life and work in Bialystok as it was.

The Center has realized the construction of a building for sick children in Tel Hashomer. Numerous other important projects for the benefit of Bialystoker Jews are being provided. Today the Bialystoker Center is known throughout the whole world.

Izaak Rybal told me about the daily life of the Bialystoker Empire.

Today the Bialystoker Center is housed in a beautiful building on East Broadway. 95 elderly



Izaak Rybal, Exec. Dir. and Myra Bailin, Admin.

Jews reside there. In addition to outstanding medical care given by physicians of all specialties, such as cardiology and dental, special rooms are provided for invalids, who can get around only in special chairs. The seriously ill are provided with expensive waterfilled mattresses, which makes their staying in bed easier and more comfortable. Every room of the home for the elderly, with its cleanliness, reminds one of a first-class hospital. The nursing personnel is constantly on the alert and always responds to those in need of immediate medical assistance. All patients requiring physical therapy care, have it at their disposition.

Aside from the broad medical services, traditional holiday celebrations are provided with plays, performances and games. For the healthy residents, there are table-games and trips are arranged. Several

CHAIKA GROSSMAN ORKIN AT YIVO

• *By Dr. Luba Krugman Gurdus*

A reception, held by Holocaust Publications at YIVO on May 11th, 1988, honored Chaika Grossman Orkin, marking the introduction of her World War II memoir, *The Underground Army* (Fighters of the Bialystok Ghetto). The English edition, trailing the Hebrew original by nearly four decades, makes this epic of Holocaust history accessible to a large public. The riveting account of resistance and revolt, acclaimed by Prof. Yehuda Bauer as "a classic of Holocaust testimonials," is an inspiring story of daring and moral fortitude of the young Jewish fighters of the Bialystok Ghetto.

Chaika Grossman, now Deputy Speaker of the Israeli Knesset, responded calmly to the glowing remarks about her book, surprising the audience with a candid admission of her bewilderment with the ongoing polemic about the critical dilemmas of the Holocaust. She deplored the distorted notions about the Jewish reaction to Nazi victimization and was at a loss to reconcile the world's indifference to the mass slaughter and its subsequent condemnation of the victims' lack of resistance. She also confessed with disarming honesty that inspite of intense probing, she never found a plausible explanation to the blindness and meekness of the ghetto leaders whose illusions and false hopes misled their people and largely aborted the spontaneous impulse of the young.

Her voice, at times choking with emotion, exposed the bitter feud between the generations, the self-deluding ghetto elders and the impetuous youngsters, ready to oppose the murderous Nazi scheeming and deceit. With utter sadness, she recalled one by one her comrades at arms who sacrificed their lives in a final struggle for the dignity of their people and their own self-esteem.

Though she never mentioned their ancestral birthplace, it was obvious to all hailing from Bialystok, that this city was to a certain extent responsible in shaping the personalities of her comrades. It was this predominantly Jewish city, almost a world in itself, where they grew up in a closely knit internal circle with Yiddish newspapers, social and cultural clubs and a Hebrew gymnasium which they attended. Chaika loved the Jewish street on which she grew up and carried a deep sentiment for her people's culture and tradition. The experience of living together in a Jewish community flowed through her veins and drew her to a Jewish homeland in Palestine.

In her youth, Chaika belonged to the Tel-Amal group of Hashomer Hatzair. Shortly before the war, she was summoned to join the underground leadership formed from those exempt from military conscription, mainly girls, chosen to train the group for the Bialystok region for anti-fascist activity, she subsequently served as delegate of her party during the year, organizing the youth of the ghettos and briefing them about the imminent dangers. Her "Aryan" looks and forged documents assisted her in her daring missions where fear and risk were ever present but kept in bonds by a stern sense of duty and destiny.

Chaika led the revolt in the ghetto and took part in the street fights in which most of her comrades perished. After the battle, she helped to organize a rescue operation and transfer the remaining survivors to partisan groups in the surrounding forests from which they sabotaged the German lines of supply. After years of family life and public service in Israel, Chaika's basic mentality reflects the ethical values, acquired in her formative years. They stem from her home, school and party and generate the tolerance and humanity, witnessed in her home town. Her quiet heroism emanates from her words and stems from her conviction that Jews are responsible for each other, especially at the time of need and distress. She bled at the fate of her people, particularly at the misery of her own mother, yet it was her example and that of other women who assumed the responsibilities of the missing men, that inspired her determination and strength.

Chaika's deeply embedded sentiments for her roots surfaced in the warm atmosphere of a testimonial gathering for Molly and Izaak Rybal, two outstanding leaders of the NY based "Bialystoker Center." When she addressed the crowd on their behalf, all present were aware of the fact that Chaika is the proud daughter of their native city who fought for its people and lived to record their pain and courage.

SEARCH FOR RELATIVES

Seeking members of the DIRECTOR family from Bialystok of Sokolka. Please contact:

Walter A. Winshall,
3 Ferndale Road,
Weston, MA 02193,
Telephone (617) 235-5360.

vered a very emotional speech, in which she also emphasized the difference between the Jewish and Polish underground struggle. Whereas the Polish fighters were hoping for ultimate victory and freedom the Jewish fighters had no such hope and only fought in defense of Jewish dignity and honor in life and in death.

"Hitler failed to kill us all" — said Haika Grossman — and although we lost over 6,000.000 of our people we came to life again and rebuilt our lives anew everywhere and especially in our beloved State of Israel. The Jewish survivors have created and developed new values and recreated and revived our cultural and organizational institutions all over the world."

In Treblinka

From the Umschlag Platz we traveled to Treblinka. There is also a very impressive monument which consists of a "Forest" of stones, each representing a city or town where Jewish people lived and perished at the hands of the German murderers; I found and cried at the מצבה-stone with the name of Bialystok on it. The Minister of Culture and Vice premier of Israel, Itzchak Navon talked about the enormity which should only be applied to the Jewish tragedy.

Itzchak Arad, the director of Yad-Vashem in Jerusalem distributed about a hundred medals for righteous gentiles who helped Jews to survive the war.

Students from Israel, Argentina, Brazil and others participated in a contest entitled: "The Heroism of the Jews at War with the Nazis."

The Jewish delegation from over the world were guests at a reception at the "Palace of Culture and Science" and the Polish parliament (SEJMO).

Our Visit to Bialystok

Before we left for Bialystok I met with doctor Simon Datner in Warsaw, who asked me to convey his best wishes to all Bialystoker friends in Israel and New York.

Dr. Anatol Leszczynski of the Jewish Historical Institute accompanied me on my trip to Bialystok. The director for "The study of German crimes committed in the Bialystoker Ghetto" Wladimir Mankiewicz, a Jew, joined us there. He promised to help any Bialystokor visiting group his fullest assistance and cooperation.

Dr. Leszczynski arranged an invitation for me and my wife to the Mayor of Bialystok. Zbigniew Zdrajewski, the Mayor was very pleased to meet with me because in the 1938/39 I was a member of the City Council and chairman of the Jewish community in Bialystok.

Before the reception at the Mayor's office we visited a few places in town. First we went to the place of the former great synagogue, which was burned down by the Nazis with over 3000 Jews inside. There is a new housing development, but no sign or marker indicating the tragic event. Next we drove to the cemetery in Bagnowka. There is a fence around the cemetery but all stones, except the stone with the inscription of Zalmen Shneur and the list of the Jews perished in the pogrom of 1906, are desolated, and the place is overgrown with weeds and grass. Next to it is the christian cemetery.

What a difference, everything is clean and in good shape there.

From there we went to the cemetery of the Ghetto at Zabia Street. What a horrible site...

The cemetery is in shambles. Only a small spot is fenced off, with a small gray cement wall inside and a barely visible inscription in Polish language only: "Here are buried 3,500 Jews killed by the Nazis in the Jewish Ghetto of Bialystok.

The day of our visit was a sunny one and Polish children were playing around and around and our hearts and minds were shattered...

Oh, yes, there is a street in Bialystok named after Melamed, the first Jew of Bialystok who killed a Nazi S.S. there is also a street named Dr. Ludwig Zamenhof, the creator of Esperanto. The city of Bialystok had before the war a population of 110 thousand people, 60,000 of them Jews. Today there are 270 thousand people and only 8 Jews. The city has changed since I left Bialystok in 1940. It grew in size and population. I found my parent's house at Zelazna Street, old and desolated but inhabited by new people. I dared not to go in there, I trembled and cried again. Too much pain and heartache after the Umschlag Platz and Treblinka...

The Reception at Mayor Zdrajewski's Office

Mayor Zdrajewski greeted us very cordially.

In our discussion we pointed out our disappointment at the lack of signs indicating Jewish martyrdom and sufferings in places like the destroyed synagogue where 3000 Jews were burned alive, the cemeteries at Bagnovka and Zabia street which need care and proper upkeep. We also asked the Mayor to erect a sign at the Hebrew High-School on Siewkiemicza Street where the Prime Minister of Israel, Itzchak Shamir attended school.

In response the Mayor expressed his fullest sympathy and understanding to our request but pointed out that the city of Bialystok had no resources available for proper care and maintenance and suggested that the Jewish survivors of Bialystok from America and elsewhere should provide the necessary funds.

windows, based on Holocaust art works. The exterior will be adorned by glazed tiles, based on children's drawings, collected in schools and institutions throughout the world.

The upper level of the shrine holds an Eternal Light (Ner Tamid) and its walls will be inlaid with mementos from the children's precious legacy. This section will have a "Book of the Lost" for names of children lost in the Holocaust and a "Book of the Living" for children visiting the shrine. The profound symbolism of the area, conducive to commemoration, contemplation and prayer will offer inexhaustible opportunities to those seeking to honor and perpetuate the memory of a child or group of children, annihilated in the Holocaust.

The Memorial is endorsed by the Israeli Ministry of Education, The Kibbutz Movement and the Teachers' Federation. Yitzhak Navon, Israel's Minister of Education, stated in this connection: "It is our duty to support this unique project which will link children, parents and teachers in Israel and throughout the world." It is the duty of all survivors, indeed, of all Jews, to support this worthy project. Only our generation who cherishes the memory of these children, carries the will and vision to embark on this vital task and the drive and determination to bring it to completion. Only we, the survivors of Bialystok, still dream of perpetuating the memory of the dear children of our families and our city. They truly deserve it. The Israeli sponsors of *The Living Educational Memorial to the Child* (Yad La-Yeled), hope to elicit the spontaneous response from the Jewish Community of the Diaspora. Survivors' Groups throughout the United States, among them "Wilno, Vicinity and Friends" have pledged their support. Let us, Bialystokers, follow this example and collectively or individually join the project. Let us use this unique opportunity to create a niche of love and remembrance for the children of Bialystok in the heart of Israel. Let us pay tribute and reverence to a lost generation. Those interested in the project and wishing to obtain a brochure, describing it please write to Dr. L.K. Gurdus, N.Y. Chairperson for Yad La-Yeled, at 180 West 58th St., New York, N.Y. 10019 or call (212) 581-9219.



YIZKOR-MEMORIAL BOOK

You, your children and grandchildren must possess the *Bialystoker Memorial Book*. Some are still available. Price is $25. Please, contact our office.

MY TRIP TO POLAND AND VISIT TO BIALYSTOK

• ***By Zvi Klementynovski***
Tel-Aviv

As a delegate of the World Federation of Polish Jews I visited Poland from April 14th till April 20 and participated there in the International Conference on the Holocaust and the dedication of the newly erected monument at the infamous "Umschlag Platz" in Warsaw. I also visited my home town Bialystok.

On the 14th and 15th of April I attended the International Conference whose subject of lectures and debates was: "The Jewish and Polish struggle and martyrology during the Nazi occupation." Among the organizers of the conference were: the Central Investigation Committee of Nazi crimes, the Polish Military Historical Institute and the Jewish Historical Institute in Warsaw.

Professor J. Gutman of the University of Jerusalem read a paper on the "Historical evaluation of the Warsaw Ghetto Uprising." Other Jewish historians also delivered papers on the subject of the Ghetto Uprising.

Some Polish professors underlined in their papers and speeches the "great" cooperation which allegedly existed between the Polish and Jewish underground fighting organizations. According to their statements the Polish "Armja Krajowa" delivered arms to the Jewish Ghetto fighters as well as other assistance.

Professor J. Gutman strongly rejected the untrue and unsubstantiated assertion of help and support given to the Jewish Ghetto fighters and denied the existence of cooperation between the Polish and Jewish underground activities.

The subject of alleged help (with rare exception) from the Polish people to the Jews was subsequently heatedly debated on all the other Polish-Jewish meetings at the conference.

The Monument At The "Umschlag Platz"

Similar speeches were heard at the unveiling of the new monument at the Umschlag Platz, which replaced the long despised gas station there. At the Umschlag Platz hundreds of thousands of Jews were tortured and brutalized and dehumanized and often killed before they were put in cattle cars and sent to Treblinka, where they were gassed and destroyed.

Haika Grossman a native of Bialystok who is presently the vice speaker of the Israeli Knesset deli-

REMEMBER THE CHILDREN OF BIALYSTOK

• *By Dr. Luba Krugman Gurdus*

Among the cities of Poland with larger Jewish concentrations, Bialystok was known as a closely knit community with legendary social concerns, charitable institutions and educational facilities. In this industrial and affluent city, of eighty thousands Jews among the hundred thousand inhabitants, the welfare and education of children was one of the utmost concerns. Famous for its good schools and exemplar communal services, the city maintained health care centers, welfare networks and orphanages.

With the outbreak of World War II and the consecutive Soviet and Nazi occupations, life of the community was disrupted and became critical with the second Nazi takeover in June, 1941. Dislocated and confined to cramped ghetto quarters, the Jews of Bialystok were joined by an influx from the immediate vicinities, causing acute shortages in housing and food supply. In this atmosphere of despair, the Jewish community subjected to stern restrictions and ordinances, was forced to curtail its communal services. With increasing numbers of Jews, murdered or deported by the Nazis, the budding hopes for children came to a sudden halt. A new breed of homeless and hungry orphans, roaming the streets, succumbed to infectious diseases which took their worst toll among them and spread to the entire child population of the ghetto.

In the mammoth evacuation of the ghetto in August, 1943 and the gas chambers of Treblinka, most children perished. Few survived in bunkers, forests or camps. The last twelve hundred Jewish children of Bialystok were sent for a still mysterious reason to the ghetto of Terezin, in Czechoslovakia, from where they were eventually also deported to Auschwitz.

Rescued from the Nazis was a group of eighty children, vacationing in June, 1941 in Druskieniki, who survived in Russia with their teacher Jacow Tobias and afterwards reached Israel.

There is little doubt that each of us survivors of the Holocaust, hailing from Bialystok, has inextricable ties with the murdered children and mourns them. For me, it's the children of my first cousins, for others children of their immediate families or friends. None of these children have graves or epitaphs. Their memory rests in our hearts but their remains and ashes are scattered in the fields and meadows adjoining the extermination camps in which they were gassed, torched and buried alive.

Why are these innocents, the first to suffer, the last to be remembered? There is no real answer. The only explanation is our still persisting pain which prevents us from reconciling ourselves with the irreparable loss.

The willful annihilation of one and a half million Jewish children became the ultimate measure of Nazi evil. It also was a clear indication that an entire people was marked for extinction. We now sense the extent of the damage inflicted upon world Jewry and thus on the future and survival of Israel. This is why Israel, rightly claiming great strides in commemorating the Holocaust, should also have a fitting memorial to the Children of the Holocaust, a living, educational memorial, which would not only stir the conscience of the world but unite it in tribute and reverence to the martyrs.

Shimon Peres said in this connection. "Now, a generation since the dark times of anguish and bereavement, the scroll of the past begins to reveal itself. This is not only a Holocaust of individuals, of family losses, but a vast picture in which the individual grief fuses with national mourning."

Only last July, a shrine commemorating a Holocaust child was unveiled at Yad Vashem in Jerusalem. "Yad Uziel" is, however, only symbolic and evocative. We need a memorial which would help us tackle the challenges of national rebirth and educate the youth of Israel and the world to respect the principles which are at the center of Jewish heritage: the sanctity of life.

The Ghetto Fighters' House (Beit Lohamei Haghetaot), in Northern Galilee, has assumed this responsibility and is about to embark upon building a Living Educational Memorial to the Child (Yad La-Yeled). This second largest Holocaust educational entity after Yad Vashem, founded in 1949 by survivors, already claims a monumental museum, internationally known for its unmatched collection of Holocaust art and an amphitheatre which during Yom Hashoa attracts thousands of visitors. The most recent addition to its growing complex is a Study Center for Educators, located in the vicinity of the site, earmarked for the Memorial which promises to become a most meaningful gathering place for the youth of the world.

The project, designed by Roman Halter, himself a child of the Shoah, rests its thrust on commemoration and education. The building consists of three sections, a Memorial, Children's Place and Exhibition Hall, reserved for lectures, concerts and symposia. All three levels are illuminated by stained glass

LORRAINE A. ABRAHAM Esq., NIECE TO MOLLY AND IZAAK RYBAL

I am a daughter of Bialystok, although I have never set my eyes upon it. When I was growing up, Bialystok was the Magic Kingdom — the Stadtzeiger was Big Ben and Neustadt, where my mother's family lived, was no less than Park Avenue. Bialystok was the repository of happy memories of the collective childhood of my mother, her brother Oscar, her sister Dinah, her sister Molly — the baby — and their dog Nero. The stories and legends, like all oral history, grew and colored in the telling but to this day I love to hear the stories of Zayde Fischel and the Gypsies and the semi-sweet tales of the earliest years of their immigration to the United States.

My Aunt Molly was the first career woman I knew. Unlike the other women in my world who were just "mothers," she, dressed in beautiful clothes and wearing exotic scents, went off to the mysterious place called "the city" to work in a real office. She lived in a world I did not know and I thought her very glamourous.

Then one day, when I was about eight or nine, my father arrived for the weekend (our family, like countless others, had made our annual trek to the Catskills) with the news that Aunt Molly was marrying Uncle Jerry (as we call Izaak).

I remember their wedding vividly from a child's point of view — the bearded rebbe in his long, dark coat on a hot, hot summer's day; the four young men holding the huppah before the window in my grandmother's living room in Brownsville; and all the delicious cookies my grandmother had made.

In the era that Uncle Jerry entered our lives I also remember the discussions that went on in every house that I was taken to, my aunts, uncles and parents went through the litany of who had survived the Holocaust and who had perished in the nightmare that swept Europe. My Uncle Jerry was the first Holocaust survivor I actually knew and he was present when I first saw the tattooed numbers on the white flesh of the forearm of a woman whose name I do not now know.

That part of my uncle's life was something we did not always understand as children. It was dark, and mysterious and very painful and threatened our safe American world. On the last Thanksgiving that my Uncle Oscar was alive — 1985 — we prevailed upon him and Uncle Jerry to tell us and record for us, at my cousin Bob's request, the events of his journey through Russia, escape to Paris, and finally, to America. It was a glimpse of his life that made me understand him better just as my Aunt Molly has given me her childhood and enabled me to perceive my mother's. You can count on Molly for the straight truth and the wonderfully humorous touch.

Uncle Jerry had little or no family of his own, so he simply became a member of ours. I, my brother Herman, my cousins Bob, Paul, Philip and Ginger were privileged to have layers of family — an extended family that nurtured and cared for us. Our aunt and uncle were very much a part of our lives — we shared many weekends and holidays, life's celebrations and its tragedies.

As we have had children, some of whom are present today: my cousin Bob's daughter Jennifer, my own sons Larry and Steve — they too were allowed the sunshine of this volatile, dynamic and extraordinarily loving couple.

We have come here today to honor my Tante Malke and my Uncle Jerry as public people and to acknowledge their contributions to society — their efforts to provide a safe haven for our elderly, our infirm and those just entering the world.

I invite you also to join me in acknowledging their enormous worth as private people — generous and caring people. They are two of the very few people I know who have dedicated their lives to helping others — who serve as a constant reminder to us that there is charity in the world — that there is self-sacrifice and that there are people to do the hard things that life calls upon us to do. In my own personal experience I have had to deal with illness and death — they have given of their time and their support and simply done what needed to be done when I was unable to do it. I also know that to be true of the other nieces and nephews.

I speak for all of us when I say that we are proud to be theirs and to add our voices in recognizing the enormity of their contribution to making the world a finer and more caring place. We love you Molly and Jerry and we wish you happiness and long life.

YIZKOR-MEMORIAL BOOK

You, your children and grandchildren must possess the *Bialystoker Memorial Book*. Some are still available. Price is $25. Please, contact our office.

"FROM HEART TO HEART"

• *By Izaak Rybal*

Dear Friends,

Several weeks ago there arrived in America Professor Gershon Weiner, who informed us about the memorial academy at Bar-Ilan University. It was difficult for us, right after Passover, to go to Israel, because of many commitments. But we did, however, decide to go.

Let us here, first of all, mention that years ago we published an album about the Bialystoker Ghetto with songs, such as "Rivkele di shabesdike" by Peysach Kaplan; "Markovtshizne," the place where they would bring the Jews of Bialystok for forced labor and others. The book was printed once in Paris and later in New York.

This album, as a Memorial Book, was geared to memorialize Bialystok. I was in Bialystok three times: in 1979, as a representative of the Polish Jews of the world. (At that time Israel had no relations with Poland). We were successful in arranging with the Polish Government that pensions be paid to those Jews, citizens of Poland, who had pension rights before the war. The amount of the pension was not important. Only the principle of equal rights with Poles in America, who were receiving their pensions. We also took a great interest of the Bialystoker cemetery. We located the monument to the Pogrom of 1905 (the infamous "Green Thursday" Pogrom) on Bagnovke. I contacted the Mayor of Bialystok, gave him a larger sum of money, and they erected the pogrom stone containing the 6 broken parts. We also built a fence around the cemetery. Many stones are missing, because they were taken to be used as pavements between houses.

The last time I was in Bialystok, in 1986, there were only six Jews left. Each year we send them aid. The Bialystoker Jews in America do everything they can for our countrymen. It is important to mention that the first Jew from Bialystok was Simcha Tzfas, who came to the U.S. in 1842. (Died in 1917, at the age of 103 years).

Many Bialystoker Jews came after the First World War and settled on the Lower East Side. There they established, as in Bialystok, a shelter and a house of Worship and an infirmary, and later, when David Sohn arrived in 1921, we sent $100,000 to the Jewish community in Bialystok.

I had the honor of working along with David Sohn for 30 years. In 1926 a small house was purchased, and two years later, they began to erect a home for the elderly. In 1931 they opened the Home and around 20,000 people attended the celebration. We, of Bialystok, may be justly proud of our Kosher Jewish Home for the Bialystoker Jews in America, with Jewish doctors and Jewish personnel.

In 1951, we published a Bialystoker album. For thirty years I have been editing the "Bialystoker Stimme," which David Sohn, O"H, asked me to continue for him. We want the Second Generation also to know Bialystok. Therefore, the "Bialystoker Stimme" is bilingual — in Yiddish and in English.

Of course we are also doing a great deal for Israel. We have erected two large projects in Kfar Tabor. In Tel-Hashomer hospital, we have already provided six projects, and last year we built a new, large building in the Tel-Hashomer Hospital for 50 sick children, where their parents can look after them. This is our responsibility to Israel.

Now I want to mention the "Memorial Book," edited by Itzkhok Shmulewitz, O"H, with 400 pages in Yiddish and 300 in English, which is the only book of landsmanshaftn of such a scope. Thanks to Max Ratner, we were able to gather the financial means to print it, and now is not the time to describe what Mr. Ratner, who is here today with us, provides for Israel in the monetary sense.

It is a great honor for us to be together with you. Today is the 20th time that I am visiting Israel. And I don't come alone, but with a large group of Bialystoker and Grodner friends. We wish that we may be granted many years of good health, to continue to help Israel in good times, and the slogan, "The People of Israel Lives" shall come true.

From the Editors:

During his last trip to Israel, Izaak Rybal was invited to be interviewed on the Yiddish radio program in Tel-Aviv. This program is produced by Leah Shlanger. In the interview, Rybal spoke about the Bialystoker Center and Home in New York and about Bialystoker countrymen throughout the entire world. We will publish the interview in the next issue of the "Bialystoker Voice."

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book*.

"ONE REMEMBERS..."

• ***By Max Ratner***
(Cleveland)

Dear Countrymen and Dear Assembled,

First I want to express my personal appreciation to the Rena Costa Yiddish Department in Bar-Ilan University for establishing the annual memorial observation in Yiddish and for dedicating today's gathering to the destroyed Bialystoker community, whose memory is so dear to us. At the same time I wish to indicate our deep gratitude for the efforts of the Department in providing a program, with such feeling and understanding, to develop the knowledge of our mother-tongue and its treasures for future generations, the treasures of the language which the first President of the State of Israel, Dr. Chaim Weitzman called the language of the martyrs.

I want to tell you about my childhood years in Bialystok,

I recall that in 1914, at the outbreak of the first World War, 300 children of Bialystok were killed in German bombings. In april, 1915, when the Germans occupied our city, they instituted forced-schooling for all children from the age of 6 to 13 years. Our teachers were Germans in army uniforms, and in the afternoon hours, through illegal ways, we studied Jewish subjects.

True, at that time the Germans behaved quite friendly. In our house 2 soldiers boarded for a period of several years. I recall how they often brought us gifts of chocolate. Everything suddenly changed when the Germans lost the war and the Poles came into power. The first Hebrew schools were opened under the name of "The First Hebrew School." This was the first school where they taught Hebrew in Hebrew. Permit me to mention my teachers Moyshe Levine, Leyb Fayans and Jacob Pat, may they rest in peace. Mostly we studied without books, only orally, from what the teacher would explain and write. I remember how a love of Israel was implanted in or hearts. It was in Bialystok where the BIL'U was founded. The group of pioneers, who founded Rishon Letziyon. When my parents married in 1889, they decided to follow in the path of the BILU-im and settle in Eretz Israel. The Russian government, which permitted the first groups to leave the country, did not allow the second, which my parents belonged to. My father comes from Tiktin and my mother from a Rabbinic family near Vilna. My grandfather taught in Volozhin and was a close friend of the Bialystoker Rabbi, Rabbi Shmuel Mohliver, who was one of the founders of BILU.

At that time we had large families and I was the 8th of ten. At three years of age, I started to attend Cheyder, at five years, in Boyarsky's Hebrew School of the "Lovers of Zion," at 7 we were already studying a page of Gemora. I still have my notebooks, filled with Moyshe Levine's geography and Fayance's history and literature.

When the war ended, my older brother had to escape to America because they were on the verge of arresting him for his revolutionary activities. A year later, when the war broke out between communist Russia and Poland, my two older brothers crossed the boundary into Germany and there they received legal American visas from a friendly American Consul, and then they settled in Cleveland.

I remember our trip from Bialystok to Warsaw and Danzig, how the Poles attacked Jews and tore their beards. We children surrounded our father, who stood in a corner throughout the entire trip. I recall how I became Bar-mitzvah on board the ship, and my father spent his last money to purchase some pears in celebration.

Twelve days ago, when we observed the Passover Seder, there were 90 members of our family, almost all originally from Bialystok. It's a continuation of the tradition of our extended family dating back to Bialystok, when from between 80 and 100 members would gather at our Seder. For me it is another example of the idea of unity.

Earlier we mentioned the Bialystoker Memorial Book. I wish to express my fondest wish, that the Second Generation of children of Bialystoker parents should become acquainted with the life as it was prior to the Holocaust and the battles that were waged during the time of the Holocaust in our beloved home town which is no more. May the contents of the book act as a source of information for their future lives, here in Israel as well as in America.

It is our debt, we the survivors have to remind of the past. In the spirit of this convention, we have gathered — and several of us came from America — especially to mark the 45 years since the Holocaust in Bialystok.

Bialystoker Memorial Book Is Warmly Received

The Bialystoker Center in New York continues to receive letters of warm praise from landsleit and friends concerning the monumental *Bialystoker Memorial Book.*

THE IMAGE OF ONE BIALYSTOKER

• *By Professor Gershon Weiner*

The Day of Remembrance dedicated to the Holocaust and bravery is observed in the State of Israel. But in Bar Ilan it is presented entirely in Yiddish. Our current memorial service is dedicated to the Jews of Bialystok. "In their lives and in their death" — in their glorious life and in their tragic death. Bialystok — the city of Rabbi Shmuel Mohliver of BIL'U ("to the House of Jacob let us go") and the "Lovers of Zion." Bialystok — the city of the "Bund" and of the Jewish Labor movements, the city of exemplary Hebrew education, the first city to offer "Hebrew in Hebrew" schools in Russia and Poland; the city of "The Dreamer," Dr. Khazanovitch, who established the national library in Jerusalem; the city of Dr. Zamenhoff, who spun the dream of people-brotherhood and unity through one language, which he alone created — Esperanto. Bialystok, the city, too, of Jacob Pat, in whose name our annual memorial gathering takes place in Yiddish under the auspices of the Rena Costa Chair at Bar Ilan University.

22 years ago, Jacob Pat left us. Pat, the genius of the Yeshiva, and later the Bundist preacher and tribune; Pat, the teacher of Hebrew and later the builder of the secular Yiddish school system. He began his communal work as a Hebrew writer and later he enlarged this with numerous works in the Yiddish language. Today's academy is taking place in his name and because of this, his wife, Frieda Pat, from America has joined us.

Jacob Pat left for America on the eve of the World War and remained there, devoting himself body and soul to the labor movement, Yiddish culture and education as well as to the living remnants, those who survived the Holocaust. It is recorded in our notices that my words will be dedicated to "One Bialystoker Jew." Thus we will mention only two of his achievements. In 1948, after the war, he summoned to New York the remainder of what was a rich group of Yiddish writers, artists and creators in Europe, and established the World Yiddish Culture Congress. I, then a young student, witnessed the moving opening. What I recall is the moment, when the memorable interpreter of Yiddish art and folksong, Sidor Belarsky, sang for a Jewish audience for the first time Papiernikov's version of Bialik's song, "Under the little green trees of Poland, Moyshele and Shloymele play no more." Pat, who was the chairman, could not control his emotions, broke down and cried, and the audience of 5,000 Jews cried with him.

With heartfelt sincerity Pat devoted himself to the Holocaust survivors. He travelled to Poland,



L.R. Shosh Shocham, Izaak Rybal, Max Ratner, Rena Costa, David Altman, Dir. Gen., Prof. Gershon Weiner

and as a result of his efforts, they exhumed the Ringelblum archives, which were placed in Yad Vashem, in Jerusalem. This is the source of so many documents and literary works of the Yiddish writers and researchers who perished, and which appears in print from year to year through Yad Vashem.

It is, therefore, meaningful for our annual memorial academy to be associated with the name of Jacob Pat, and it is certainly proper and fitting for the Jew from Bialystok to be remembered at the memorial gathering of the Bialystoker community.

Professor Gershon Weiner is the Head of the Yiddish Department in Bar Ilan. Born in Vidz, near Vilna; raised in Toronto (Canada); studied at the Yeshiva "Rabeynu Yitzkhok Elknonan"; PHD from Michigan University; Rabbinic ordination from "Bet-Medresh L'Rabonim b'Amerika." Was Dean of the Jewish Teachers Seminary of Hertzliah in New York; Professor at Brandeis University; author of books and articles in English, Yiddish and Hebrew. For the past six years, Professor of the Yiddish Department in Bar-Ilan University.

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

Bialystok was the birthplace of the Bialystoker genius, Jacob Pat, where he took his first steps as a prominent labor leader, writer and educator. Always, when standing as the head of labor in Poland, as the leader of the Jewish Labor Committee in America and the Culture congress, he dedicated himself to three goals: the labor movement, the survivors of the Holocaust and Yiddish cultural values.

The most touching moment occurred when Efraim Kisler, one of the few Bialystoker Jews who remained in Poland, mounted the stage. Now, a resident of G'dansk, he came especially, with his wife, to the academy. He read Leah Greenfeld's description, which appeared in the "Bialystoker Stimme" about the death of the children in the Bialystoker Ghetto.

Dr. Yekhezkal Mark of Bar-Ilan University, sang the "E-l Mole Rakhmim" (G-d full of compassion), memorializing the martyrs of Bialystok and a rich artistic program was presented. Songs of the Bialystoker Ghetto were sung by the young singer and student of the Yiddish Department, Ruth Levine, daughter of the composer and singer Leyb Levine of Chernowitz. She also sang H. Leivick's song "Yidn zingen ani maamin" (Jews sing 'I Believe'), with music composed by her deceased father. The Dina Halperin Drama Group of the Yiddish Department, under the artistic direction of Benjamin Zemach, performed fragments of Itsik Feffer's poem, "Shadows from the Warsaw Ghetto," with music by Max Helfman. In addition to Ruth Levine, the following students also participated in the performance: Israel Gottesman, Yeal Halevi, Esther Ziegelman, Aviva Khakhmon, Eynat Shamir. The piano accompaniment was provided by Ruth Degen.

At the impressive memorial academy for Bialystok, the founding of an annual stipend for Holocaust Research at the Yiddish Department was announced, which was established in the memory of the well-known "Forward" journalist and editor of the Bialystoker Memorial Book, Itzek Shmulewitz. His widow, who came from New York to attend the academy, also delivered that week, to the archives of the University, her deceased husband's rich archives containing many documents and materials pertaining to the holocaust period, for safe keeping.

* * *

Following the impressive memorial academy, a reception took place in Bar-Ilan University for the Bialystoker guests from abroad. The Chairman of the reception was Professor Gershon Weiner, the Head of the Yiddish Department at Bar-Ilan University. At the reception, Izaak Rybal thanked Bar-Ilan University, and especially Professor Gershon Weiner warmly, for arranging the memorable event.

Very moving were also the personal meetings with landsleit who were attending a memorial academy for the first time. Following the event, Izaak Rybal and Max Ratner were literally besieged by dozens of Bialystoker landsleit, who thanked them for their impressive speeches and memories of the old country, which they gave in Yiddish. Many of the Bialystoker landsleit, who live in Israel, assured the American guests that they hadn't experienced such a gathering as this one for a very long time.

LETTER TO THE EDITOR

The writer of the report, "The Memorial Academy for the Jewish Community of Bialystok, Joseph Kahan (Known as Kagan "back home") was born in Bialystok in 1920. He studied in "Tachkemuni Givoah"; graduated from the "Hebrew High School," emigrated to Eretz Israel in 1938; studied at the Technion in Haifa, Engineer; Masters in



Joseph Kahan (Kagan) Retired, in Israel 1985



Joseph Kahan (Kagan) Leaving Bialystok, 1938

science, specialized in technical education; lecturer on methods in technological subjects at Haifa's Technion and the Technological Center in Holon (an annex of the Tel-Aviv University). During the Second World War, he served in the Jewish Brigade of the British Army. He retired in 1985.

He requests readers, who posses written materials or memoirs concerning the youth organization "Hashomer Hadati" in the Bialystoker Ghetto (1941-43) to send it to him at the following address:

Joseph Kahan,
Harav Nisenbaum Street, #5,
Bney-Brak, 51580
Israel

THE BIALYSTOKER MEMORIAL ACADEMY IN BAR ILAN UNIVERSITY

[Special correspondence for the "Bialystoker Stimme"]

• *By ENGINEER JOSEPH KAHN*

A tradition was initiated in recent years at the Yiddish Department in the name of Rena Costa of Bar-Ilan University in Israel, which deserves the attention of Holocaust survivors. On the 27th of Nissan, the Day of Remembrance of the destruction and heroism, a special academy takes place on campus, when we remember one of the once-famous Jewish communities which were destroyed during the Holocaust. Until now, such memorial academies marked the memory of Lodz, Warsaw and Vilna. On this year's 27th of Nissan, Bialystok was chosen for this memorial, Bialystok the famous Jewish community which counted 60,000 souls, and on the anniversary of the 45th year since its demise.

Some time before the beginning of the session, the Argentina Hall on campus, with a capacity of 500 seats, had already been packed. At the start, all standing places, too, were taken and many left for lack of space.

In the audience one could naturally see many people who originated from Bialystok, who came purposely from all parts of the country, and amongst them also the special delegation of Bialystoker "landsleit" from the United States. Also the "Irgun Yotzey-ee Bialystok" (the organization of those who left Bialystok) was represented together with its chairman, Zalman Yerushalmi. The "Irgun Yotzey-ee Bialystok" in Israel took part in establishing the institute jointly with the institute for Holocaust Research named for Arnold and Leona Finkler.

All speeches were delivered in Yiddish and this was the only institution where the memorials, which took place throughout the entire country, was conducted in the language of the martyrs. Bar-Ilan is also the only university which conducts such a memorial at all.

The principal address was mady by Professor Moshe Mushkinsky, Professor of Jewish History at the Tel-Aviv University, himself a descendant from Bialystok, who is known for his great knowledge of Jewish History. This was also evident in his serious historical dissertation, which he delivered to the audience.

"One remembers..," was the theme of the greeting by Max Ratner of Cleveland, well-known philanthropist and chairman of the Israel-American Chamber of Commerce. He, too, shared his personal memories of the Jewish Bialystok of 65 years ago, when he left that city and crossed the ocean. He did not, however, in all this time, ever cease being concerned for his home city and for Bialystoker Jews throughout the entire world.

Izaak Rybal, the editor of the "Bialystoker Stimme" and Executive Director of the Bialystoker Home and Center, had, in his speech, alluded to the activity of Bialystoker Jews everywhere and especially in New York. He also spoke of the projects which the Bialystoker realized in Israel.



A large group of Bialystoker attending the Day of Remembrance at Bar Ilan University

Zalmen Yerushalmi, chairman of the Bialystoker Landsleit in Israel, well-known veteran of Israel's industry and honorary citizen of the city of Tel-Aviv, described the accomplishments of the Alliance and the part that the Bialystoker Jews played in the growth of the State of Israel.

Professor Gershon Weiner, Head of the Yiddish Department, dedicated his speech to the figure of one Bialystoker — Jacob Pat, who deserved to be remembered at the academy, also because the forum in general is named for him thanks to the efforts of his widow, Mrs. Frieda Pat. Mrs. Pat, too, came from New York especially to participate in the memorial academy devoted to the memory of Bialystok.

THE HUGE HOUSE THAT JACK BUILT

• *By GREER FAY CASHMAN*
Jerusalem Post Reporter

The sobriquet given by its nationals to the large island continent south of the equator is "The Lucky Country." That's just what it's been for many of the immigrants who flocked there — among them survivors of the Holocaust and other wartime refugees.

Among them was a young man by the name of Jack Liberman, together with his brother Chaim, his senior by two years, their wives and their children.

This week, Jack Liberman now 67, purchased the Israeli government's 75 per cent share in Paz Oil Co. for $95 million through his holding company, JGL investments.

Libermen forked out slightly less in 1986 when he expanded his business interests to the U.S. and bought out the close to 80-store New Your supermarket chain Victory Markets Inc. The company's food outlets operate under the name of Great American Food Stores.

Food and textiles have always been money-makers for Liberman. Born in Krynke, near Bialystok, in Poland, he was the son of the village baker. He and his brother were rounded up by the Soviet authorities and sent to Siberia for the duration of the war. Afterwards, Chaim worked for a short spell in a tannery and Jack in a soap factory.

Then, like so many other refugees, they went to Germany, and from there to Australia, arriving in 1949.

Their first business venture was in the sale of clothing factory rejects, which gave them enough capital to move into hosiery in 1954. by 1959, they were the largest hosiery manufactures in the country.

Over the next decade the brothers went into plastics and property. The shopping list included a car park and a cinema. Then, in the 1970's they started buying up public companies, mostly in the textile, clothing and food sectors.

In the late 1970's, Jack Liberman and his sons Boris, now 42, and Leon, 41, bought out Chaim and his son Maurice. No one is quite sure of the cost of the split, but it was rumored to be around 40 million Australian dollars.

JGL has occasionally embarked on joint ventures with LCI, Chaim Liberman's holding company as well as with other Australian post-war millionaires Leon Fink, who controls a cinema empire, and Leon and Les Lipkies, who are into food and textiles. The Liberman brothers, Fink and the Lipkies brothers are all from Krynke and are related through family and marriage.

Jack Liberman has been hankering for some time to get into Israel fuel industry, and it was obviously worth $95m. for him to do so. It was an affordable price — around a third of his estimated personal assets and only a fraction of JGL's annual billion dollar-plus turnover.

Liberman is one of several Australian millionaires with investments in Israel. Other Australian money is tied up here in travel, real estate development, food, textiles and high technology.

ATTENTION ATTENTION

You May Now Receive The BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

At A Reduced Price

In order to enable
many more of our
landsleit and friends
to acquire the new monumental

Bialystoker Yizkor — Book

published by our Bialystoker Center in New York we decided to sell the remaining small quantity of copies at a reduced price. You may now obtain this great work containing more than 700 pages in Yiddish and English for $25.00, and we will forward it to you.

Procure this great Bialystoker Yizkor Book, for yourself, your children and friends while some copies are still available.

Please, mail your request for the book, and mail it to the Bialystoker Center with enclosed check or money order for $25.00 at the address below:

Please mail check and full address to:

BIALYSTOKER CENTER
228 East Broadway, N.Y.
Tel. (212) 475-7755
ATT: *Mr. Izaak Rybal*

Become Members of the Bialystoker Center and Home for The Aged

A BIALYSTOKER PAYS 95M. DOLLARS FOR THE PAZ OIL Co. IN ISRAEL

DEAL KEPT A SECRET FOR 10 DAYS

• *By SHLOMO MAOZ and JUDY MALTZ*

Profits at Paz Oil Co., the giant concern sold on Monday to a private investor, may not even reach $2 million in 1987, primarily because of strict government control of the oil industry, *The Jerusalem Post* has learned.

Like that with the other two oil companies, Delek Fuel Corp. and Sonol Ltd., Paz's profitability has been hurt by the government-imposed freeze in the costs involved in the bringing petroleum to the market — transportation, salaries and so forth.

But economic experts still believe that the price of $95m. paid by Australian Jack Liberman for the government's 75 per cent stake in the company was reasonable. They point out that based on what Gad Ze'evi paid for his 25 per cent holding in the company three years ago, Liberman should have paid $90m. but considering that the value of the dollar has depreciated since then and that Liberman also gained control of the concern, he even got a better deal than Ze'evi.

In an interview at his office yesterday, Ze'ev Refuah, head of the authority charged with selling government companies, told *The Post* that another important factor in determining the final price was the uncertainty surrounding the Energy Ministry's proposed oil deregulation programme. An estimate of the cost of this uncertainty was deducted from the value of the company to achieve the final price, he said.

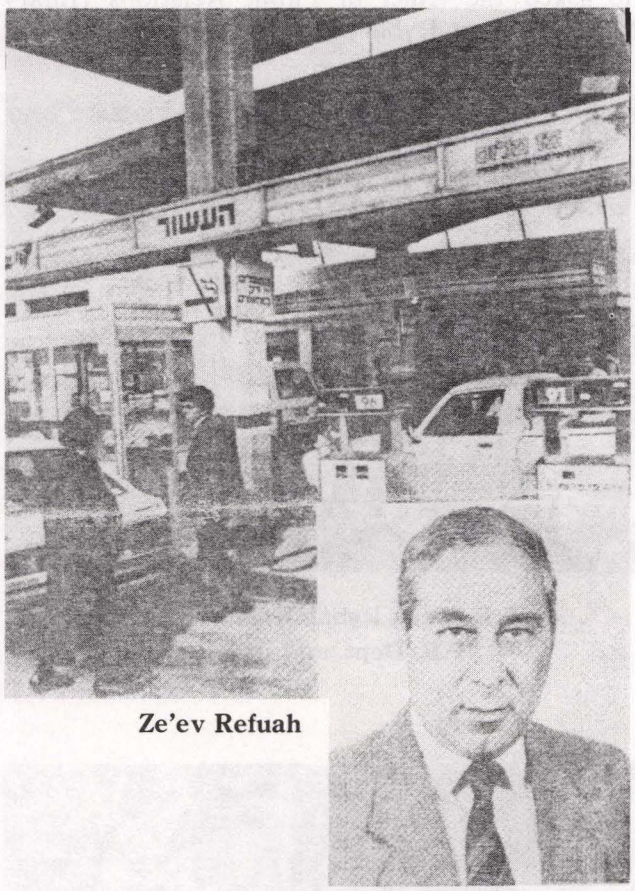
Although Liberman met with Energy Minister Moshe Shahal on Monday, the meeting was only for "getting acquainted," in Refuah's words. The real working meetings, he said, would take place next month.

Liberman has been avoiding the press since the agreement was signed. He even had his phone calls screened yesterday at the Tel Aviv Hilton, where he is staying. Refuah described him as a man "who doesn't talk too much."

According to sources at Pas, Liberman has not even met with his partner in the company, Gad Ze'evi.

The price issue, he said, has been settled a month ago, but there were many other details to iron out. Refuah said there were discussions and debates on virtually every word in the 50-page contract. Negotiations almost broke down only minutes before the official signing ceremony, because the purchasers were unhappy with the definition of a certain term in the contract.

The prices offered for Paz by the other two Israeli bidders, Refuah said, were "very close" to the one offered by Liberman. He said that even though it was a profitable company, it was difficult to sell because of its large size. To avoid this problem in the future, Refuah said, it would be preferable to offer the other larger government companies, earmarked for privatization, on the stock-market rather than sell them to private investors.



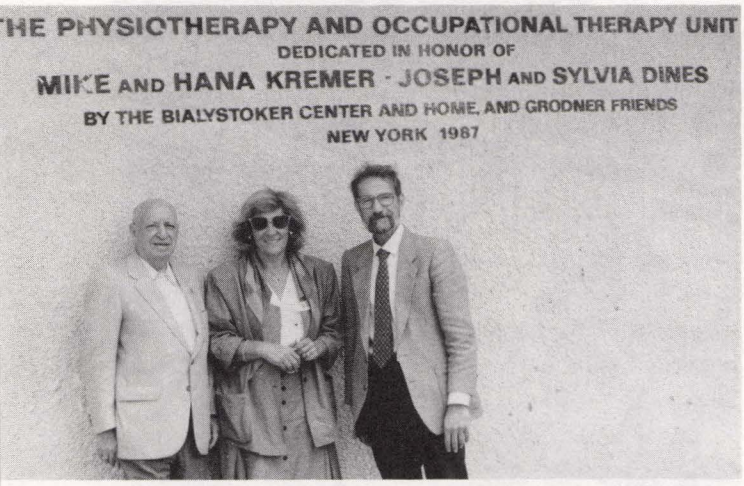
Ze'ev Refuah

Although there is no indication of this in the Paz deal, experts have expressed concern about a return to the rapid buying and selling of investments in Israel for purposes of speculation which occurred in the years after 1967.

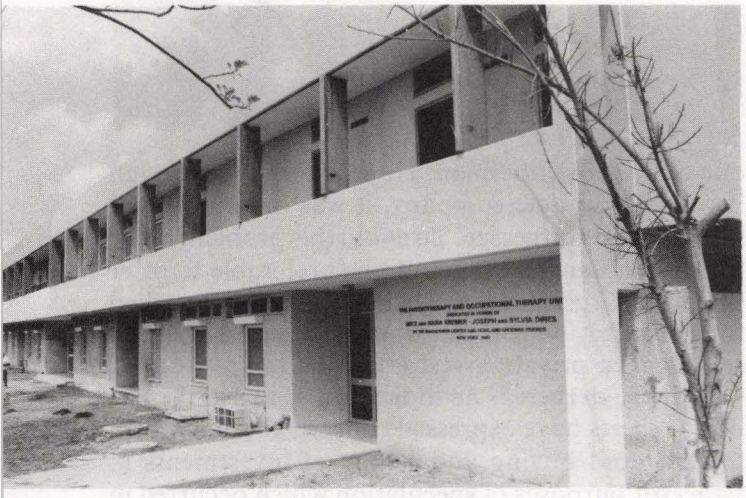
IZAAK RYBAL VISITS THE TEL-HASHOMER HOSPITAL IN ISRAEL

During his last visit to Israel, to the Memorial Gathering at Bar-Ilan University, Izaak Rybal also took the opportunity to visit the Tel-Hashomer Hospital in Tel-Aviv. Mr. Rybal was invited by Dr. Moshe Modai, to visit the outstanding project which the Bialystoker Center and the Club of Grodner Friends built last year. The project carries the names of Michael and Hana Kremer and Joe and Sylvia Dines.

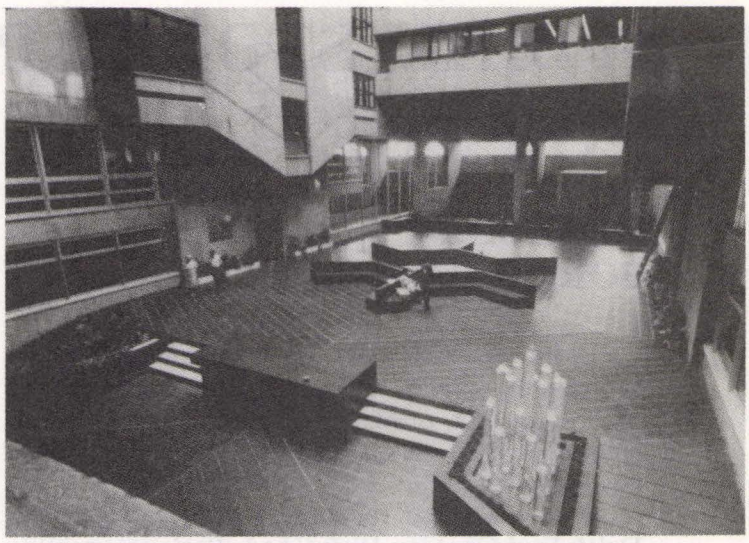
After spending a little time in Dr. Modai's office, he asked the Chief of Public Relations Hillary Meyer, to show Rybal the new facilities for the sick



L.R. Izaak Rybal, Hilary Meyer, P.R. Dept. and Dr. Foor



The Physiotherapy Building



Trachtenberg Pavilion at Tel-Hashomer Hospital

children, that were installed in the building which the people of Bialystok and Grodno built. Upon entering the building, Mrs., Meyer introduced Rybal to Dr. Shmuel Foor, the manager of the children's rehabilitation Center.

Izaak Rybal was very pleased by what he saw. The Center contains the newest innovations and apparati for physical therapy, to help the sick and handicapped children. The families come there and sit with the children during their treatment. This is part of the physical and emotional development for the children.

Mr. Rybal later expressed his appreciation to Dr. Modai in the name of the people of Bialystok and Grodno, for arranging the Center for sick children in a manner that is a pride for the institution. He also thanked Mrs. Meyer and Dr. Foor for their fine reception and attentiveness.

Before leaving the Tel-Hashomer Hospital, Mr. Rybal also visited the lovely park that Leon and Dina Trachtenberg provided. There he met a group of doctors and nurses, who come to the park to escape, if only for a short time, from their difficult labors. They expressed their deep appreciation and acknowledgment to the people of Bialystok and Grodno for their important contribution to the health for the children of Israel.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

FROM THE DESK OF OUR ADMINISTRATOR

I would like to share some thoughts and current happenings pertaining to our Home.

• By MYRA BAILIN

Nursing Shortage

The United States, in general and the metropolitan New York area in particular, is experiencing a severe nursing shortage. In fact, the difficulty in recruiting and retaining trained personnel, particularly R.N.'s, is among the most pervasive and important problems facing health care providers. Moreover, the issue is not one to be readily solved as applications for baccalaureate programs have dropped dramatically in the last five years, and many seasoned professionals leave to join law and/or accounting firms or find more lucrative positions in industry.

Our nursing home finds itself in competition, not only with other nursing homes but with major hospitals, for numbers from a limited pool of nursing personnel. Fortunately the nurses at the Bialystoker Home and Infirmary are not only knowledgeable, but also kind and caring and have extended themselves on behalf of our patients, periodically working overtime or temporarily increasing their work load as the need arises.

Heat Wave

This summer we experienced an unusually prolonged period of high temperatures and humidity. Our aged population is at high risk during this kind of weather and must be monitored for deviations from their usual health status. Such changes have the potential of being critical and even life threatening to the patients. Protecting against temperature elevations within the facility and assuring patient health are shared responsibilities as cooling equipment and fans are kept functioning, blinds drawn, adequate fluid intake encouraged, and vital signs monitored. Under ordinary conditions our staff's standard of performance is to be admired; however, the task of giving care becomes that much more difficult in a building with few air conditioned areas. For the good work, we say thanks.

New Lounge

The New York State Department of Health recently approved our application requesting that we convert a double bedded room on the third floor into a lounge. The request also included changing a room, formerly used for laundry sorting, into a room accommodating two people. By being allowed to make these modifications, we were able to assure the same income from patient care days; and at the same time, create a confortable recreation room in the Health Related Facility, where none existed previously. Air-conditioning the lounge during the heat wave and adding a television for entertainment much improved the quality of life for the 22 residents living on that floor. Shortly, we plan to decorate the room to make it even more inviting.

The New Survey

The New York State Department of Health is planning to overhaul the surveillance system they now use to asses the care nursing homes provide. Although many of the elements formerly used in the survey will be included, the new focus is quality of care and quality of life for the residents.

Quality of care is outcome oriented in that it measures objective changes in the patient health status.

Patients' medical profiles will be used to identify the likelihood of a particular problem. An in-depth review, using the new guidelines, will be performed to determine what difference did the service actually make on the patient's health. Surveyors will examine the handling of certain risk factors to see if, in some cases, functional abilities have improved as expected; and in others, if deterioration was avoidable. In other words, what were the outcomes of care.

Quality of life is more subjective in that it deals with measuring patient satisfaction. Since a nursing home becomes a substitute for an individual's home, these facilities, unlike hospitals, are expected to accommodate other human needs beyond that of health care. Therefore, the new process will also attempt to measure the attributes of residential facilities which are not associated with health needs — dignity, choice, decision, privacy, security, environment.

All long term care facilities will also be expected to have quality assurance program throughout the year to guarantee maintaining a certain level of performance. This mandate would introduce a concept similar to the quality control mechanism in industry into nursing homes.

My husband Howard and my two sons, David and Jeffrey, join me in wishing you and yours a very Happy and Healthy New Year.



Charles Schwecher and Rose Solasz



Benjamin Meed

am awake and when I only dream about. Let us not despair, though, today is a holiday. Today we honor two lovely people — Izaak and Molly Rybal, whose contribution to the act of remembrance, to the task of not letting the world forget is greater than we could express in words" — concluded Benjamin Meed.

Sam Solasz, president of the Bialystoker Center and Home for the elderly then presented Izaak Rybal with a citation in which Izaak's great achievement in the support and maintenance of the Home were duly acknowledged and praised.

Izaak and Molly also received 2 round-the-world Airline tickets for them to enjoy.

"We have survived by the grace of the Almighty, but the Bialystoker Home has survived to this day thanks primarily to the efforts of Izaak and Molly — said, in conclusion — Mr. Solasz.

The third presentation was given by N.Y. Assemblyman Sheldon Silver of the lower East Side. In his remarks, Mr. Silver underscored Mr. Rybal's contributions not only to the Bialystoker Home but also to the revitalization, restoration and the beautification of our neighborhood and restored the Jewish presence on the lower East Side.

The Response of the Honorees, Izaak and Molly Rybal

Molly and Izaak Rybal were visibly touched and overcome with emotions, Molly thanked all the guests for their love and support and promised to continue working with all her heart for the benefit of the Bialystoker Home.

Izaak Rybal, very movingly, responded in Yiddish, the tongue of the "Bialystoker Jidn." He thanked the "Board of Governors" for the honor they bestowed upon him and his dear wife Molly which made this day "The happiest day of his entire life." His only request and condition was that the entire income of the affair should be used for the improvement and beautification of the Home" Mr. Rybal thanked Mrs. Rose Solasz for accepting the honor of "mistress of ceremonies" for the banquet. He also expressed his sincere thanks to Joe Dines and Sol Krim for making this event so meaningful and successful.

Finally Mr. Rybal expressed his delight and deep appreciation to the Pisars who came especially from Paris, who with their presence lent beauty and dignity to the "Simcha" שמחה.

In his closing remarks, Mike Kremer Vice president of the Bialystoker Home thanked the guest speaker, Dr. Samuel Pisar for his inspirational speech.

"We, the survivors of the Holocaust, are proud to have you among us and be counted as one of us" — said Mr. Kremer. He thanked all the guests for coming to the banquet to honor Molly and Izaak Rybal, "Without whom this event would not have been successful."

The honor of making the Motzi was bestowed upon the chairman of the Board of Governors, Charles Schwecher, who performed it most graciously.

The afternoon of the 15th of May shall long remain in the hearts and minds of all the Bialystoker and their friends a very memorable and happy event.

BUY AND HELP US PUBLICIZE THE GREAT NEW BIALYSTOKER MEMORIAL BOOK

speak fluently) I asked them how long they lived there, "since the war" was their reply.

"What has happened to the former inhabitants of this house" I asked.

"Oh, they were all killed by the Nazis" — they replied.

"All of them"? — I asked again.

"Yes, all of them, except one little boy.

"We have read about him in the papers.

He supposedly lives in America, in Washington, now.

My words stuck-in my throat, and I couldn't utter a sound.

I couldn't gather enough strength to enter my home where I was born.

I returned to my car, looking aimlessly at the thin smoke coming out of the same oven where my mother prepared her meals for us, I asked the driver to return to Warsaw. For the last time I turned around to take a final look at the place, and the town where Jewish people live no more.



Max Ratner and Dr. Samuel Pisar

A Successful Appeal

Simon Rogove of the Bialystoker Home initially conducted the appeal. Before that he thanked Dr. Pisar for his inspiring speech. He also expressed his great respect and admiration for Izaak and Molly Rybal, whose energies and efforts brought comfort and respectability to the elderly in the Bialystoker Home.

The appeal was conducted by the president of the Home, Sam Solasz together with the Chairman of the Board, Sol Krim. As a result of their appeal over one hundred thousand dollars was realized in honor of Izaak and Molly. Sol Krim mentioned also that usually at previous banquets on behalf of the Bialystoker Home the best "appeal maker" has always been Izaak Rybal.

True to his mission Izaak Rybal also this time joined the appeal makers and contributed greatly to the success of the appeal.

Judge Lorraine Abraham, a niece of the Rybals greeted the honorees in the name of the family.

"I have never been to Bialystok, but I always have felt like one of the Bialystokers. For me, Bialystok has always been the magic kindgom, our own wonderland. When I was 8 years old my father announced that my aunt Molly (the youngest sister of my mother) will marry uncle Jerry (Izaak) at the home of my grandma in Bronsville. Today, 40 years later we are extremely happy to honor my aunt and uncle as the beloved leaders in the Jewish community, who devoted their entire life for the benefit and well being of the Bialystoker Home" and wish them many, many more years of good health and success.



Rose and Sam Solasz

Honorary awards and Congratulatory Messages

Izaak Rybalowski received many awards and presents. Benjamin Meed, president of the American Gathering/Federation of Jewish Holocaust survivors and Solomon Zynstein, its chairman of the board presented a beautiful plaque to the honoree. In his accompanying remarks Benjamin Meed said.

"We, the survivors of the Holocaust worry about how the forthcoming generations shall remember the wold of our days after the last of our people shall have been gone. Will they remember our way of life, our homes, our cities, will they remember. Jewish Warsaw, Jewish Bialystok, Jewish Grodno, Lodz and thousands of others, will they comprehend what we and they have lost forever? I still wonder when I

with his people in his home town Bialystok. "After 50 years since the greatest catastrophe in Jewish history, we suddenly say to each other, yes, Bialystok is alive. I see here so many familiar faces, Bialystoker faces who came together from the four corners of the world to share mutual emotions, mutual reminiscences, mutual sentiments."

"I was asked to speak in English but how could I do it when my mind and heart is now in my birthplace, in Bialystok where every Jew spoke Yiddish, the succulent Yiddish language. I shall therefore address you in the beautiful Bialystoker Yiddish," the language of mine and your parents, your grandparents, the language spoken by our teachers, our artists on the stage, our artisans. I shall speak to you the language of our martyrs, the language of a world gone forever, which however remains alive in the world of Sholem-Aleichem, Peretz, Mendele and Bashevitz-Singer. In the world so brutally destroyed by Hitler and Stalin."



Simon Rogove



Joseph Dobryman

"We gathered here today to honor two very dear and very special people — this outstanding couple — Izaak and Molly Rybalowski. They are not just two people, they are two symbols, two living personifications of Bialystok.

For 40 years they endeavored to bring back to life the Bialystok of lore, a city which lost it's Jewish physical existence, but remained alive in our memories, which became an unending heart-rending cemetery."

"The Rybals accomplished this with their unselfish work for this institution, known as the Bialystoker Center and Home for the elderly and infirmed people. A Home which watched those people, cared for their health and tried hard to restore them to physical fitness and to revive their spirit. The Rybals also cared for the revival of the spirit of their destroyed city of Bialystok. Izaak Rybal published the "Bialystoker Album" in the early fifties, which became a monument to the history of Bialystok. Together with Max Ratner and the late Icek Shmulevits, Izaak Rybal published the "Bialystok Yizkor Book." The Rybals devoted the last 40 years of their life to the task of remembrance and survival. Through the "Bialystoker Stimme" the Rybals are keeping alive the saga of Bialystok. Like Toledo of Spain which remained vivid during the golden epoch of 500 years history of Spanish Jewry, so will Bialystok remain alive for the next 500 years thanks to the efforts of the Rybals."

"To express our thanks, our love and our appreciation and recognition for all the work done by the Rybals is by keeping the memory of Bialystok alive. The best way of doing it is bearing witness as the youngest survivor of Bialystok who went through hell from the beginning to the end. And the best way to express my thoughts will be not in the vernacular of a graduate of the most prominent universities but as a young man, who saw the light of life in Bialystok and should have had given up his life in Auschwitz at the age of thirteen.

The best way of doing it will be by reading a few excerpts from my book "Of Blood and Hope."

After reading a chapter of his experiences during the war Dr. Pisar told the audience about a visit of his, many years back in Bialystok.

"With a group of American U.S. Senators including Sen. Jacob Javits we went on a mission to Moscow, Prague, Budapest and Warsaw. In Warsaw, the American Ambassador lent me his automobile for my trip to Bialystok, I remember having difficulties to turn in into the courtyard of my birthplace home. A group of Polish children and adults surrounded us. In my native tongue (which I still

Rabbi Itzchak Singer, Assemblyman Sheldon Silver and others. A congratulatory telegram from Senator Daniel Patrick Moyniham has been read by the chairperson, Rose Solasz.

The festivities began with the singing of the National Anthems of the U.S.A. and Israel. Rabbi Itzchak Singer, spiritual leader of the Bialystoker Shul delivered the invocation in which he thanked the Almighty for the existence of the Home, where elderly people are being cared for and emphasized the efforts and merits of the Rybals in execution of their jobs at the Bialystoker Center and wished them many more years of active life.

Joseph Dobryman of Skokie, Illinois brought greetings and good wishes from the Chicago-Bialystoker landsleit. "The humane and homey



Lorraine A. Abraham, Esq.

treatment of elderly people by an institution or individual is the moral assay of its right of existence."

And the Rybals, whom Mr. Dobryman described as "Mister and mistress Bialystok" passed the test with flying colors.

The administrator of the Home, Mrs. Myra Bailin greeted the Rybals in the name of the technical personnel of the Home. Mrs. Bailin told of the long hours, devotion and attention that the Executive Director, Izaak Rybal, spends each day for the comfort of the residents, at the same time she thanked Molly for her voluntary work done for the Home and for the moral support Molly renders her husband in his arduous and devoted work for the benefit of the Home.

Dr. Albert Khaski, the Medical director of the Home underlined the uniqueness of the Bialystoker Home, which makes the inhabitants of the Center feel homey in addition to the excellent medical care given to them. The homeyness and friendly atmosphere is largely due to the fatherly care given to all by the Executive Director of the Home, the distinguished honoree, Izaak Rybal.

Hirsh Feigin, the honorary president of the Bialystoker society in Argentine greeted the gathering in Yiddish and wished the Rybals, who were very popular among the Bialystoker and Grodner landsleit in Argentine, success in their work for the benefit of the residents of the Home.

Max Ratner from Cleveland, Ohio, accentuated the noble activities of the Rybals and the achievements of the Bialystoker Center here and abroad, especially in the State of Israel.

Mr. Ratner then introduced the main speaker of the afternoon, Dr. Samuel Pisar and his wife, Judith who came specially from Paris to honor the Rybals. Dr. Pisar was only 13 years old when the German



Myra Bailin, Administrator

Nazi Hordes liquidated the Bialystoker Ghetto. Upon his liberation from Auschwitz, when he ran away on the deadly march after the evaluation of the camp by the Germans, he encountered an American tank detachment who brought him to the D.P. camp in Ladsberg. After a stormy period in his life he turned afterwards to learning and study, received doctorates from Harvard and Paris Universities, became an American citizen by a special act of U.S. Congress, he became a member of the bar in N.Y. Paris and London and special advisor to the Governments of U.S.A., France, U.S.S.R. and Israel, and for the International Olympic Committe. Dr. Pisar is the author of many professional books and his autobiography "Of Blood and Hope" which became an international best seller.

Sam Pisar's Speech

Dr. Pisar thanked Max Ratner for his introduction and said that suddenly he felt like being together

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.
228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK SEPTEMBER, 1988 No. 343

BIALYSTOKER CENTER & HOME HONORS IZAAK AND MOLLY RYBAL MARKING THEIR 40TH JUBILEE AT A TESTIMONIAL DINNER

Bialystoker compatriots from all over the world have come to honor the Rybals. — Dr. Samuel Pisar main speaker of the event. Izaak and Molly named Mr. and Mrs. Bialystok. One hundred thousand dollars for the beautification of the Bialystoker Home raised at the banquet.

• *By A. Schreiber*

The Bialystoker Center and Home for the elderly has in the past undertaken several projects for the State of Israel, the latest one in Tel-Hashomer Hospital.

The "Board of Governors" of the Home decided this year to do "something" about the Home locally. they embarked on a triple project, namely:

1) To honor their Executive director Izaak Rybalowski and his wife Molly on the occasion of their 40th anniversary of their association and work for the Home.

2) To observe and congratulate the Rybals on their 40th wedding anniversary.

And to use the entire *income* from the banquet, including the income from the appeal for the rehabilitation and beautification of the Home in New York.

The festive banquet took place the 15th of May 1988 at the Waldorf-Astoria Hotel in New York. Over 300 Bialystoker Landsleit from all over the world, as well as representatives of many Jewish organizations, in which Izaak Rybal has been active, gathered there to pay tribute to the Rybals.

Among the distinguished guests were: The International lawyer and Bialystoker compatriot (Landsman) Dr. Samuel Pisar and his wife, Judith.

The vice-speaker of the Israeli Knesset, former Bialystoker Ghetto fighter and partisan, Haika Grossman.

The honorable judge, Loraine Abraham, a niece of the Rybals.

Hirsh Feigin from Argentine.

Joseph Dobryman and his wife Nettie from Chicago.

Max Ratner and his wife Betty from Cleveland.

The banquet was chaired by the popular "First Lady of the Bialystoker Center and Home," Mrs. Rose



Dr. Samuel Pisar, Esq.

Solasz, who introduced all the speakers and guests from abroad and the representatives of New York's Jewish Organizations; Benjamin Meed and Hirsh Altusky, president and vice-president of "WAGRO," Sam Bloch, president of Bergen-Belsen association, Solomon Zynstein, president of "MASADA" and others.

Also present were the entire administration of the Bialystoker Home: The President Sam Solasz, the Vice presidents Mike Kremer and Joseph Dines with their wives, the administrator Myra Bailin and husband, the Medical director, Dr. Albert Khaski,

SAMUEL PISAR EMBODIES THE MIRACLE OF REDEMPTION OF HOLOCAUST SURVIVORS

• *By Dr. Hillel Seidman*

Samuel Pisar, who will be honored at the fourth Annual Elie Wiesel Holocaust Remembrance Award Dinner on December 4th in New York, embodies in his survival and his subsequent life the miracle of redemption of all Holocaust Survivors.

At the age of 16, this young native of Bialystok, Poland came out of the darkest hell of Auschwitz and other Nazi death camps without a scar on his humanity or on his spiritual strength. He emerged from the bottomless abyss and the monstrous inhumanity of man to man with his morals undiminished, with his profound compassion untouched, healthy in mind, strong in spirit.

From Abyss To Sublime Heights

From the abyss of the most atrocious sufferings ever afflicted by people on other people, Pisar then rose to amazing human attainments as a Harvard University scholar and educator, as an international lawyer, as a political statesman striving for peace, for bettering the human condition, for alleviating human suffering.

Hovering over everything in his mind, however, was the ghost of his native city, the great and glorious Jewish community of Bialystok — a community of Jews struggling for a living, creating abundant spiritual and material values and imbued with the highest Jewish inspiration, ideas and ideals.

Of 60,000 Jews, 9 Remained

Today, Bialystok is a ghost town on the Jewish-empty map of Poland. When Sam Pisar visited the town in 1960, he was told by the Polish residents who occupy the house formerly inhabited by his family that of the 60,000 Jews in Bialystok, only nine remain alive. All the others were killed by the Germans.

A brilliant and diligent student, not only at Harvard University but also in the "university" of Auschwitz, he learned the lesson that the only hope for the Jewish people, for securing its very survival, lies in its own sovereign state in its own country.

Samuel Pisar's remarkable book, perhaps the best of its kind, is aptly named "Of Blood and Hope" — the blood, oceans of it, spilled mercilessly by the Germans; the hope is the Jewish State.

The State Makes The Difference

Pisar writes in his book: "The transformation (of the Jewish national character) has been made inevitable by the martyrdom of the ghettos and camps. After that, to bury one's head defenselessly on the chopping block of history and hope that some foreign power will come mercifully to the rescue would have been criminal folly... a deafness and blindness to the obvious lessons of the past."

Pisar wonders how the German Wehrmacht, the army of the killers of men, women and children, "will explain to themselves the strategic genius demonstrated by Israeli officers and the skill and courage shown by Israel's jet pilots and tank crews — the same Jews who had been led to slaughter in Treblinka."

Pisar, like everyone else, knows the answer: the difference is made by the Jewish State, with its army and all its attributes of statehood.

Pragmatic Conclusions

Pisar is not a theoretician. An inmate of death camps and a product of academia, he is "both a speaker of words and a doer of deeds," in Homer's words.

There are many areas of Pisar's remarkable activities. They encompass international endeavors, negotiations for peaceful relations and commerce between nations.

However, his most ardent efforts are in behalf of the State of Israel. There he is driven by his experience. His fiery motivation is animated by his painful past under Teutonic satanic cruelty.

One of the main channels of this support is the Israel Bond campaign, which will sponsor the dinner in his honor. This instrument of the historic partnership of American Jewry with the people of Israel in the upbuilding of the Holy Land is for Pisar a main vehicle for implementing his ardent devotion to the Jewish people and the Jewish State.

It is most appropriate that Pisar is being honored at the international gathering of Survivors on December 4th.

The Bialystoker flame, which placed its remarkable and durable stamp on the Jewish East Side, the cradle of the Jewish immigration to America, is entitled to be proud of its native son, who came out of the German Gehenna to serve his people and humanity, and particularly the state of Israel.

Published by the Bialystoker Center
228 East Brcadway, New York City
Editorial Committee — Izaak Rybal, Editor

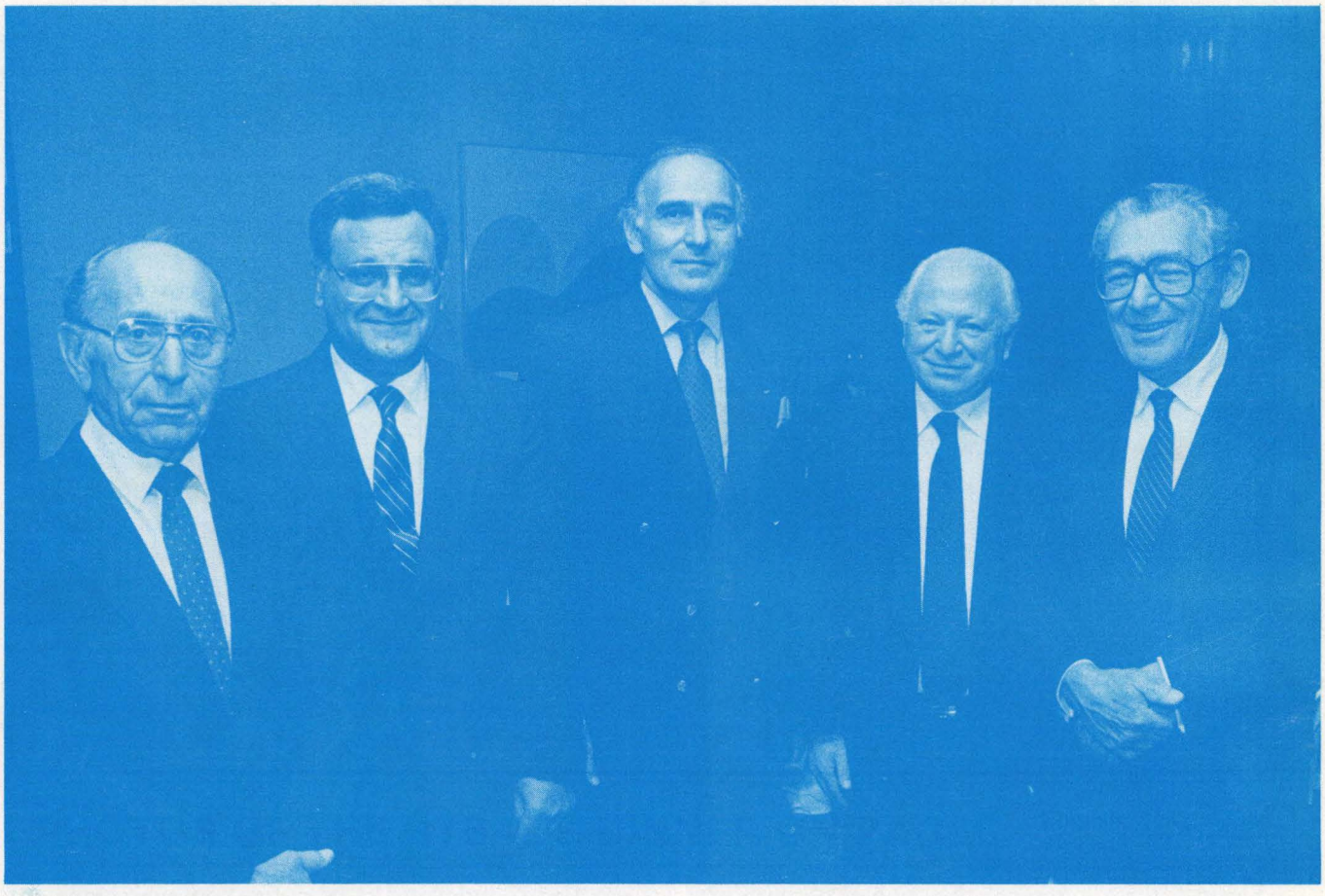
PHOTOS OF THE RYBAL'S DINNER ON PAGES English: 44, 45, 46, 47 Yiddish:

ROSH HASHANAH ISSUE

BIALYSTOKER STIMME

Published by the
BIALYSTOKER CENTER & BIKUR CHOLIM, INC.
228 EAST BROADWAY • (212) 475-7755 • NEW YORK, N.Y. 10002

NEW YORK SEPTEMBER, 1988 No. 343



Key leaders of the international committee planning the fourth annual Elie Wiesel Holocaust Remembrance Award Dinner in honor of Samuel Pisar of Paris on December 4th in New York are shown at a reception which launched the international effort. (Left to right) Miles Lerman of Vineland, N.J., General Chairman of the dinner; Brig. Gen (Res.) Yehudah Halevy, President and CEO of the Israel Bond Organization, who hosted the reception with Mrs. Halevy; Mr. Pisar; Ben Meed of New York, 1987 recipient of the award, who is serving as Dinner Chairman; and Sigmund Strochlitz of New London, Connecticut, 1986 recipient, who is serving as Chairman, Special Projects for this year's dinner. More than 100 leaders of the Holocaust Survivors movement in the Greater New York area attended the opening reception. *(See article on reverse side.)*